

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 5. marca 1976 – številka 5

Dober dan! Srečen, vesel in nasmejan. Naš dan žena. Naj bo poln volje, moči in zaupanja v lastno ustvarjalnost ter v skupna hotenja.

Vladka Jan

PISMO OB 8. MARCU

K Tebi se obračam, ki Te otroci v vrtcu in v šoli kličejo tovarišica, k Tebi, ki si jim prva svetovala, naj sežejo po svinčniku z desnico, ki si jim odkrila zakonitosti stapljanja glasov, lepoto slovenske besede, skrivnosti narave, zgodovine, umetnosti integralov . . .

Med tiste sodiš, ki so si izborile pravico in svobodo, o kateri je govorila Klara Zetkin na kongresu v Kopenhagnu leta 1910.

Premagala si barikade nezaupanja, ker si se rodila kot ženska, in starše in učitelje prepričala, da zmoreš več, kot so mislili. Z drugimi prosvetnimi delavkami si prevzemala vse odgovornje naloge, saj Te pridobljeno znanje ni več zadovoljevalo. Izpopolnjevanja so v Tebi zbužala željo po preobrazbi sveta.

Spopadla si se z zaostalimi nazori o družini v šoli za starše, navduševala mlade za humanejše odnose v šoli za življenje.

Izvolili so Te za predsednico delovne skupnosti, čeprav si menila, da kot mati dolžnosti ne boš zmogla. Tudi v interesni skupnosti, slišim, biješ bitko. Bojujete jo za več mest v vzgojnovarstvenih ustanovah. Spodbudila pa si tudi tovarišice bližnjega vrtca, da bodo nekajkrat na teden obiskale oddaljeni zaselek, da bi se izenačile razmere mestnih in vaških otrok. Na posvetu s kmetkami si odkrila, kako si želijo zdravstvenih in strokovnih predavanj. Saj si bila, kajne, med organizatoricami krvodajalske akcije?

V skupščini si lani prizadeto izstopala, ker smo za, duševno in telesno prizadete otroke premalo

skrbeli. Letos se bodo ob oddelku vrtca za zdrave otroke veselili v posebnem oddelku tudi malčki, ki ne bodo nikoli odrasli.

Nisi prav Ti spodbujala poklicnega usmerjanja na šoli? Te ni bolelo, da so poklicne želje deklet še vedno na predvojni ravni, da so se Tvoje osnovnošolke navduševale še vedno le za poklice trgovk, frizerk, negovalk in administratork?

Z delavkami neke delovne organizacije si ob novem pravilniku bojevala bitko, da so si pravico do izobraževanja ob delu za višjo kvalifikacijo pridobile tudi ženske, da so si za opravljanje izpitov priborile študijski dopust in nadomestilo z dela. V komisiji za štipendije si se zavzela za štipendijo za delavsko hčer – odličnjakinjo in ji s tem odprla pot na visoko šolo. Res, da ji ni bilo najlepše v starem dijaškem domu, oddaljenem od njene vasi v hribih.

Da, tisti dijaški dom . . . Žalostna si bila vlažnih sten in zatohlega zraka, zato si pripravljala v občini pogoje za podpis samoupravnega dogovarjanja o zidavi novih, sodobnejših domov. Ti naj bi pritegnili še več deklet s podeželja, da bi ne odhajale v šole tja, čez mejo . . .

Ko Ti pišem, draga tovarišica, razmišljam, kaj Ti pomeni 8. marec. Ob šopku in jecljajoči besedi najboljšega učenca gotovo premišljaš o tem . . . Tvoj 8. marec je boj za vse tiste, ki jim ni dal še nihče v roko svinčnika, med njimi pa je največ žensk. Namesto pisala so morale pograbit puške, da bi izgnale sovražnika, se spopadle z bedo, z zaostalostjo. Če si izbojevala svojo svobodo in prostost, bojuješ sedaj boj za nove odnose pri nas in v svetu, za novi družbeni red, ki človeštva ne bo več delil na ljudi in ženske . . .

Nekaj se je spremenilo

— Dan žena, 8. marec, je eden od revolucionarnih praznikov (od ustanovitve je letos poteklo 66 let), ki je enako pomemben za moške kot za ženske. Vsako napredno dejanje obogatita oba; vsako zaviranje razvoja osiromaši oba.

— Ne gre za to, da bi letos zanikali ali rušili pristržno domaćnost slavljenja dneva žena; le za to gre, da damo temu slavu tudi družbeni značaj, ki ga zasluži.

— Prav bi bilo, da bi v sleherni ustanovi ali delovni organizaciji pregledali delo minulega leta, ki se je imenovalo „mednarodno leto žensk“ in da bi dosežene uspehe sprejeli kot temelj za nadaljnje delo. Zdaj je treba nadaljevati, ko je najtežji, začetni zagon za nami! Delati moramo združeno, kajti le tako bomo dosegli zadane smotre.

— Pogovor o ženskem vprašanju ne more biti samo razpravljanje o porodniških dopu-

stih, otroškem varstvu in obratih javne prehrane. Ženske predstavljajo skoraj polovico naše zaposlene delovne moči — poleg tega opravljajo doberšen del tako imenovanih „domaćih opravil“ in vodijo tri četrtine naših kmetij. Gre torej za pogovor o ženski kot o delovnem človeku naše družbe.

— Pri pogovoru o ženskem vprašanju ne moremo mimo šolstva: zato ker so v osnovnih šolah zaposlene v glavnem ženske. Drugič: prav od mater pričakujemo (kdo ve od kdaj?) vse tesnejše sodelovanje s šolo. Tretjič: tako imenovano usmerjeno izobraževanje in izobraževanje ob delu sta za ženske prav posebno pomembna. Marsikatera od deklet ali mladih žena se namreč zgoda zaposliti in želi kasneje nadaljevati izobraževanje.

— Kadar govorimo o ženskah, se vedno radi odenemo svoje misli z ogrinjalom fraze „mati in dete“ — kot da očetje pri stvari, ki se ji reče biološka reprodukcija ne bi imeli svojega deleža, ne svojih dolžnosti. Jemati je treba delovne ljudi kot celoto in vsem tistim, ki so potrebni olajšav ali pomoči, to tudi dati.

To so odlomki iz razprave na seji republiškega odbora za mednarodno leto žensk. Odbor je uradno končal svoje delo; živa pa je želja, da bi pri izvršnem svetu le še obstajal nekaj forum, ki bi spremljal (in morda tudi usmerjal) začetno delo. Člani odbora nameravajo pripraviti brošuro o vsem, kar zadeva vlogo žensk v naši družbi: njihov položaj, posebne naloge,

zaščito. Ugotovljamo, da smo v minulemu letu več izvedeli o mednarodnem položaju žensk kot o položaju žensk v bratskih republikah. Te so nam bliže — in nam v prihodnje gotovo ne smejo ostati neznane.

Letošnjega maja bo pri nas mednarodni seminar o vprašanju žensk v Afriki in Aziji. Organizator je Švedska. Teden dni bodo udeležence preživele v Sloveniji. Vključujemo se torej v mednarodno osvobodilno delovnih ljudi — tudi njihovega ženskega prebivalstva. Skupno s Hrvaško pa pripravljamo marksiistični center pri CK ZKS posvetovanje na temo Družbeni položaj ženske in razvoj družine v socialistični samoupravni družbi.

Na seji so ugotovili, da se je v preteklem letu vendarle nekaj bistveno spremenilo: odnos do ženske kot soustvarjalke družbenih dobrin in vrednot. V razpravi je prevladalo mnenje, da je treba v nadaljnja prizadevanja poleg drugih družbenopolitičnih organizacij vključiti tudi Zvezo socialistične mladine: njeni člani so bodoči samoupravljalci — in prihodnji starši. Že zdaj se morajo seznaniti z družbenim položajem družine, s to osnovno celico, ki jo bodo nekoč sestavljali.

N. MAURER

Delitev

Delitev družbenega dohodka na posamezne kategorije, ki sodelujejo v produkcijskem procesu, je temeljno vprašanje za vsako družbo. Od tega, kako deli dohodek, je odvisno, kako se kot družba reproducira. Pri posameznem delavcu pa mora delitev dohodka stimulirati tako njegovo uspešnost kot prizadevanost na delovnem mestu. V času, ko prisegamo na delitev po delu, predstavlja osebni dohodek hkrati družbeno vrednotenje poklica, kvantitativni izraz znanja in uspešnost posameznega delavca. Staro reklo: povej mi, s kom hodiš in povem ti, kdo si, bi lahko čemu primerno oblikovali takole: povej mi, koliko zaslužiš in povem ti, koliko veljaš. V 13. členu ustave SRS je zapisano: „Delo in rezultati dela določajo na podlagi enakih pravic in odgovornosti materialni in družbeni položaj človeka...“ Torej hočemo doseči, naj bodo „delo in rezultati dela“ merilo za delitev dohodka; z njim, dohodkom namreč, je določen materialni in družbeni položaj človeka. Zveni okrutno, zd se, da takšno sklepanje pomeni vulgarizacijo načela delitve po delu, a resnica ni daleč od tega.

Če hočemo ljudi razvrščati po rezultatih dela, je treba izdelati metodo za merjenje teh rezultatov. To je težko, ker v denarno-blagovnem gospodarstvu delo ni neposredno ovrednoteno, temveč šele v proizvodu, katerega cena se oblikuje na trgu. In ker je v proizvod vložena več vrst dela, je treba realizirano tržno vrednost pravično razdeliti med udeležence proizvodnega procesa. To pa ni lahko. Za nas, ki ne delamo v materialni proizvodnji, je zanimiv 18. člen ustave SRS, v katerem je naravnost povedano:

— da opravljamo svoje delo v interesu in za potrebe vseh delovnih ljudi;

— da imamo pravico do dohodka in enakega družbenoekonomskega položaja, kot ga imajo delavci organizacij združenega dela drugih dejavnosti in — da se cena našega dela določa v svobodni menjavi.

Z najvišjih mest pa je bilo v zadnjem času povedano, da se prav na omenjenem področju še vedno ohranjajo proračunski odnosi, da smo še daleč od svobodnega dogovarjanja in sporazumevanja, ki ga zahteva ustava.

Pri vsem tem pa je vprašanje, ali je primerno, da v posamez-

Treba je povedati

Na 14. razširjeni seji izvršnega sveta republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije so razpravljali o spremembah samoupravnih sporazumov, ki se nanašajo na določila sindikalne liste 1976, o predlogu akcijskega programa dela za I. polletje 1976, o upravičenosti regresiranja prehrane z boni med delom, o gibanju osebnih dohodkov v naši dejavnosti.

Izvršni odbor je imenoval komisijo, ki bo pripravila besedilo enotnega samoupravnega sporazuma za področje šolstva. Ne gre za integracijo sedanjih samoupravnih sporazumov — pač pa za poenotenje tistih členov, kjer obstajajo razlike. Če pa specifičnost dela zahteva razlike, je treba izdelati potrebna dopolnila. Rok za prijavo osnutka je 15. april. Nato gre osnutek v razpravo. Veljati pa naj bi začel leta 1977.

Na seji so poudarili pomen javne razprave o gradivu usmerjenega izobraževanja. Le z enotnimi, z razčiščenimi mnenji bomo lahko načrtovali izobraževanje, kakršnega potrebuje naša družba.

Predsednik Geza Čahuk je poudaril namen informacije o gibanju osebnih dohodkov na področju vzgoje in izobraževanja v primerjavi z gospodarstvom v zadnjih štirih letih. S stanjem želijo seznaniti druge sindikate ter sprejeti skupna

stališča. Resnica je namreč, da smo leta 1971 zaostajali za gospodarstvom 16 %, lani pa samo še 12 %. Toda — tudi to je precej. Sindikat je politično odgovoren za materialno stanje svojih delavcev. Odgovoren je tudi za to, da kadri ne bodo odhajali v druge službe, je izjavil predsednik. Dejstvo, da so tudi v drugih službah, na drugih področjih dela tako imenovani fluktuacijski procesi, je resnično. Edina tragična posebnost je v prosveti ta, da delavci

odhajajo na druga področja — primeri, da bi z drugih področij prihajali v prosveto, pa so redki. V prosveti moramo hočeš-nočeš seštevati vse tiste, ki nam že manjkajo in one 3 %, ki poprečno odidejo v druge službe. Nam pa se vsak človek pozna!

Sprejeli so sklep, da komisija za življenjske in delovne razmere pri republiškem odboru pro- uči zbrane statistične podatke o gibanju osebnih dohodkov ter na tej osnovi pripravi in zapiše ugotovitve, o katerih bo razpravljal izvršni odbor. S stališči izvršnega odbora bodo potem seznanili republiški svet Zveze sindikatov Slovenije s prošnjo, da razpravljajo — in po možnosti tudi rešijo to težavno problematiko.

N. MAURER

Ob plotu, olje, 1974, Polde Mihelič

OBVESTILO

Ker mnoge delovne skupnosti šol in občinski sindikalni sveti vprašujejo republiški odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, če bodo objavljena „posebna“ merila za ocenjevanje opravičenosti do regresiranja prehrane med delom v obliki vrednostnih bonov, daje komisija republiškega odbora za samoupravno sporazumevanje tole obvestilo:

Delegati republiškega odbora so ob razpravi o predlogu sindikalne liste oblikovali merila za presojo opravičenosti do regresiranja prehrane v obliki vrednostnih bonov v delovnih skupnostih šol in drugih vzgojnoizobraževalnih ustanovah in jih dali v razpravo odboru sindikatov za samoupravno sporazumevanje. Ob primerjanju s splošnimi merili je ugotovljeno, da so specifičnosti, ki bi lahko predstavljale razlog za uporabo vrednostnih bonov, že vsebovane v splošnih merilih, zato bodo občinski sindikalni sveti pri presoji upoštevali merila, ki veljajo sicer za vse združeno delo.

Na nedavni seji izvršnega odbora republiškega odbora je poudarjeno, da pooblaščen komisija, ki bo dajala mnenja k predlogom odločitev občinskih sindikalnih svetov, deluje v skladu s sprejetimi stališči, merili in po postopku, ki je objavljen v prilogi lista Delavska enotnost Sindikati, št. 1, upoštevajoč posebnosti in objektivne okoliščine življenja in dela šol.

Priporočamo, da delovne skupnosti šol in osnovne organizacije v njih poskrbijo za organizirano prehrano svojih delavcev in le v skrajnem primeru uveljavljajo pravico do vrednostnih bonov.

KOMISIJA REPUBLIŠKEGA ODBORA
ZA SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE
O DOHODKU IN NJEGOVI DELITVI

Popis učiteljev letu 1976

Uradni list SFRJ, št. 2/76 objavlja v odloku o programu statističnih raziskovanj, pomembnih za vso državo, tudi popis učiteljev v letu 1976. Popis bo izveden skladno s programom raziskovanj, ki je bil okvirno določen že v letu 1973 (Uradni list SFRJ, št. 13/73). Kritični moment popisa je 31. marec 1976. Po stanju tega dne bodo popisani vsi učitelji na osnovnih in posebnih osnovnih šolah, glasbenih šolah, šolah po zakonu o poklicnem izobraževanju in na srednjih šolah.

Vsak učitelj bo na svoji matični šoli prejel in izpolnil obrazec, v katerega bo zapisal podatke o vsem svojem vzgojnoizobraževalnem delu, ne le na matični šoli, ampak tudi na vseh drugih šolah, kjer poučuje. Podatke za vsako šolo, na kateri poučuje, bo overila uprava šole.

Obrazce bodo za vse učitelje prejele poročevalske enote, ki so: samostojne šole, srednje šole in šolski centri. Poročevalske enote bodo obrazce tudi zbrale od vseh svojih učiteljev, preverile polnostevilnost in pravilnost vpisanih odgovorov, in obrazce vmile zavodu SR Slovenije za statistiko.

Zavod SR Slovenije za statistiko bo končal razpošiljanje obrazcev in navodil že v prvi polovici marca. Šole, ki bi morda do tega roka obrazcev in navodil ne prejele, pozivamo, da urgirajo dostavo pri zavodu SR Slovenije za statistiko.

VIKTOR ŽAKELJ

Kostanjevica na Krasu Start celodnevne šole

Pred dnevi so pri osnovni šoli v Kostanjevici na Krasu končali s preureditvenimi deli, že v ponedeljek, dne 1. marca pa so začeli s celodnevni poukom.

Osnovna šola v Kostanjevici je torej prva šola na Goriškem, ki je začela s celodnevni poukom. Tej šoli se bo predvidoma v prihodnjih štirih letih pridružilo še pet osnovnih šol v novogoriški občini.

Prejeli smo

Beseda, dve o režijskih stroških v VVZ

V tretji številki Prosvetnega delavca smo v rubriki Naš pravnik svetuje prebrali odgovor na vprašanje o režijskih stroških v vzgojnovarstvenih zavodih.

Vpraševalca je predvsem zanimalo, ali morajo starši plačevati tudi režijske stroške med počitnicami, ko začasno odvajajo otroke iz vzgojnovarstvenih zavodov.

In odgovor?

Odgovor je bil tako zelo nepravilen, da smo se delavci v vzgojnovarstvenih zavodih začudili, kako lahko pravnik tolmači zadeve tako napačno. Verjamam, da tudi pravnik ne more vedeti vsega, lahko pa se informira. Dvomim, da bi mu kateri koli zavod raztolmačil stroškovno ceno tako, kot je razvidno iz odgovora. Pravnik namreč trdi, da so vzgojnovarstveni zavodi zvišali ceno svoje storitve zato, da jim sredstva zadostajo za vse leto. Zavod mora res tako razporejati dohodek, vendar so se stroškovne cene dvignile zavoljo odvisnosti zavoda od cen na tržišču. Pravnik tudi meni, da vpraševalcu tedaj, ko otroka ni v vzgojnovarstvenem zavodu, ker so ga starši začasno odjavili, ni treba plačevati režijskih stroškov, saj so ti že vračunani v oskrbni ceni zavoda. Utemeljitev, da vam zato hranijo mesto za otroka, je za lase privlečena in tudi protizakonita, zatrjuje pravnik.

Odgovor je razburil delavce v vzgojnovarstvenih zavodih, veliko nezadovoljstvo pa je povzročil tudi med starši.

Da bi se bolje razumeli, bom pojasnila, kaj vsebuje stroškovna cena in kaj so to režijski stroški.

Stroškovna cena zavoda vsebuje materialne stroške (živila, elektrika, material za vzgojo, sanitetni material, drobni inventar, zdravstveni pregledi zaposlenih, strokovna literatura in drugo), stroške pogodbenih in zakonskih obveznosti, amortizacije, osebne dohodeke in sklade. Režijski stroški vsebujejo vse, razen cene živil, ki pa dosega v primerjavi z vsemi drugimi stroški 16 % do 20 % stroškovne cene. Veliko zavodov pa odračunava staršem za stroške prehrane večji odstotek, kar pomeni nižjo režijo. Povedati želim tudi to, da sprejme zavod v poletnih mesecih, ko je veliko delavcev na dopustu, otroci pa vseeno prihajajo v VVZ, za nadomestila teh delavcev dodatne moči, ki jih je tudi treba nagradjevati za njihovo delo. To pomeni, da so v poletnih mesecih stroški režije višji, vendar zaradi tega ne zaračunavajo staršem posebej.

Želim, da bi starši, ki so spraševali pravnika, prebrali tudi to razmišljanje in bolj razumeli poslovanje zavoda.

ZMAGA GLOGOVAC

Redni razpis prostih delovnih mest

Vodstva šol in drugih vzgojnoizobraževalnih zavodov obveščamo, da bo izšel REDNI RAZPIS PROSTIH DELOVNIH MEST za učitelje in vzgojitelje v šolah in drugih vzgojnoizobraževalnih zavodih v SR Sloveniji v letu 1976 letošnjega 16. aprila.

Prosimo, da pošljete razpise republiškemu komiteju za vzgojo in izobraževanje Ljubljana, Župančičeva 3, najkasneje do 25. marca. Na dopisu navedite občino, v kateri je šola, in oznako ZA REDNI RAZPIS. Če razpisa ne boste poslali do določenega roka, ga v rednem razpisu ne bomo mogli objaviti.

UREDNIŠTVO

KAKO ŽIVIMO IN DELAMO • KAKO ŽIVIMO IN DELAMO

Življenje mora biti tudi praznik

To stran posvečamo 8. marcu, vašemu prazniku. Brez velikih besed in obrabljenih fraz zrcali vaše življenje in delo.

Opozarja na resnice naše vsakdanje in dolžnosti, ki smo jih vzljubili, čeprav jih moramo opravljati. Delo je življenje. Življenje pa mora biti kdaj tudi praznik.

Tokrat govorijo o svojem življenju in delu: NEDA BRGLEZ, predavateljica sociologije na pedagoški akademiji v Ljubljani, SLAVICA NAVINŠEK, profesorica slovenskega jezika v gostinskem šolskem centru v Ljubljani, VERA DOMAJNKO, pomočnica ravnateljice doma tehniških šol v Ljubljani, LIJA PREMELČ, vzgojiteljica v vzgojnovarstvenem zavodu v Velenju in MARIJA KNEZ, učiteljica razrednega pouka v podružnični šoli Mlinše.

— Človek lahko v poklicu najbolje uresniči svoje zámisli in potrdi sposobnosti. Vaše delo je prav gotovo zelo zanimivo: predavate sociologijo na ljubljanski pedagoški akademiji.

Povejte nam, prosim, kako se vam na šoli, kjer delate, posreči navezati pristne stike s študenti? Kakšen je vaš način dela in kaj bi želeli izboljšati?

NEDA BRGLEZ:

Sprašujete po poklicu in po dokazovanju sposobnosti v poklicu; reči moram, da jemljem poklic kot pretežno statistično kategorijo, vsebinsko pa vselej mislim na delo. Delo, ki ga opravljam, pa je seveda ustvarjalno, kakor vsako. Te ustvarjalnosti sicer ni videti že kar tu in zdaj; kakor vsako delo z mladimi ljudmi — torej delo, ki ima nujno nekaj „vzgojiteljskega“, celo „prosvetiteljskega“, je tudi moje dolgoročno nalaganje z najboljšimi upanji... Nemara je zato, ker rezultat ni takoj viden in izmerljiv, tudi bolj odgovorno — tega se poskušam zavedati, kakor tudi tega, komu namenjam svoje delo — vzgojiteljem prihodnjih rodov. Ob splošni teoriji o družbi in njenem razvoju poskušam s študenti razpravljati o nauku, ki nam ga daje prehojena pot človeštva in v sedanjih vozlisčih, zlasti na-

šega življenja. To — o razpravljanju — je za sedaj še bolj želja kot dejstvo, vendar predvsem zaradi objektivnih razlogov (banalnih morda, a prav lahko „dramatičnih“ — prostorska utesnjenost in zato veliko študentov v skupinah itd.); mislim, da so sicer študentje zagreti za vsa vprašanja družbenega življenja, da se iz roda v rod čutijo bolj soodgovorne za to življenje. Želela bi torej manjše, „seminarske“ skupine študentov, kjer bi lahko veliko bolj ustvarjalno in enakopravno sodelovali, kjer bi jih bilo nemara lažje prepričati, da ne bi „verjeli“, ampak vedeli, se pravi preverili in dognali (iz knjig in iz življenja); želela bi jih prepričati, da je delo, ki so se zanj odločili, najlepše in tudi najbolj odgovorno, želela bi, da bi se tudi tako imenovana družba, mi vsi, tega zavedali, želela bi, da bi učitelji postajali le najboljše... itd.

Kar pa zadeva pristne stike s študenti — vprašanje kakor da pričakuje pritrdilen odgovor. Bojim se, da ga ne morem dati. Poskušam vzpostaviti enakopravne, demokratske odnose s študenti, odnose delovnega sodelovanja, v njih vidim subjekte z lastno voljo in veliko močjo. Že takšni odnosi, če bi se posrečili, bi bili dokaj dobri, mar ne?

— Velikokrat slišimo očiitek, da se ženske premalo uveljavljajo v družbenopolitičnem življenju. Sodite med izjeme: ob svojem strokovnem delu in obveznostih do družine vodite tudi delo vašega šolskega centra. Za to sta potrebni izredna volja in sposobnost. Kaj je vodilo vaših prizadevanj?

SLAVICA NAVINŠEK:

Moja vsakdanost poteka v treh smereh: doma z družino, v razredu in na sestankih, katerih se udeležujem ali pa jih vodim sama. Da zmorem vse to, mi pomaga prepričanje, da delam nekaj koristnega ne le zase, ampak za vse. Sploh rada delam, le čas me prehiteva, da nisem kos vsem svojim hotenjem.

Rada bi, da bi delo v razredu obrodilo sadove. Slavstovo poslanstvo je v marsičem zelo odgovorno: skrb za materinščino in kulturne vrednote. Svoje učence bi rada pripravila do tega, da bi segali po dobri knjigi ter da bi spoštovali tudi druge kulturne dosežke. Občutek, da vsaj v malem naredim nekaj dobrega, je najlepše osebno zadoščenje.

S prav tako pripravljeno, delati dobro, sem sprejela družbenopolitično delo. Naš gostinski šolski center v Ljubljani je zelo raznolik po svoji izobrazbeni sestavi in po dejavnosti. Z dobro voljo in razumeva-

Slavica Navinšek, profesorica slovenskega jezika v gostinskem šolskem centru v Ljubljani

njem tovarišev, s katerimi delam, tudi to delo ni tako naporno. Hkati pa ob delu odkrivam samo sebe, spoznavam nove razsežnosti v sebi, za katere prej niti vedela nisem. Preobremenjenost ženske ni vselej vzrok za družbenopolitično neaktivnost. Včasih občutek ne-sposobnosti in nekakšna podzavestna podrejenost — kot stoletna dediščina — še vedno brani ženski javno nastopati.

Res pa je ženska, če družbenopolitično dela, prikrajšana za marsikatero svojo žensko radost in tudi za počitek. Vendar, kje pa gre brez žrtve, če hočeš kaj lepega, velikega? Le črno-glede ne smemo biti in svoje delo moramo imeti rade.

Iz zanesljivih virov smo zvedeli, da bo pomlad tudi za vas...

— Delo vzgojiteljic v domu učencev je zelo zahtevno in naporno. Mnoge kmalu obupajo in spremenijo poklic. Pa vendarle: kaj je pri tovrstnem delu najtežje in kaj najlepše?

VERA DOMAJNKO:

Težko se je v trenutku odločiti za najtežje in za najlepše pri delu vzgojiteljic v domu. Težko je že vzgojiteljici, da se uveljavi, na primer v moškem domu tako med kolegi kot med samimi učenci, mladostniki v najkriticnejših letih. In ko začne z mladino, postane tisto najtežje prijetno. To se lahko izrazi v trenutku, ko učenci obešajo na steno grafikon o učnih uspehih, iz katerega je razvidno, da so za 20 % boljši od sošolcev, ki ne prebivajo v domu, ali pa po uspešni kulturni prireditvi, ki smo jo skupaj pripravljali kot najbolj zagnani amaterji, po pestri razpravi. In seveda: lahko je najlepše, ko vas obišče nekdanji učenec in vam pripoveduje o svoji zaposlitvi in ne pozabi poudariti, da si je v domu pridobil dobre delovne navade pa tudi samoupravne izkušnje in da so spomini na dom njegovi najlepši spomini na šolska leta.

Za prosvetnega delavca je najpomembnejše, da ima veselje za delo z mladimi. Še več, mora jih imeti rad. Kako je to šele nujno za delo v domovih! To je pogoj, da se dobo počutiš med njimi, da jih sprejemaš brez predsodkov in da nenehno gradiš na pozitivnem. Moraš biti dojemljiv za sprejemanje stališč drugih, za usklajevanje, predvsem pa za demokratičen dialog. Tu je še skrb za red in ustaljene organizacijske oblike dela, za katere se v velikem kolektivu ljudje vedno dogovorijo, da je možno uspešno sožitje. To dosežemo tako, da pridobimo učence za vodenje skupine.

Vendar: v razredu ima učitelj učno snov in redovalnico, v domu pa se lahko vzgojitelj uveljavi v vzgojni skupini predvsem s svojo osebnostjo. Precej časa potrebuje, da osvoji primerne metode in vsebino dela, ne le verbalno, po vzgojnem

Vera Domajnko, pomočnica ravnateljice doma tehniških šol v Ljubljani

načrtu, ampak tudi v resnici. Učinki dela v domu niso tako hitro opazni, opažati je treba že drobne spremembe in graditi postopoma. Marsikdo pa prej obupa. Še, ko imaš že daljšo prakso, včasih za trenutek pomisliš, da je bilo vse delo zaman, da ni nič narejenega. V resnici pa gre za drobec iz življenja, nastal je pač problem, ki ga je treba rešiti. Ko pa je to storjeno, urejeno, bi dejala, da je to tudi ena tistih najlepših stvari.

Opažamo, da je nekaterim novinkam dokaj težavno uskladiti teorijo s prakso in da vzgojitelj, ki se v vzgojni skupini čuti dalj časa ob strani, ki je ne obvlada, ki ni njen sestavni del in usmerjevalec, išče zase bolj uspešno področje dela. So pa za odhode tudi čisto drugi vzroki kot npr. materialni ali večja privlačnost dela na šoli — čeprav se mi zdi, da je delo v domu dosti bolj pestro in dinamično. Res pa je, da zahteva ta poklic široko in nenehno strokovno in politično izpopolnjevanje in daljši delovni čas kot na šoli, pa praznična in nočna dežurstva in obvezno mentorstvo ene ali več prostovoljnih dejavnosti.

Kljub težavam, saj je vsak poklic po svoje težak — pa sodim, da je to eden najlepših poklicev in da je tisto težavno (razen daljšega delovnega časa) pravzaprav tudi čar tega poklica, saj med mladimi ostaja vedno mlad, vedno si sredi novega, vedno daješ in vedno sprejemaš. In kaj je lepšega?

— Strokovno izpopolnjevanje je sestavni del dejavnosti vsake prosvetne delavke. Ob tem si mnoge pridobivajo še višjo in visoko izobrazbo s študijem ob delu. Vzgojiteljice za sedaj še nimate možnosti za to.

Ali menite, da si boste to pravico kmalu priborile?

LIJA PREMELČ:

Želja in potreba po globljem in širšem strokovnem znanju sta iz dneva v dan večji. Vzgojiteljice prevzemamo zahtevno in odgovorno nalogo, ko sprejemamo otroke v vzgojnovarstvene zavode v obdobju, ko so najbolj sprejemljivi za novo. Velika in odgovorna naloga je posebno zato, ker je vzgoja proces, pri katerem dosežki prizadevanj niso vidni takoj, ampak jih razkrivajo čas, obdobje in generacija. Večja strokovna

Lija Premelč, vzgojiteljica VVZ Velenje

usposobljenost vzgojiteljice pomeni tudi boljše delo.

Ob 8. marcu je priložnost, da izrazimo željo, prošnjo in zahtevo po možnosti za izobraževanje, za poglobitev in razširitev znanja. Upam in želim, da bi se nam to uresničilo, da bi dočakale višjo vzgojiteljsko šolo!

— Uvedba celodnevne šole je sprva povzročila veliko hude krvi. Tudi učitelji — med njimi je izredno veliko žensk — niso bili navdušeni nad svojim „celodnevni bivanjem“. Kaj je pokazala praksa? Učiteljica v celodnevni šoli še teže usklajuje poklicno delo z obveznostmi do družine. Kako se posreči to vam in vašim kolegicam?

MARIJA KNEZ:

Praksa je pokazala, da smo učitelji in učenci v celodnevni šoli zadovoljni. Smotre prav dobro poznamo in jih skušamo v čim bolj uresničiti. Zato je treba ves čas zelo smotno izrabit, zlasti „prosti čas“, ki je namenjen pisanju priprav, pravi gradiva ipd.

Ker imamo urejeno prehrano so tako preskrbljeni tudi družinski člani. Tako je usklajevanje poklicnega dela in obveznosti do družine

Marija Knez, učiteljica razrednega pouka v podr. šoli Mlinše

precej lažje. Po končanem pouku se lahko posvečamo družini, ker nas ne tarejo skrbi za pripravo, popravljanje zvezkov ipd. Poudarjam pa, da so za uspešno delo potrebni dobri odnosi v kolektivu in precej dobre volje. Ne vem, če sem odgovorila na vprašanje, toda posebno perečih problemov nimamo.

MILA VLAŠIČ—GVOZDIČ

NIKOLI

ne odložim svoje čarobne palice.

Z njo počasi tečem, da dosežem sebe.

Poslušam resnico.

Ne morem spustiti iz rok svoje čarobne palice.

SRCE RAZDAJAM VETRU

ko pihlja ob svitanju in ob zatonu.

O, čas, postoj, da odkrijem bajke svojih pričakovanj.

O, čas, daj mi, da dojamem sporočilo svojih zvezd.

čim bolje se bomo poznali

Razmišljanje kolektiva osnovne šole Vitanje o urejanju družbenoekonomskega položaja žensk

Delo bomo nadaljevali

Mednarodno leto žensk — OZN 1975 se formalno izteka 8. marca 1976. Naše naloge za enakopravnost, za razvoj in mir pa so usmerjene na mnogo daljše obdobje, za obdobje življenja današnjih generacij in za zdrav razvoj prihodnjih. Delovna skupnost osnovne šole Vitanje je v večini ženski kolektiv, v katerem o kakršnikoli zunanji kršitvi enakopravnosti ni sledu. Vprašanje pa je, ali imajo naše delovne tovarišice posebnost, enake možnosti za družbenopolitično delo zunaj šole. Zakaj? Pri nas ni organizirano varstvo za predšolske malčke do treh let starosti, niti popoldansko varstvo šolarjev. Takrat pa v glavnem poteka družbenopolitično delo. Vendar se naše tovarišice zavedajo, kako potrebna je pravila in enakopravna vzgoja obeh spolov za zdravo družbo prihodnosti. Želimo uresničiti tako vzgojo, zato v tem duhu organiziramo pouk in vse življenje na šoli. Opažamo že velike spremembe pri vedenju mladine. Odnosi med spoloma so postali pristni, sproščeni in naravnani. Skupno delo fantov in deklet v prostovoljnih dejavnostih ter vodstvene funkcije deklet, so same ob sebi umevne.

Naša šola dela v slabše razvitem — kmečkem okolju, kjer se enakopravnost ženske težje uveljavlja. To je posledica starih tradicij, razmere pa se počasi le spreminjajo. Tako opažamo vedno več očetov na roditeljskih sestankih. Letos smo bili tudi prijetno presenečeni, ko so starši na roditeljskih sestankih izvolili v svet staršev polovico moških.

Stiska, ki opozarja

Pred skoraj petimi leti je bil na referendumu sprejet samoprispevek za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov v vseh petih ljubljanskih občinah. Petletno obdobje se počasi izteka. O tem, kaj so zgradili z denarjem, zbranim s samoprispevkom, in kaj še načrtujejo, so bili občani sproti obveščeni. Zmotili pa so se tisti, ki so menili, da bo s tem samoprispevkom za daljši čas poskrbljeno za prostor v šolah in vzgojnovarstvenih zavodih in da samoprispevki v te namene ne bodo več potrebni. Treba je sicer poudariti, da je bilo s sedanjim samoprispevkom v vseh petih ljubljanskih občinah veliko zgrajenega — žal pa še vedno premalo. Zato je treba misliti na razpis novega referenduma, na katerem naj bi se občani odločili, da bodo še naprej plačevali samoprispevek. O tem pa v bežigradski občini že nekaj mesecev temeljito razpravljajo. Ne bo odveč, če zapišemo, da je prav v tej občini vzklikala pobuda, da bi v Ljubljani uvedli nov prispevek za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. O tem predlogu so že razpravljali: predsedstvo občinske konference SZDL, izvršni odbor SZDL in družbenopolitični zbor bežigradske občinske skupščine. Strinjali so se, naj bi v Ljubljani, potem ko bi se iztekli sedanjí, uvedli nov samoprispevek za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. Del tega naj bi namenili tudi za gradnjo objektov osnovnega zdravstvenega varstva.

Učitelji se zavedamo potrebe po izobraževanju strokovnjakov. Vemo tudi, da kmečka gospodinja ali žena v delavsko-kmečki družini ne bo mogla biti enakopravna proizvajalka, če ne bo dovolj izobražena.

Zaradi tega so naši mentorji pri poklicnem usmerjanju učencev 8. razreda posebej pozorni do tistih, ki bodo ostali na kmetiji. Te otroke obeh spolov skušamo usmeriti v nadaljnje šolanje na kmetijsko-gospodarskih šolah. Tako naše hribovske kmetije ne bodo propadle. Le izobražen gospodar in gospodinja bosta lahko prilagodila kmetijo zahtevam gospodarstva v prihodnjem obdobju.

Naši mladini vcepljamo spoštovanje in hvaležnost do ostalih partizanskih mater in bork, ki so dale svoja najlepša leta, sposobnosti in trud za našo srečo, za naše življenje v svobodi.

V naši šoli vzgajamo enakopravne mlade ljudi z zavestjo, da je za to potreben boj. Vedo, da še marsikje na svetu vladajo nedemokratski odnosi med spoloma in med narodi. Zavedamo se, kaj pomenita naša enakopravnost in svoboda. Pomagamo zatiranim in slabotnim. Zbrali in opremili smo sedem torbic za otroke vietnamskih mater. Ni toliko važna materialna vrednost daril, najvažnejša je krepitev čuta solidarnosti in enakopravnosti.

Naše delo za doseg enakopravnosti se ne bo končalo z mednarodnim letom žensk OZN — 1975. Nadaljevali ga bomo mi in naši učenci.

FRANJO MAROŠEK

Nov samoprispevek je potreben za nadaljevanje dela, ki smo ga začeli pred štirimi leti. Tudi v občini Bežigrad! Pri tem je predsednik bežigradske občinske konference SZDL JOŠKO PIRNAR še posebej poudaril: „Res je, da smo tudi v naši občini z denarjem, zbranim s samoprispevkom, marsikaj zgradili. Veliko dela pa nas še čaka! Pogledajte, Črnuče se razraščajo že skoraj v mesto. Vzgojnovarstveni zavod in šola sta bila že pred leti pretesna. Na gradnjo nove osnovne šole v Črnučah se pripravljamo že nekaj let, vendar se vse ustavi pri denarju. Vemo pa, da je osnovna šola v Črnučah tako zasedena, da se mora okoli 50 učencev drugega razreda vsak dan voziti k pouku v osnovno šolo Dol, dva oddelka prvega razreda pa imata pouk v bližnjem vzgojnovarstvenem zavodu.

Sredi letošnjega januarja so v soseski BS-7 že zakoličili zemljišče, kjer bo stala nova osnovna šola. Zgrajena bo z denarjem, zbranim iz sedanjega samoprispevka, žal pa ne bo denarja za gradnjo vzgojnovarstvenega zavoda, če se seveda ne bomo odločili za nov samoprispevek. Podobno je tudi v soseski BS-3. Tam je že v načrtu gradnja vzgojnovarstvenega zavoda. Ker pa nameravajo graditi med Vojkovo in Tomačevsko ulico večje stanovanjsko naselje, bomo potrebovali tudi novo osnovno šolo. Poleg tega pa moramo misliti na preureditev sedanjih osnovnih šol, ker se pripravljamo na uvedbo celodnevne šole.

V Šmartnem so uspeli

V občini Ljubljana-Šiška so pogumno začeli uvajati celodnevno šolo. Za sedaj imajo tak pouk v celoti ali v posameznih razredih uveden na treh šolah. Osnovna šola heroja Staneta Kosca v Šmartnem pod Šmarno goro je prešla na celodnevni pouk lanskega septembra. V dobri polovici leta so si nabrali že precej izkušenj, ugotovili dobre plati tega pouka, spoznali, kakšni prostori jim primanjkujejo za nemoteno delo, pa tudi to, kakšne sodelavce bodo še morali dobiti na šolo, da bodo razbremenili preobremenjene učitelje.

Ravnatelj Drago Pranjc in učiteljica telesne vzgoje Jelka Breznik sta bila naša sogovornika. Za sodelovanje smo poprosili tudi nekaj učencev.

— Kako ocenjujete preteklo polletno obdobje?

„Z uspehi in pomanjkljivostmi, ki smo jih zabeležili od septembra lani pa do konca prvega polletja, smo seznanili občane na sestanku, ki ga je organizirala krajevna organizacija SZDL. V nižjih razredih so izdelali vsi učenci, v višjih pa 97% učencev. Tako dobrega učnega uspeha ob polletju na tej šoli še nismo zabeležili vseh 14 let, odkar sem tu,“ je začel odgovarjati ravnatelj šole Drago Pranjc.

„Za to je seveda več vzrokov. Novi sistem ocenjevanja vzgojnih predmetov in vedenja je prinesel novo kakovost v našo osnovno šolo. Tak učni uspeh je tudi zasloga tistih učencev, ki v navadni osnovni šoli zaradi različnih okoliščin nikdar ne morejo biti na tekočem, niti z znanjem niti z opravljanjem domačih dolžnosti. Ker sedaj otroci naredijo vse v šoli, ne zaostajajo več.“

„Večkrat slišimo, da celodnevna osnovna šola utruja otroke,“ je spregovorila učiteljica Jelka Breznik, „mi pa opažamo prav nasprotno. Učenci postajajo zdravstveno in telesno

telj, da so fantje in dekleta že dojeli pomen samostojnega učenja, razdelitve časa, prostora in primerne priprave za učenje. Ob tem pa ugotavljamo, da bi bili rezultati pri samostojnem učenju še bistveno boljši, če bi imeli na voljo dovolj manjših prostorov, v katerih bi se učili učenci po manjših skupinah. Sedaj je pri 25 ali 20 učencih v razredu težko zagotoviti tak mir, da bi se lahko vsi nemoteno učili. Prav pridobitev teh prostorov je ena glavnih zahtev naše šole v prihodnje.“

— Kako starši ocenjujejo delo vaše šole?

„Spoznali so, da jih je celodnevna šola skoraj povsem razbremenila skrbi za učenje otrok. Res je nekaj učencev, ki se uče tudi doma, toda to so predvsem tisti, ki že dosežejo nekaj več. Ker žive v našem šolskem okolju predvsem delavci, lahko rečem, da je danes 80% otrok na boljšem kakor prej.“

Učitelj naj bi bil v celodnevni šoli pri pouku deloma razbremenjen, več časa pa naj bi posvetil samostojnemu delu učencev ter zunajšolskim dejavnostim. Kjer imajo za to primerne prostore, naj bi tudi učitelj pustil šolske stvari v šoli in odšel domov edino z mislimi, kaj bo doma storil za dom in družino. Se ta obljuba učiteljem pri vas uresničuje?

„Za zdaj še ne. Danes ima naš učitelj, ali če hočete učiteljica, ker so te v večini, na naši šoli v resnici vsak dan dve izmenjavi pouka. Večina učiteljev mora poleg rednega pouka voditi tudi interesne dejavnosti, tako da jim v šoli ne ostane prav nič časa za priprave in strokovno izpopolnjevanje. Premalo je učiteljev, saj bi pri nas potrebovali po merilih na nižji stopnji še 4 učitelje, na višji stopnji pa predvsem več sodelavcev za interesne dejavnosti. Veseli smo, da nekateri zunanji sodelavci s sodelovanjem Rašice, TOK Tacen, miličniškega

Marija Turk, Rezka Fucko, Francka Čebarske in Štefka Kočevar so kuharice v šmarni osnovni šoli. Pravijo, da vsi učenci radi jedo in da jih navajajo, da vse pojedjo. (Foto: Stane Jesenovec)

odpornejši. Vsak dan imajo uro in pol prostega časa, ki ga izrabijo za sprehode v naravo, razne športne igre, šah in druge oblike sprostitve. Ob vsem tem pa so še redne ure telesne vzgoje. Z „minuto zdravja“ pri sleherni učni uri navajamo šolarje in učitelje na kratek premor med poukom. V tem odmoru naredijo nekaj sprostitvenih gibov, odpro okna itn.“

— Pomembna novost celodnevne šole je samostojno učenje. Kako se to uveljavlja na vaši šoli?

„Učenci imajo na voljo dve uri za samostojno učenje. Lahko rečem,“ je poudaril ravnatelj,

nik in nadaljevala: „To je povsem razumljivo, saj imajo učenci sedaj za šport vsak dan skoraj dve uri časa.“

— Kako spremlja vaše delo občinska izobraževalna skupnost?

„Lahko rečem, da odlično. Brez pomislekov nam pomagajo materialno in denarno. Z njihovo pomočjo smo preuredili šolsko kuhinjo, učilnico za gospodinjstvo, kupili precej najodobnejših učil itn. Tudi nagrajevanje učiteljev so primerno rešili, tako, da so učitelji na naši šoli zadovoljni z osebnimi dohodki. K temu da je naše delo tako upoštevano, je veliko pripomogel Vlado Košir.“

STANE JESENOVEC

Prelomno leto

Letošnje leto bo prelomno za šolstvo v škofjeloški občini. Pomenilo bo sklepno leto desetletja, v katerem so v tej gorenjski občini bistveno izboljšali možnosti za delo na vzgojnoizobraževalnem področju. Naj navedemo le novi sodobni osnovni šoli v Gorenji vasi in v Podlubniku v Škofji Loki, telovadnico pri osnovni šoli v Železnikih, vzgojnovarstvene ustanove na Trati, Gorenji vasi, Železnikih in Škofji Loki.

Kaj prinaša leto 1976 vzgojnoizobraževalnim ustanovam na Trati, v Žireh in Železnikih? Osnovna šola Cvetko Golar na Trati, ki jo obiskuje dobrih 600 učencev, je dobila pred nedavnim 4 nove učilnice, majhno telovadnico in prostor za izpostavo knjižnice Ivan Tavčar iz Škofje Loke. Osnovna šola Prešernova brigada Železniki se bo v drugem polletju povečala za osem sodobno opremljenih učilnic za višje razrede. Te bodo omogočile, da bodo učenci od 5. do 8. razreda imeli pouk le dopoldan. Pri osnovni šoli Padlih prvoborcev v Žireh bodo septembra odprli veliko telovadnico, ki meri 600 kvadratov, poleg nje pa še manjšo telovadnico in galerijo. Ta prepotrebni objekt bo prav gotovo spodbuda za to, da se bodo odličnim košarkaricam žirovske osnovne šole pridružili še drugi mladi športniki.

Učilnice na Trati in v Železnikih ter telovadnica v Žireh bodo stale skoraj 11 milijonov dinarjev, ki so jih prispevale za Trato in Železnike organizacije združenega dela, v Žireh pa zbirajo denar s krajevnim samoprispevkom.

BREZ POČITKA

Kljub naštetim gradnjam novih poslopij TIS občine Škofja Loka tudi v naslednjih petih letih ne bo počivala. Če bo uspel referendum o podaljšanju krajevnega samoprispevka, bodo v Žireh dozidali šoli 12 učilnic. Selca in Škofja Loka bosta dobili novi šolski poslopji, Železniki pa še malo telovadnico. Za gradnjo novega šolskega poslopja v Škofji Loki (okrog leta 1980) so se odločili zato, ker bodo v mestu pod Lubnikom organizirali šolski center za usmerjeno izobraževanje.

V naslednjih petih letih bodo dobile nove, sodobne prostore tudi vse podružnične šole, med

Ljubljana

Pionirska hranilnica

Prejšnji teden so učenci osnovne šole na Prulah pod mentorstvom Mestne hranilnice v Ljubljani ustanovili svojo hranilnico.

Takih ali podobnih pionirskih hranilnic imajo pionirji v Ljubljani že 19, do konca letošnjega leta pa jih nameravajo ustanoviti še 13.

Pionirske hranilnice v šolah vodijo sedemčlanski sveti. Vsaka hranilnica ima začetni znesek 250 dinarjev, ki ji ga podari Ljubljanska banka. Mladim hranilničarjem pomagajo pri delu strokovnjaki banke, preskrbijo pa jim tudi pisarniške potrebščine in druge potrebne pripomočke.

katerimi bo sovođenjska zaorala ledino kot prva celodnevna osnovna šola v škofjeloški občini.

PRIZNANJA OB OBČINSKEM PRAZNIKU

Ob občinskem prazniku občine Škofja Loka (9. januarja) so prejeli priznanja s področja vzgoje in izobraževanja: prof. Lojze Malovrh (velika plaketa) za dolgoletno prizadevanje in uspešno družbeno pomembno delo, posebno v organih občinske skupščine, za delo na vzgojnoizobraževalnem področju in organiziranje javnih manifestacij, posebno za vodenje Male Kolarjeve slikarske kolonije; kolektiv centra za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih Slovenije — Škofja Loka (velika plaketa) ob 40-letnici ustanovitve; kolektiv posebne osnovne šole Škofja Loka (mala plaketa) za uspešno usposabljanje mentalno prizadete mladine, organizacijo svobodnih dejavnosti ter načrtno vključevanje mladih v delo in Marija Kozelj, učiteljica osnovne šole Peter Kavčič Škofja Loka (mala plaketa) za prizadevanje in uspešno delo na področju vzgoje in izobraževanja mladine ter večletno aktivno sodelovanje pri vodenju mladih članov Rdečega križa na šoli in v občini.

STANE JESENOVEC

Radlje ob Dravi

Priprave na referendum

Že pred meseci so v vseh osmih krajevnih skupnostih v občini Radlje ob Dravi začeli načrtno izdelovati programe za referendum. V njih je zajeto vse, kar naj bi v prihodnjih letih zgradili — seveda, če bo aprilski referendum za uvedbo samoprispevka uspel.

Na posvetih predstavnikov krajevnih skupnosti in skupščine občine Radlje ob Dravi ter tamkajšnjih družbenopolitičnih organizacij so se dogovorili za enoten referendum na območju občine in za skupni program, ki obsega gradnjo in preureditev osnovnih šol ter vzgojnovarstvenih zavodov. Zbrani denar pa bodo upravljale krajevne skupnosti.

tem bolje bomo delali

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje

Gradivo za javno razpravo

Organizacija javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje

Izvršni odbor RK SZDL Slovenije je na seji 25. februarja 1976 sprejel sklep o organiziranju javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Razprava bo trajala od 5. marca 1976 do 31. maja 1976.

Izvršni odbor poziva vse delovne ljudi in občane, naj sodelujejo v tej razpravi. SZDL bo poskrbel za to, da bodo vsi delovni ljudje in občani v skladu s svojimi interesi za vzgojo in izobraževanje lahko povedali svoja mnenja in predloge o predvideni reformi.

SZDL bo skupaj z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami organizirala javno razpravo na vseh ravneh, zlasti o temeljnih smotih reforme in o tem, kako predlagane rešitve ustrezajo potrebam družbenoekonomskega razvoja. V javni razpravi moramo ustvariti aktiven odnos delovnih ljudi in občanov do predlaganih rešitev in posebej zagotoviti ustvarjalno sodelovanje združenega dela. Reforma naj omogoči uresničitev ustavnih pravic delovnih ljudi in dolgoročnih zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Glede na vlogo SZDL moramo zagotoviti, da bo javna razprava ocenila: skladnost predloga s sprejetimi družbenimi dokumenti, predvsem z resolucijami o vzgoji in izobraževanju, sprejetimi na X. kongresu ZKJ in VII. kongresu ZKS, o katerih je potekala široka javna razprava;

- ustreznost organizacijske in vsebinske zasnovanosti prve faze usmerjenega izobraževanja glede na zahtevo po izobraževanju mladine in odraslih ob delu, z delom in za delo;

- usklajenost vseh stopenj izobraževanja, od osnovnega do visokega šolstva, z vidika horizontalne in vertikalne povezanosti in prehodnosti v vzgojnoizobraževalnem sistemu ter potreb združenega dela v skladu s srednjeročnim programom družbenoekonomskega razvoja;

- ustreznost programske strukture in organizacijskih rešitev pri uveljavljanju samoupravljanja v šolah in pri uveljavitvi samoupravljanja tudi kot pedagoškega načela;

- možnosti za uresničevanje reforme ob upoštevanju stvarnih, materialnih in kadrovskih razmer ter skladnost s prizadevanji v srednjeročnem družbenoekonomskem razvoju občine, regije (paloge) in republike.

Poleg navedenih osrednjih vprašanj moramo z javno razpravo spodbuditi tudi tista prizadevanja, od katerih je odvisna uspešnost reforme:

- pospeševati proces samoupravnega organiziranja interesov združenega dela za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti usmerjenega izobraževanja. Hkrati je treba v občinah podpreti dograjevanje samoupravne organiziranosti občinskih izobraževalnih skupnosti, povezanost vzgojnoizobraževalnega interesa v družbeni bazi; krajevni skupnosti, občini in regiji;

- pospešiti usmerjanje mladine v skladu s potrebami združenega dela in poudariti večjo odgovornost delavcev v združenem delu za kadrovske načrtovanje;

- spodbujati ustanavljanje samoupravnih zasnovanih centrov usmerjenega izobraževanja in razpravo o ustreznosti mreže šol. To lahko že sedaj prispeva k popolnejši samoupravni organiziranosti, učinkovitejšemu pedagoškemu delu in večji strokovnosti, ustrežnejši izrabi prostorov, kabinetov in učil ter racionalizaciji dela administrativno finančnih služb;

- doseči boljše povezovanje dosedanjega srednjega šolstva z visokim šolstvom, ki oblikuje kadre sorodnih poklicnih profilov (zakon o visokem šolstvu — skupnosti), pa tudi z ustreznimi organizacijami združenega dela in znanstvenimi ustanovami;

- nadaljevati akcijo za usmerjanje mladine v učiteljski poklic tako v osnovni kot v srednji šoli. Skladno s to akcijo moramo hitreje urejati tudi učiteljev družbenoekonomski položaj.

Pomembno je, da z usklajeno in enotno akcijo vseh družbenih sil zagotovimo dialog in dobimo odgovore na najbolj pereča vprašanja. Glede na strukturo udeležencev in njihove interese ter interese posameznih družbenih organizacij je treba zadolžiti nosilce, ki bodo skrbeli za poglobljeno razpravo še o naslednjih vprašanjih:

1. Zveza sindikatov Slovenije bo skupaj z gospodarsko zbornico Slovenije spodbudila in organizirala javno razpravo po panogah ali odborih sindikatov. Posebej bo zagotovila javno razpravo v temeljnih organizacijah združenega dela. Poleg stališč do vsebinskih vprašanj naj bi ta razprava pokazala tudi to, kaj menijo delovni ljudje v združenem delu o:

- ustreznosti modela preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje glede na sedanje in prihodnje kadrovske potrebe;

- posebnosti izobraževanja po posameznih panogah;

- oblikovanja centrov usmerjenega izobraževanja glede na kadrovske potrebe združenega dela in načinu njihovega povezovanja z združenim delom (kdaj neposredno in kdaj prek ustreznih izobraževalnih skupnosti);

- izvajanju stipendijske (kadrovske) politike;

- graditvi dijaških in študentskih domov;

- oblikovanju posebnih izobraževalnih skupnosti usmerjenega izobraževanja (celoten predlog vseh posebnih izobraževalnih skupnosti).

2. Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja bo v povezavi z republiškim odborom sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva vodil razpravo med prosvetnimi delavci. Pri tem bosta strokovno pomagala zavod SRS za šolstvo in pedagoški inštitut. Z organiziranjem posvetovanj in javne razprave je treba zagotoviti večjo in neposredno odgovornost prosvetnih delavcev za usmerjanje učencev v učiteljski poklic. Dogovoriti se moramo za sistem permanentnega usposabljanja za pedagoško delo, samoupravnega organizacijo centrov, ki naj vključujejo mlade v samoupravljanje in dogovarjanje, razvijajo odnos do dela, odgovornosti itd.

3. Zveza komunistov bo prek komisije za idejnopolična vprašanja organizirala razpravo v občinskih konferencah ZK. Pri tem bo posvetila posebno pozornost skladnosti predloga z idejnopoličnimi stališči kongresnih dokumentov in zadolžila člane ZK, da bodo sodelovali v javnih razpravah povsod, kjer živijo in delajo. Zveza komunistov bo v javno razpravo še posebej vključila pedagoške delavce — komuniste.

4. Republiška konferenca ZSMS bo skupaj z univerzitetnima konferencama ZSMS organizirala javno razpravo med učenci in študenti ter med mladimi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Še posebej skrbno bo obravnavala vprašanja, ki zadevajo mlade:

- dostopnost in prehodnost v vzgojnoizobraževalnem sistemu;
- kako povečati učinkovitost študija in odpraviti vzroke dosedanjega slabega dela;

- ustreznost stipendijske politike ter graditev dijaških in študentskih domov;

- idejnopolična vsebina novih predmetov (marksizem in samoupravljanje) in marksistična zasnovanost drugih predmetov;

- samoupravljanje v šolah;
- skrb za nadarjene, itd.

5. RK SZDL Slovenije bo:

- a) organizirala posvet z društvi in družbenimi organizacijami, predvsem s tistimi, katerih člani delajo na področju vzgoje in izobraževanja;

- b) prek sveta za vzgojo in izobraževanje bo organizirala razpravo v krajevnih skupnostih, občinah in republiki in zagotovila, da bodo pri obravnavanju predloga sodelovale vse družbenopolitične organizacije. V krajevnih skupnostih bo SZDL organizirala javno razpravo z javnimi tribunami in drugimi oblikami. Posebej bo spregovorila o:
 - samoupravnem organiziranju občinskih izobraževalnih skupnosti in o kadrovskih načrtih v srednjeročnem družbenoekonomskem načrtu razvoja občine in regije;

- povezovanju usmerjenega izobraževanja v center ter o širšem povezovanju usmerjenega izobraževanja v regiji in vertikalnem povezovanju šol v skupnosti;

- oceni uresničevanja družbenega dogovora o stipendijski politiki ter družbenega dogovora o gradnji dijaških in študentskih domov;

- dostopnosti šolanja, zaposlovanju, osipu v vseh vrstah šol;
- položaju in nalogah delavskih univerz v sistemu usmerjenega izobraževanja;

- usmerjanju v učiteljski poklic;

- c) organizirala javno razpravo z delegati družbenopolitičnih organizacij v svetih visokošolskih organizacij združenega dela.

Republiška konferenca SZDL Slovenije pooblašča svet za vzgojo in izobraževanje, da sintetizira javno razpravo iz poročil občinskih konferenc SZDL in drugih družbenopolitičnih organizacij na ravni republike — nosilk javne razprave.

RK SZDL

OSNOVNIM ORGANIZACIJAM SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OBČINSKIM ODBOROM SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Predlog preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje pomeni prelomnico v dograjevanju sistema vzgoje in izobraževanja, skladno s sklepi 7. kongresa ZKS in 10. kongresa ZKJ. Ker je v delovnih skupnostih izredno zanimanje za razpravo o tem pomembnem gradivu

poziva

republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije osnovne organizacije in občinske odbore tega sindikata, da organizirajo razpravo. V vsakem šolskem kolektivu naj predlog ocenijo ter oblikujejo svoje pripombe. Poročamo, da osnovne organizacije pošljejo pripombe in predloge občinskim odborom. Ti bodo o njih razpravljali, zbrane predloge pa sporočili republiškemu odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije.

Da bi lahko pravočasno pripravili in poslali predloge oblikovalcem gradiva, je nujno, da osnovne organizacije končajo razprave v marcu, občinski odbori pa naj pošljejo predloge do 15. aprila republiškemu odboru. Ta bo po razpravi na plenarni seji seznanil z zbranimi pripombami in predlogi pristojne organe. Osnovne organizacije naj ob razpravah sodelujejo z občinskimi odbori sindikata, enotami zavoda SRS za šolstvo in delegati republiškega odbora, ki so se udeležili ustreznega seminarja.

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije

IZOBRAŽEVANJE SKUPNOSTI V JAVNI RAZPRAVI

V javni razpravi o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bodo aktivno sodelovale tudi posebne in občinske izobraževalne skupnosti ter izobraževalna skupnost Slovenije. Izvršni odbor izobraževalne skupnosti Slovenije bo poskrbel, da bodo z gradivom seznanjene vse temeljne delegacije v organizacijah združenega dela.

Razprava v izobraževalnih skupnostih naj bo usmerjana predvsem k predlogu Preobrazbe srednjega šolstva, prispeva pa naj tudi k reševanju tistih vprašanj, s katerimi se bodo izobraževalne skupnosti srečavale ob izvajanju reforme. To so zlasti mreža vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja, integracija izobraževanja z združenim delom, organiziranje novih tipov vzgojnoizobraževalnih organizacij (centri za usmerjeno izobraževanje), materialna baza reformiranega usmerjenega izobraževanja, pedagoški kadri in druga vprašanja.

Pričakujemo, da bodo izobraževalne skupnosti že v času med razpravo usklajevale svoja stališča in mnenja in s svojimi pripombami bistveno prispevale k oblikovanju končnega predloga preobrazbe vsega našega usmerjenega izobraževanja.

IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje (predlog)

VSEBINA

UVOD

1. Načela za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
2. Neusklajenost sedanjega srednjega šolstva z družbenimi potrebami
3. Očrt usmerjenega izobraževanja
4. Zasnova programske strukture usmerjenega izobraževanja
5. Načela za oblikovanje programov in njihova vloga
6. Organizacija reformiranega srednjega šolstva
7. Pedagoški kadri
8. Pogoji za reformo srednjega šolstva

UVOD

X. kongres Zveze komunistov Jugoslavije in VII. kongres Zveze komunistov Slovenije sta sprejela resoluciji, ki vsebujeta stališča in smernice za socialistično samoupravno preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Na podlagi idejnopolične zasnove novega vzgojnoizobraževalnega sistema, ki jo vsebujeta dokumenta obeh kongresov, je zavod SR Slovenije za šolstvo februarja, leta 1975 izdelal teze o usmerjenem izobraževanju, pri tem je posvetil posebno pozornost preobrazbi sedanjega srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Te teze so obravnavali republiški komite za vzgojo in izobraževanje, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS in komisija predsedstva CK ZKS za idejnopolična vprašanja izobraževanja, znanosti in kulture. Ta je o tezah organizirala 16. maja leta 1975 širše posvetovanje. Z nekaterimi pripombami in dopolnilnimi predlogi so bile teze sprejete kot temelj za strokovno izdelavo predloga preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Na temelju teh stališč in predlogov o tezah je zavod SR Slovenije za šolstvo izdelal strokovni elaborat z naslovom: Zasnova usmerjenega izobraževanja, ki so ga obravnavali že omenjeni organi ter komisija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije za pripravo in izvedbo akcije za reformo sistema vzgoje in izobraževanja (dne 17. 12. 1975 in 14. 1. 1976). Ta je ugotovila, da predlog v bistvu ustrezno izraža in natančno opredeljuje težnje obeh kongresnih resolucij. Zavod je na temelju sklepov in pripomb, izoblikovanih na navedenih sejah, izpopolnil elaborat in mu dal nov delovni naslov: PREOBRAZBA SREDNJEGA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE (predlog).

x republiški komite za vzgojo in izobraževanje, dne 18. 11. 1975, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, dne 4. 12. 1975, komisija predsedstva CK ZKS za idejnopolična vprašanja vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture, dne 15. 1. 1976.

V usmerjenem izobraževanju je treba diferencirati programe ter v skladu s tem oblikovati organizacijo in režim izobraževanja ter upoštevati različne potrebe in poprejšnje znanje tistih, ki bodo v izobraževanje vse bolj prihajali z dela, pa se bodo tako menjavala obdobja učenja in obdobja dela.

Treba je uvajati različne oblike za konkretno povezovanje izobraževanja in dela, s tem pa tudi določiti obveznosti temeljnih organizacij združenega dela v gospodarstvu in v drugih družbenih dejavnostih ter v vsem združenem delu.

Združeno delo mora prevzeti neposredno odgovornost za politiko vzgoje in izobraževanja, za vključevanje v delo tistih, ki si pridobijo izobrazbo za poklic na raznih ravneh usmerjenega izobraževanja, pa tudi za nenehno izobraževanje delovnih ljudi za delo in samoupravljanje.

Vključevanje mladih v delo in potreba po vračanju k izobraževanju, dopolnilno izobraževanje zaposlenih, prekvalifikacije v raznih poklicih in nenehno izpopolnjevanje — vse to zahteva, da dobijo razne oblike izobraževanja ob delu, iz dela, na delovnem mestu ustrezno vlogo v vzgojnoizobraževalnem sistemu, v izobraževalni in kadrovske politiki pa tudi v politiki zaposlovanja.

Sistem usmerjenega izobraževanja mora delovati tako, da bodo uresničeni družbenopolitična stališča, naloge in smotri vzgoje in izobraževanja.

Usmerjeno izobraževanje in osnovna šola morata biti tako oblikovana, da bo programska struktura obeh delov vzgojnoizobraževalnega sistema med seboj organsko povezana. Zato mora učna snov posameznih vzgojnoizobraževalnih področij temeljiti na sistematičnosti in kontinuiranosti.

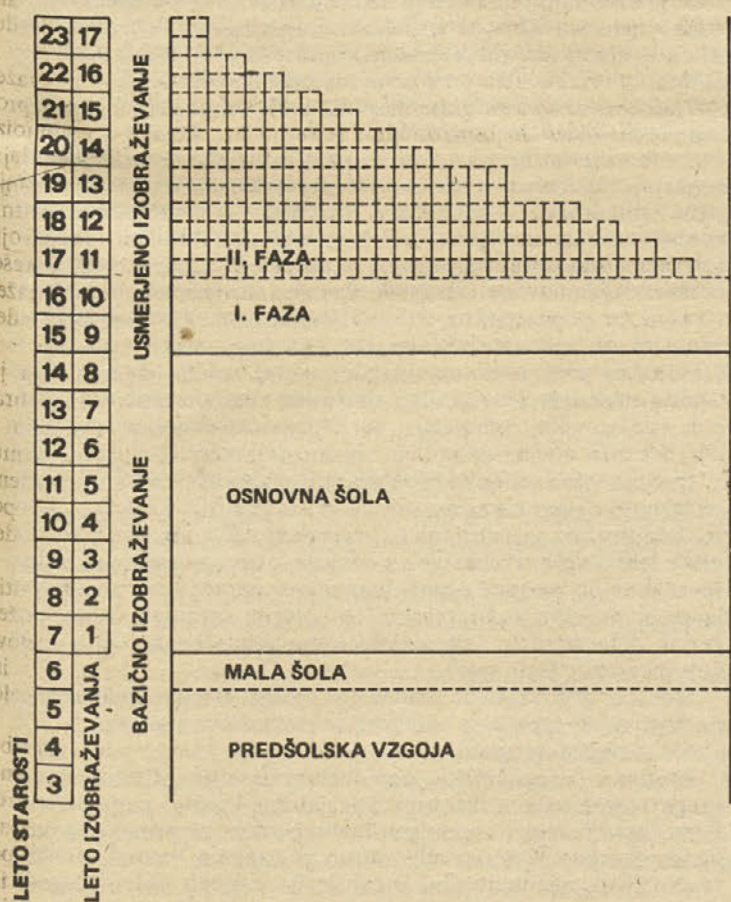
Usmerjeno izobraževanje mora temeljiti na načelu permanentnosti izobraževanja. To pa zahteva:

- korenite spremembe v programiranju izobraževanja, razbremenitev učnih načrtov, modernizacijo in racionalizacijo vzgojnoizobraževalnega dela;
- spremembo organizacije in vzgojnoizobraževalnih metod, med drugim tudi načrtno usposabljanje za samoizobraževanje;
- oblikovanje prožnega, vertikalno in horizontalno povezanega sistema usmerjenega izobraževanja z mnogo izobraževalnimi usmeritvami in smermi, ki bo omogočal nenehno izobraževanje v vsej delovni in življenjski dobi.

3.2. Oznaka usmerjenega izobraževanja

Usmerjeno izobraževanje je sestavni del vzgojnoizobraževalnega sistema in nadgradnja osemletne obvezne osnovne šole. Vključuje sedanje srednje, višje in visoko izobraževanje. Mladino in odrasle pripravlja za delo v določenem poklicu, jih oblikuje v aktivne samoupravljalke osebnosti v združenem delu in družbenem življenju. Temelji na raznovrstnih usmeritvah in vsebinah izobraževanja, v katere se mladina in odrasli vključujejo glede na svoja nagnjenja, sposobnosti in interese ter v skladu z družbenimi potrebami. Trajanje in oblike usmerjenega izobraževanja so odvisne od zahtev združenega dela ali profilov na posameznih področjih gospodarstva in družbenih dejavnosti ter njim ustreznih programskih struktur.

MODEL NOVEGA VZGOJNOIZBRAŽEVALNEGA SISTEMA

SKICA 2

3.3. Razčlenitev usmerjenega izobraževanja

Usmerjeno izobraževanje ima svojo notranjo strukturo. Osnova za razčlenitev ali strukturiranje usmerjenega izobraževanja so vzgojnoizobraževalni programi, ki imajo glede na različne usmeritve različno zahtevnost in funkcije.

Glede na smotre posameznih programov in njihovih funkcij v usmerjenem izobraževanju delimo izobraževanje v prvo in drugo fazo.

PRVA FAZA zagotavlja višjo vzgojnoizobražbeno raven in bolj izenačene pogoje za nadaljnje usmerjeno izobraževanje, vsebuje skupno programsko osnovo, primarne programske usmeritve in fakultativne programe. Primarne programske usmeritve so priprava za začetek dela in priprava za finalno usmerjeno izobraževanje. Prva faza ima 4 semestre.

Prva faza usmerjenega izobraževanja bo množična in obvezna za vse, ki se začno usmerjeno izobraževati, ne bo pa še obvezna za vso mladino določene starosti, kot je sedaj 8-letna osnovna šola. V perspektivi naj bi postala splošno obvezna za vso generacijo. Z vsebino, organizacijo, oblikami in metodami dela bo treba zagotoviti, da jo bo v dveh letih uspešno končala vsa mladina, ki jo bo obiskovala. To ne bi smela biti samo možnost za mladino, marveč obveznost šole, da jo v resnici zagotovi vsem, ki se začno usmerjeno izobraževati.

DRUGA FAZA vsebuje finalne programske usmeritve, ki oblikujejo kade različnih profilov poklicev glede na potrebe delovnih mest v gospodarstvu in družbenih dejavnostih na temelju sedanje delitve dela v združenem delu, in daje poklicno izobrazbo v obsegu sedanjega srednjega, višjega in visokošolskega izobraževanja. Trajanje druge faze je odvisno od programskih zahtev posameznih profilov poklicev.

Usmerjeno izobraževanje v tej fazi temelji na nomenklaturi in profilih poklicev ter na človekovih nagnjenjih, sposobnostih in interesih.

4. ZASNOVA PROGRAMSKE STRUKTURE REFORMIRANEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA

Za pedagoško didaktično preobrazbo srednjega šolstva⁴, kot ga zahteva idejnopolična zasnova usmerjenega izobraževanja, je potrebna nova programska struktura.

Programske sestavine reformiranega srednjega šolstva so:

1. skupna programska osnova,
2. primarne programske usmeritve,
3. finalne programske usmeritve,
4. fakultativni programi.

4.1. Skupna programska osnova

Skupna programska osnova v prvi fazi usmerjenega izobraževanja je obvezni splošni vzgojnoizobražbeni standard. Naša samoupravna socialistična družba ga zagotavlja vsem, ki nadaljujejo izobraževanje po obvezni šoli.

Skupna programska osnova v 1. fazi usmerjenega izobraževanja ne bo grajena kot nov cikel ali koncentrični krog (ponavljanje učne snovi iz osnovne šole na višji spoznavni ravni). Na temelju učne snovi osnovne šole bo linearno programirana tako, da bo po svoji sistematičnosti in kontinuiranosti organsko povezana z učnim programom osnovne šole in bo njegovo logično nadaljevanje. Učna snov določenega predmeta, ki se začne v osnovni šoli, se bo tako nadaljevala in končala kot skupni vzgojnoizobražbeni minimum v skupni programski osnovi v prvem letu, pri nekaterih predmetih pa v drugem letu usmerjenega izobraževanja.

Funkcija skupne programske osnove je:

- dvigniti vzgojnoizobražbeno raven mladine in odraslih, ki nadaljujejo izobraževanje po končani osnovni šoli, ker jo potrebujejo za opravljanje poklica in samoupravnih družbenih funkcij;
- zagotoviti zrelejšo odločitev mladine za poklic;
- dati boljšo osnovo za finalno izobraževanje in tako omogočiti krajše, racionalnejše in učinkovitejše poklicno izobraževanje;
- zagotoviti večjo horizontalno in vertikalno izobraževalno mobilnost ali prehodnost;
- odpraviti dualizem in programsko izoliranost ob vstopu v usmerjeno izobraževanje ter privilegiranost in elitizem posameznih vrst sedanjih srednjih šol.

Sedaj so razlike ob vstopu v usmerjeno izobraževanje očitne, ker gimnazije, tehniške in poklicne šole začnejo svoj vzgojnoizobraževalni proces s splošno izobraževalnimi programi, ki se razlikujejo po obsegu in globini, in takoj opredelijo vzgojo in izobraževanje za tako imenovane intelektualne in uslužbenske poklice ter za poklice v proizvodnji, pri katerih prevladuje fizično delo.

Skupna programska osnova v prvi fazi usmerjenega izobraževanja zagotavlja širšo in poglobljeno vzgojo in izobrazbo, ki se izražata v višji ravni splošne kulture, družbenoekonomskega, naravoslovno-matematičnega in proizvodno-tehničnega znanja. Torej je poglobljeno smoter skupne osnove zagotoviti mladini in odraslim na začetku usmerjenega izobraževanja višjo raven vzgoje in izobrazbe ter tako omogočiti, da se bodo delavci in drugi delovni ljudje čim bolj vsestransko razvili v svobodne in ustvarjalne samoupravljalke socialistične osebnosti. Tako bodo v združenem delu lažje odločali o pogojih in rezultatih svojega dela.

Višja vzgojnoizobražbeno raven, ki jo bo zagotovila skupna programska osnova na začetku usmerjenega izobraževanja, bo omogočila mladini in odraslim, da bodo svoje sposobnosti bolje spoznali, se lažje usmerjali v poklic in odločali za nadaljnje izobraževanje. Tako se bodo lahko bolje pripravili za življenje, se prilagajali novim življenjskim situacijam spriči razvoja tehnologije in sprememb v delitvi dela (prekvalifikacije, dokvalifikacije, specializacije).

Ker bo programska osnova v prvi fazi skupna, bo mogoče bolj smotrno razporediti učno snov v izobraževalnih programih. Tako se bodo npr. temeljna znanja iz naravoslovno-matematičnega in proizvodno-tehničnega področja, ki so sedaj posebni predmeti ali deli učne snovi v različnih letnikih pri raznih strokovno teoretičnih predmetih in pri praktičnem pouku, premaknila v vzgojnoizobraževalna področja, ki sestavljajo skupno programsko osnovo.

Skupna programska osnova prve faze bo zagotovila premik poklicne odločitve za vso mladino, ki se bo vključila v usmerjeno izobraževanje, najmanj za eno leto, torej na zrelejšo starostno dobo, pri čemer se bo lahko tudi bolj uveljavila osebna odločitev za nadaljnje usmerjeno izobraževanje, hkrati pa bo tako omogočeno tudi boljše izobraževalno in poklicno usmerjanje.

Širša razgledanost vseh in boljše psihofizična razvitost mladine bosta omogočili hitrejšo in bolj kakovostno osvajanje posebnih poklicnih znanj.

4.1.1. Skupno programsko osnovo sestavlja pet (5) vzgojnoizobraževalnih področij:

- jezikovno in umetnostno
- družbenoekonomsko
- naravoslovno-matematično
- proizvodno-tehnično
- telesnovzgojno in obrambno.

4.1.2. Vzgojnoizobraževalna področja skupne programske osnove vsebujejo tele predmete:

- jezikovna in umetnostna vzgoja: slovenski jezik, tuji jezik, umetnostna vzgoja;
- družbenoekonomsko področje: samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovino in geografijo;
- naravoslovno-matematično področje: matematiko, fiziko, kemijo in biologijo;
- proizvodno-tehnično področje: strokovno teorijo in praktični pouk;
- telesnovzgojno in obrambno področje: telesno vzgojo ter obrambo in zaščito.

SKICA 3

Proizvodno-tehnično področje s politehnično usmeritvijo je nova kakovost socialistične vzgoje in izobrazbe. To področje vključuje znanstvene osnove tehnike, tehnologije in socialistične samoupravne ekonomike ter pridobivanje temeljnih sposobnosti in spretnosti sodobnega proizvodnega dela. Proizvodno delo združuje učenje in delo ter s tem prispeva svoj delež k človekovemu vsestranskemu razvoju. Hkrati je pomembno področje družbene prakse na najrazličnejših področjih človekovega življenja, njegovega uveljavljanja in poklicnega usmerjanja. Politehnična usmeritev je kot vzgojnoizobraževalno načelo sestavina vseh programov v usmerjenem izobraževanju.

4.1.3. V skupnem številu učnih ur prve faze (v dveh letih) usmerjenega izobraževanja zajema skupna programska osnova 70 %.

SKICA 4

4.2. Primarne programske usmeritve

Primarne programske usmeritve so razvojno načrtovane vzgojnoizobraževalne vsebine, ki izhajajo iz posameznih vzgojnoizobraževalnih

4 Pri tem so mišljene šole po 3. členu zakona o srednjem šolstvu (Uradni list SRS, št. 18-185/74). Izobraževanje za določene profile poklicev, ki ga sedaj ureja zakon o poklicnem izobraževanju in o urejanju učnih razmerij (Uradni list SRS, št. 26-149/70), ni vključeno v zasnovo programske strukture reformiranega srednjega šolstva, ker po razvrstitvi teh poklicev v sedanjí nomenklaturi ne sodi na področje srednješolskega izobraževanja.

PROGRAMSKA STRUKTURA 1. FAZE

SKICA 3

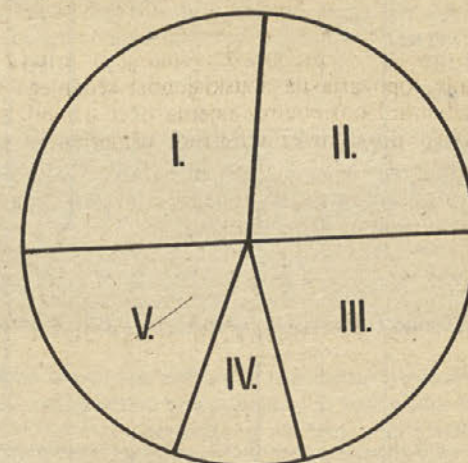
PREDMETI	I. LETO		II. LETO	
	OBVEZNI PREDM. IZ SPO	IZBIRNI PREDM. OBVEZNI V POSAM. PPU*	OBVEZNI PREDM. IZ SPO	IZBIRNI PREDM. OBVEZNI V POSAM. PPU
1. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO PODROČJE Slovenski jezik Tuji jezik Umetnostna vzgoja	304	38	114	×
2. DRUŽBENO-EKONOMSKO PODROČJE Samoupravljanje s temelji marksizma Zgodovina Geografija	228		152	×
3. NARAVO-SLOVNO-MATEMATIČNO PODROČJE Matematika Fizika Kemija Biologija	342			×
4. PROIZVODNO-TEHNIČNO PODROČJE Proizvodno tehnični pouk**	76	38	76	×
5. TELESNO-VZGOJNO IN OBRAMBNO PODROČJE Telesna vzgoja Obramba in zaščita	152		133	

665

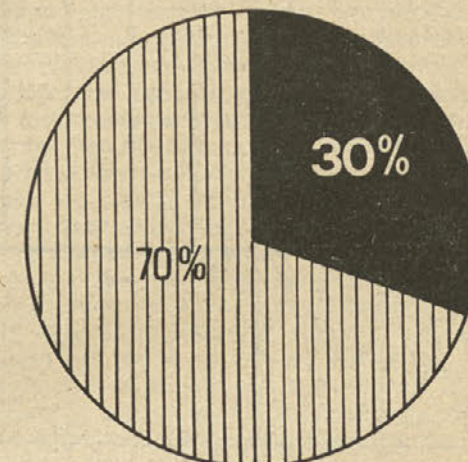
x = izbor predmetov glede na primarno programsko usmeritev
SPO = skupna programska osnova
PPU = primarne programske usmeritve

SKUPNA PROGRAMSKA OSNOVA I. FAZE S 5 PODROČJI SKICA 4 (9. in 10. leto izobraževanja)

I. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO	UR 8/3 11 - 26,1 %
II. DRUŽBENO-EKONOMSKO	UR 6/4 10 - 23,9 %
III. NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNO	UR 9/0 9 - 21,5 %
IV. PROIZVODNO-TEHNIČNO	UR 2/2 4 - 9,5 %
V. TELESNOVZGOJNO IN OBRAMBNO	UR 4/4 8 - 19,0 %

PROGRAMSKA STRUKTURA I. FAZE (9. in 10. leto izobraževanja)

- A SKUPNA PROGRAMSKA OSNOVA (OBVEZNI PROGRAMI)
B PRIMARNE PROGRAMSKE USMERITVE (IZBIRNI PROGRAMI)

valnih področij skupne programske osnove in iz njihovih kombinacij. So priprava za razne usmeritve v finalnem izobraževanju v 2. fazi.

Ob skupni programski osnovi, ki je za vse učence obvezna, imajo primarne programske usmeritve obvezno izbirni značaj. To pomeni, da niso vse za učence obvezne, marveč si mora vsak učenec izbrati le eno usmeritev v skladu s svojimi interesi in sposobnostmi.

x V primarnih programskih usmeritvah je možna izbira drugega tujega jezika in latinščine.

xx Tedensko število ur proizvodno-tehničnega pouka se bo postopno povečalo na 5 ur v 1. in 2. razredu v skladu z zagotavljanjem materialnih in kadrovskih možnosti za uresničitev tega pouka. Hkrati s tem povečanjem bo treba z integracijo učne snovi skrajšati število tedenskih ur pri drugih vzgojnoizobraževalnih področjih tako, da tedenska učna obveznost ne bo presegla 30 ur.

Primarne programske usmeritve so torej prva usmeritev v izobraževanje. S primarno programsko usmeritvijo se preskušajo in potrjujejo učenceve poklicne želje in sposobnosti v 2. letu usmerjenega izobraževanja, ki se ni poklicno dokončno opredeljeno in še vedno zagotavlja možnost prehajanja v začetku druge faze. Na temelju te se lahko v začetku druge faze usmerjenega izobraževanja opredelijo za določeno poklicno smer.

Vsaka primarna programska usmeritev je podlaga in izhodišče za finalno poklicno izobraževanje določenih skupin sorodnih poklicev.

4.2.1. Primarnih programskih usmeritev je pet:

- proizvodno-tehnična
- naravoslovno-matematična in proizvodno-tehnična
- naravoslovno-matematična, jezikovna in proizvodno-tehnična
- jezikovna in umetnostna, družbenoekonomska ter naravoslovno-matematična
- umetnostna in jezikovna.

Primarne programske usmeritve temeljijo na analizi profilov poklicev za potrebe združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, na psiholoških osnovah (nagnjenih, sposobnostih, interesih), na pedagoških načelih in smotrih (vsestranski razvoj osebnosti) ter na didaktičnih zakonitostih organizacije vzgojnoizobraževalnega procesa.

4.2.1.1. Proizvodno-tehnična usmeritev je kompleks programov strokovne teorije in praktičnega pouka, ki pripravlja mladino in odrasle za vključitev v združeno delo.⁵

4.2.1.2. Naravoslovno-matematična in proizvodno-tehnična usmeritev je zaokrožen kompleks naravoslovno-matematičnih in proizvodno-tehničnih programov, ki dajejo vzgojnoizobraževalno osnovo za finalno izobraževanje. Kombinacija in obseg le-teh sta odvisna od vsebine sorodnih profilov poklicev.⁶

4.2.1.3. Naravoslovno-matematična, jezikovna in proizvodno-tehnična usmeritev je kompleks programov naravoslovno-matematičnega, jezikovnega in proizvodno-tehničnega področja, ki daje vzgojnoizobraževalno osnovo za skupine sorodnih poklicev. Ta usmeritev vključuje skupna znanja za več sorodnih skupin poklicev, ki se nadalje diferencirajo in finalizirajo v drugi fazi usmerjenega izobraževanja.⁷

4.2.1.4. Jezikovna, umetnostna, družbenoekonomska in naravoslovno-matematična usmeritev ima podobno funkcijo kot prejšnja. S kombinacijami programov iz navedenih vzgojnoizobraževalnih področij se gradijo programske strukture, ki so temelj za izobraževanje skupin poklicev in se diferencirajo in finalizirajo v drugi fazi (v sedanjem srednjem, višjem in visokem šolstvu).

4.2.1.5. Umetnostna in jezikovna usmeritev daje temelj za oblikovanje umetniških poklicev v finalnem izobraževanju, ki je sedaj organizirano v umetniških šolah (v sedanjih srednjih umetniških šolah in umetniških akademijah).

4.2.1.6. Primarne programske usmeritve predstavljajo 30 % števila učnih ur celotne prve faze usmerjenega izobraževanja.

SKICA 5

STRUKTURA SKUPNE PROGRAMSKE OSNOVE
IN PRIMARNIH PROGRAMSKIH USMERITEV

	I. LETO		II. LETO					Primarne programske usmeritve
	OBV. PR.	IZB. PR.	OBV. PR.	IZB. PR.	IZB. PR.	IZB. PR.	IZB. PR.	
1. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO PODROČJE	304	38	114					
Slovenski jezik								
Tuji jezik (2. tuji jezik)*								
Umetnostna vzgoja								
					76 do 190	114 do 342	342 do 646	
2. DRUŽBENO-EKONOMSKO PODROČJE	228		152					
Samoupravljanje s temelji marksizma								
Zgodovina								
Geografija								
							76 do 152	
3. NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNO PODROČJE	342							
Matematika								
Fizika								
Kemija								
Biologija								
					76 do 228	114 do 342	190 do 342	
4. PROIZVODNO-TEHNIČNO PODROČJE	76	38	76	665	437 do 589	114 do 456		
Strokovna teorija								
Praktični pouk								
5. TELESNO-VZGOJNO IN OBRAMBNO PODROČJE	152		133					
Telesna vzgoja								
Obramba in zaščita								
	1140		1140	665	665	665	665	665

XV primarnih programskih usmeritvah je možna izbira drugega tujega jezika in latinščine. Tedenska učna obveznost učencev je 30 ur za vsako posamezno usmeritev.

4.3. Finalne programske usmeritve

Finalne programske usmeritve se gradijo na skupni programski osnovi, na ustreznih primarnih programskih usmeritvah, na družbenih potrebah in na zahtevah, ki jih določajo ustrezni profili poklicev. Finalnih programskih usmeritev je več. Osnova posameznih finalnih programskih usmeritev je sorodnost profilov poklicev glede na delitev dela. Posamezna finalna programska usmeritev (npr.

⁵ Ta primarna programska usmeritev oblikuje učence za določene profile poklicev, za katere je potrebno krajše poklicno izobraževanje.

⁶ Glede na sedanjí sistem izobraževanja je ta usmeritev priprava za finalno izobraževanje mladine in odraslih za poklice, ki se sedaj izobražujejo v poklicnih šolah.

⁷ Glede na sedanjí sistem izobraževanja je ta usmeritev priprava za izobraževanje mladine in odraslih za poklice, ki se sedaj izobražujejo v tehniških in drugih šolah za gospodarstvo, družbene službe in javno upravo.

gradbena, pedagoška, tekstilna, zdravstvena, naravoslovno-matematična, umetnostna itd.) vsebuje več finalnih programskih smeri (npr. za zidarja, tesarja, gradbenega tehnika, gradbenega inženirja; učitelja razrednega pouka, predmetnega učitelja za posamezne predmete itd.). Osnova posamezne programske smeri so zahteve določenega profila poklica.

Finalne programske usmeritve in smeri so načrtne in smotrne kombinacije finalnih vzgojnoizobraževalnih programov, ki se po svoji funkciji delijo na tri skupine:

- na skupne programe
- na skupne specialne programe
- na specialne programe.

4.3.1. Skupni programi so sestavina vseh finalnih programskih usmeritev in smeri. V skupne programe se uvrščajo diferencirane vzgojnoizobraževalne vsebine, ki izhajajo iz skupnih družbenih potreb in vrednot (npr. teorija in praksa samoupravljanja, kultura materinščine, razumevanje sodobne proizvodnje in organizacije dela, telesna vzgoja itd.). Glede na potrebe posameznih finalnih programskih usmeritev in smeri se skupni programi diferencirajo po zahtevnosti.

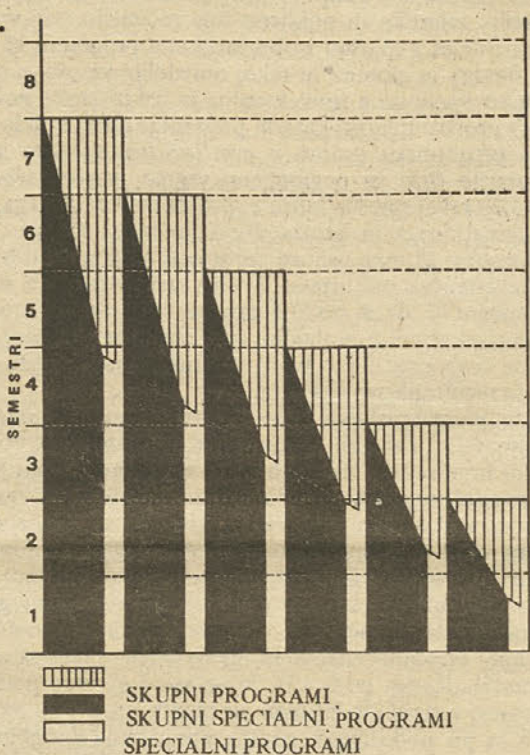
4.3.2. Skupni specialni programi izhajajo iz skupnih izobraževalnih vsebin sorodnih profilov poklicev in so temelj ustreznim specialnim programom posameznih profilov poklicev. Skupni specialni programi se diferencirajo glede na finalne programske usmeritve in glede na ravni.

4.3.3. Specialni programi so tipizirani glede na potrebe posameznih profilov poklicev. Rastejo iz ustreznih skupnih specialnih programov in so njihova nadaljnja diferenciacija in opredelitev glede na poklice. Uresničujejo jih vzgojnoizobraževalne organizacije v sodelovanju z ustreznimi organizacijami združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih.

Vsi finalni programi se po načelu permanentnosti izobraževanja oblikujejo in prilagajajo glede na potrebe izobraževanja mladine in odraslih. Trajanje finalnega izobraževanja je različno in je odvisno od zahtev posameznih profilov poklicev.

STRUKTURA FINALNE PROGRAMSKE USMERITVE
S PROGRAMSKIMI SMERMI IN RAVNIMI

SKICA 6

i vzgojnoizobraževalni programi

joizobraževalni programi lahko nastopajo v prvi in drugi fazi usmerjenega izobraževanja. Njihov namen je pospeševati osebne interese, sposobnosti in nagnjenja mladine in odraslih. Fakultativni programi so lahko usmerjeni tudi na izobraževanje za zaposlitev ali za nadaljnje izobraževanje (npr. področja umetnostne vzgoje, drugi ali tretji tuji jezik, strojeopisje itd.).

Fakultativni programi se praviloma izvajajo zunaj obveznega števila tedenskih učnih ur.

5. NAČELA ZA OBLIKOVANJE PROGRAMOV IN NJIHOVA VLOGA

Programi primarnih in finalnih programskih usmeritev ter fakultativni programi posameznih predmetov so problemsko zasnovani in grajeni linearno sukcesivno po semestrih.⁸ Problemska zasnovanost programov pomeni tako programiranje učne vsebine, ki omogoča uporabo metod reševanja problemov v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Takšna zgradba programov omogoča mladini in odraslim, da se opredeljujejo za zahtevnost, ki ustreza njihovim nagnjenjem, interesom in sposobnostim. Izbirnost programov določenih predmetov omogoča poglobljeno izobraževanje, izobraževalno prehodnost v vertikalni in horizontalni smeri in preskušanje sposobnosti, hkrati pa so neposredna priprava za poklic ali za nadaljnje izobraževanje. Programi vključujejo smotre, vzgojnoizobraževalno vsebino, metode, oblike in organizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa, učna sredstva ter merila za preverjanje. Sestavljanje programov temelji na interdisciplinarnem sodelovanju in vzorčnem preskušanju v praksi. Pri sestavljanju programov za posamezne predmete je treba upoštevati njihove spoznavno teoretične posebnosti, to je ustreznost razmerje med izgrajevanjem programov v smeri od splošnih k posebnim in posameznim spoznanjem in narobe. Prednost takega programiranja je v tem, da omogoča racionalizacijo, ekonomičnost in standardizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa.

S takimi metodami in postopki strukturiranja programov sta tesno povezana prehodnost in napredovanje mladine in odraslih. Napredovanje ni vezano na razred, ampak na programe, kar zmanjšuje in postopno odpravlja osip. To zahteva nov način ocenjevanja in vrednotenja znanja po programih. Tako vsebinsko programiranje omogoča izobraževalno akceleracijo po programih, odpravlja toge časovne institucionalne pregrade med sedanjim srednjim, višjim in visokim izobraževanjem. Pogoj za uresničitev takih mehanizmov je gibka prožna organizacija vzgojnoizobraževalnega procesa.

SKICA 7

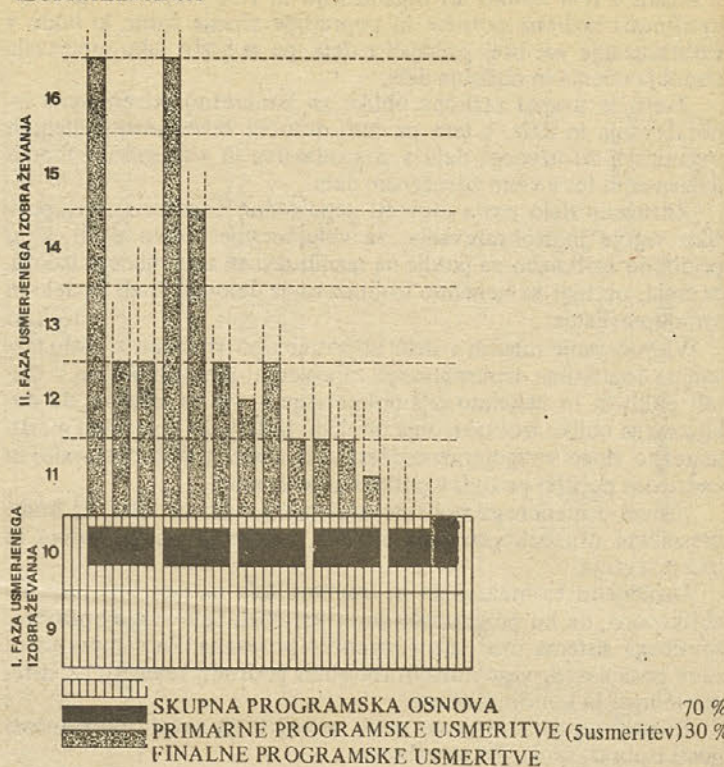
6. ORGANIZACIJA REFORMIRANEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA

6.1. Sodobne oblike in tehnologija vzgojnoizobraževalnega dela

Za uresničitev reformnih načel je treba dopolniti in kombinirati sedanje oblike in organizacijo pouka z novimi oblikami, kot sta

⁸ Ta način programiranja učne snovi omogoča učencem, da glede na svoje sposobnosti individualno napredujejo po programih.

PROGRAMSKA STRUKTURA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA SKICA 7

oblika seminarja in oblika kurza. Obe omogočata lažje izvajanje izobraževanja za delo in ob delu ter večjo gibkost napredovanja v vzgojnoizobraževalnem procesu, hkrati pa zagotavljata večjo izobraževalno prehodnost.

V prvem letu usmerjenega izobraževanja mladine bo prevladovala razredno predmetna oblika organizacije pouka.

Kombinacija kurzne in razredno predmetne organizacijske oblike pa se lahko uveljavlja pri nekaterih predmetih primarnih programskih usmeritev ter pri fakultativnih programih (v 2. razredu). Kurzna in seminarska organizacijska oblika pouka bosta prevladovali predvsem v finalnem izobraževanju.

Kurzna oblika organizacije pouka bo omogočala bolj kakovostno izvedbo načela individualizacije. Udeleženec vzgojnoizobraževalnega procesa se bo lahko bolj uveljavljal kot osebnost. Pri razredno predmetni organizaciji pouka bo individualizacija potekala po načelih notranje diferenciacije, pri kurzni organizaciji pa po načelih notranje in zunanje diferenciacije.

Notranja diferenciacija se bo uresničevala v že znanih oblikah dopolnilnega in dodatnega dela z učenci. Med oblikami zunanje diferenciacije se lahko uveljavljajo: homogeno razvrščanje učencev v skupine po znanju, akceleracija po programih⁹, uvajanje fakultativnih predmetov.

Oblike notranje in zunanje diferenciacije je treba uveljavljati v skladu z načeli gibkosti in učinkovitosti vzgojnoizobraževalnega sistema, in vzgojnoizobraževalnih dejavnosti upoštevanja interesov in sposobnosti učencev ter potreb združenega dela.

Takšno delo zahteva primerno asposobljene učitelje in ustrezno načrtovano didaktično gradivo.

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje zahteva marksistično idejno in znanstveno pretehtan odnos do izobraževalne tehnologije. Izobraževalna tehnologija pomeni sistematično uporabo znanja in sredstev pri povečanju učinkovitosti vzgojnoizobraževalnega dela, vgrajevanje znanstvenih načel v vzgojnoizobraževalni proces ter razvijanje, uporabo in vrednotenje sistemov sredstev in pripomočkov, ki naj izboljšajo učni proces. Bistveni napredek pri uporabi izobraževalne tehnologije lahko zagotavlja le dialektična povezanost ter interakcija med novimi idejami, družbenimi smotri in teoretičnimi spoznanji raznih znanstvenih disciplin (pedagogika, psihologija, sociologija, kibernetika, ergologija itd.) ter med novimi tehničnimi možnostmi uresničevanja teh idej.

Izobraževalna tehnologija, vzgojnoizobraževalni smotri ter preoblikovani sistem srednjega šolstva so nerazdružljiva celota. Takšna stališča izražajo socialistično humanistični način uporabe izobraževalne tehnologije. Preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje ne bo mogoče doseči brez smotrnega ter intenzivnega uvažanja in uporabe izobraževalne tehnologije (avdio in video programi, didaktični in večmedijski kompleti, učbeniki, priročniki, delovni zvezki, testi, vaje).

Sredstva izobraževalne tehnologije morajo biti uporabljena tako, da bodo rabila razvijanju osebnosti in racionalizaciji učenja.

6.2. Izvajalci programov

Programi uresničujejo vzgojnoizobraževalne organizacije ali druge organizacije združenega dela, ki izpolnjujejo pogoje za njihovo uresničevanje. Usmerjeno izobraževanje, zasnovano na navedenih načelih, se ne more smotrno in uspešno izvajati v sedanjih razdrobljenih institucionalnih organizacijah srednjih šol. Pedagoško učinkovito in ekonomsko racionalno izvajanje programov usmerjenega izobraževanja zahteva tudi nove zunanje in notranje organizacijske oblike.

Temeljne organizacije združenega dela na področju usmerjenega izobraževanja morajo biti organizirane tako, da bodo omogočale razvijanje samoupravnih odnosov, samoupravno povezovanje in svobodno menjavo dela te dejavnosti z drugimi področji združenega dela in samoupravno integracijo v širše asociacije združenega dela. Pomembno vlogo pri samoupravnem konstituiranju usmerjenega izobraževanja imajo posebne izobraževalne skupnosti.

Glede na navedena družbenopolitična izhodišča so možne različne oblike smotrnega (a ne mehaničnega) povezovanja organizacij usmerjenega izobraževanja.

6.2.1. Center usmerjenega izobraževanja po dejavnosti (npr. center za izobraževanje zdravstvenih delavcev, center za izobraževanje gradbenih delavcev, center za izobraževanje pedagoških delavcev itd.). Tak center združuje prvo in drugo fazo usmerjenega izobraževanja. V prvi fazi zajema ob skupni programski osnovi predvsem dejavnosti ustrezne primarne programske usmeritve, v drugi fazi pa izobražuje profile poklicev ene ali več gospodarskih ali družbenih dejavnosti. V takšnem centru se lahko združuje sedanje srednje, višje in visoko šolstvo.

6.2.2. Izobraževalni center pri organizaciji združenega dela.

Ta izobražuje v drugi fazi usmerjenega izobraževanja profile poklicev določene panoge gospodarstva ali družbene službe. Tak center lahko izvaja tudi skupni program prve faze usmerjenega izobraževanja in ob tem tiste primarne programske usmeritve, ki so temelj poklicnega izobraževanja v drugi fazi za ustrezno gospodarsko ali družbeno dejavnost.

6.2.3. Vzgojnoizobraževalna organizacija kot organizacija združenega dela ali kot temeljna organizacija združenega dela za prvo

⁹ Učenec ali skupina učencev lahko hitreje napreduje, če v krajšem času obvlada program.

razo usmerjenega izobraževanja. V tej fazi vključuje razen skupne programske osnove predvsem tiste primarne programske usmeritve, ki jih narekujejo potrebe regionalnega gospodarskega ali družbenega razvoja v skladu s samoupravnimi dogovori med uporabniki, zainteresiranimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in družbenopolitičnimi skupnostmi.

6.2.4. Delavska univerza. Poleg svojih primarnih nalog delavska univerza lahko organizira prvo in drugo fazo izobraževanja ob delu za tiste poklice, ki jih zahtevajo regionalne gospodarske in družbene potrebe.

6.2.5. Merila za delitev dela med vzgojnoizobraževalnimi organizacijami na področju usmerjenega izobraževanja v obsegu srednjega šolstva so: pravilen izbor programskih usmeritev in smeri, dovolj veliko število učencev (npr. 600 do 800), ustrezna verificirana učna tehnologija in ustrezna razdelitev na šolske okolišje. Načrtovanje mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij temelji na kadrovske politiki, opredeljeni z družbenimi dogovori v občinah in republiki, ki izhajajo iz potreb združenega dela ali sleherne temeljne organizacije združenega dela.

Taka delitev dela zahteva tudi nov način združevanja manjših temeljnih organizacij združenega dela na področju usmerjenega izobraževanja v integrirano organizacijo. Pogoji za tako združevanje je programska sorodnost profilov. Razlogi za združevanje so: ekonomska in racionalna izbira učnih prostorov (kot na primer: skupne delavnice, telesnovzgojni objekti, kabineti itd.), specializacija učnih kadrov, skupne strokovne službe, smotrna uporaba učne tehnologije in pedagoško učinkovita organizacija pouka.

Integrirane vzgojnoizobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja lahko rabijo potrebam permanentnega izobraževanja ter so vzgojnoizobraževalni centri za vse starostne kategorije prebivalstva v ožjem in širšem okolju.

Celotni proces delitve dela ter integriranja na področju usmerjenega izobraževanja v obsegu srednjega šolstva temelji na samoupravnih načelih, konkretiziranih v samoupravnih sporazumih.

6.2.6. Naloge poklicnega usmerjanja se razširijo iz osnovne šole na prvo fazo usmerjenega izobraževanja in dobijo zaradi specifičnosti te faze nove razsežnosti, ki jih bo treba strokovno izpolniti glede na koncepcijo usmerjenega izobraževanja.

7. PEDAGOŠKI KADRI

Usmerjeno izobraževanje v obsegu sedanjega srednjega izobraževanja uresničujejo pedagoški delavci z visoko izobrazbo. Praktični pouk s proizvodno tehničnega vzgojnoizobraževalnega področja lahko izvajajo pedagoški delavci ustreznih profilov z višjo izobrazbo.

7.1. Izobraževanje pedagoških delavcev za usmerjeno izobraževanje mora biti usklajeno z zahtevami novih programskih struktur, novih vzgojnoizobraževalnih oblik in metod in izobraževalne tehnologije. Pri določanju profilov ter izobraževanju učnih kadrov je treba upoštevati integracijo in povezavo med sorodnimi znanstvenimi disciplinami ali predmeti. Ti pedagoški delavci se izobražujejo na fakultetah in visokih šolah, ki usposablajo prihodnje učitelje za posamezna predmetna področja in skrbijo za njihovo permanentno strokovno izpopolnjevanje.

7.2. Za delavce, ki se v visokošolskih vzgojnoizobraževalnih organizacijah niso usposobili za pedagoške poklice, pa vendarle delajo kot pedagoški delavci v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, organizirajo specializirane visokošolske vzgojnoizobraževalne organizacije dopolnilni študij za opravljanje pedagoškega poklica (pedagoška centra pri univerzah v Ljubljani in Mariboru). Te visokošolske vzgojnoizobraževalne organizacije hkrati razvijajo metodike poučevanja ustreznih predmetnih skupin in skrbijo za permanentno strokovno izpopolnjevanje učiteljev.

7.3. Zaradi tesnejše povezave med izobraževanjem in združenim delom ter zaradi hitrejšega pretoka izkušenj je treba omogočiti, da bodo tudi vnaprej pri izvajanju finalnega izobraževanja sodelovali tudi strokovnjaki iz proizvodnje in drugih dejavnosti.

7.4. Pedagoške delavce je treba strokovno, pedagoško in družbenopolitično ustrezno pripraviti na reformo (na seminarjih, tečajih, v dopolnilnih oblikah izobraževanja itd.). Od njih bo v glavnem odvisna uspešnost reforme.

8. POGOJI ZA REFORMO SREDNJEGA ŠOLSTVA

Preobrazba sedanjega srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je kompleksno delo, ki zahteva ustrezne pogoje za pripravo in uresničevanje reforme.

8.1. Strokovno teoretična priprava reforme vsebuje:

- na podlagi javne razprave družbenopolitično verificiran predlog preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje;
- izdelavo podrobnega strokovnega elaborata z modeli posameznih usmeritev in smeri;
- strokovno izdelane in predpisane predmetnike in izobraževalne programe za skupno programsko osnovo, primarne in finalne programske usmeritve (ter fakultativne programe) po sedanjih ali noveliranih profilih poklicev, ki jih za področje gospodarstva ugotavlja gospodarska zbornica SRS, za posamezna področja družbenih dejavnosti pa ustreznih republiški zavodi, pri programiranju finalnih usmeritev pa sodeluje tudi višje in visoko šolstvo;

- izdelavo didaktičnih kompletov za izobraževalne programe skupne programske osnove in primarnih programskih usmeritev (učbeniki, delovni zvezki ter drugi učni pripomočki za učence in didaktično metodični pripomočki za učitelje);
- izdelava normativov šolskega prostora, opreme, učil in tehničnih sredstev ter pripomočkov.

8.2. Kadrovska priprava:

- povečati število učiteljev za pouk na novo uvedeni predmetov (fizika, kemija, biologija, proizvodno tehnični pouk, tuji jeziki, umetnostna vzgoja) v skupni programski osnovi in nekaterih predmetov v primarnih programskih usmeritvah (npr. matematika);
- didaktično metodična priprava vseh pedagoških delavcev (organizacija seminarjev, tečajev, posvetov, strokovnih aktivov);
- motivacija pedagoških delavcev za spremembe v oblikah, metodah in v tehnologiji vzgojnoizobraževalnega dela.

8.3. Materialna priprava:

- zagotoviti ustrezne nove (dodatne) učne prostore za prehod prvih razredov v 81 poklicnih šolah z izmenično (polletno) organizacijo pouka na celoletno organizacijo pouka. Od skupnega števila 216 srednjih šol sedaj nima pouka fizike 69 šol, pouka kemije 121 šol, pouka biologije 148 šol, pouka tujega jezika 74 šol; vse centre usmerjenega izobraževanja je treba oskrbeti s fizikalnimi, kemijskimi, biološkimi in jezikovnimi laboratoriji;
- zagotoviti šolske delavnice in delovna mesta v organizacijah združenega dela za proizvodno tehnični in praktični pouk; po novem predmetniku bodo imeli vsi učenci v 9. in 10. letu šolanja v prehodnem obdobju po 2 tedenski uri tega pouka (v letošnjem šolskem letu smo z oddelki pedagoške smeri s 1976 učenci izčrpali zmogljivosti šolskih delavnic pri poklicnih in tehniških šolah v krajih, kjer so ti oddelki);
- poskrbeti za standardizirano opremo učilnic, laboratorijev in šolskih delavnic.

8.4. Priprava finančnega predračuna za reformo

V zvezi s tem je treba prikazati, koliko denarja bo potrebno za:

- nadaljnjo strokovno izdelavo elaborata o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje;

- izdelavo programov skupne programske osnove, primarnih programskih usmeritev, finalnih programskih usmeritev ter fakultativnih programov;

- izdelavo didaktičnih kompletov;

- potrebne naložbe v novi prostor in opremo;

- izobraževanje in izpopolnjevanje pedagoških delavcev;

- osnovno dejavnost pri novih izobraževalnih programih ter za prehod poklicnih šol z izmenično organizacijo pouka na celoletno organizacijo pouka.

8.5. Priprava mreže reformiranega srednjega šolstva in domov za učence

Samoupravno združevanje srednjih šol v centre usmerjenega izobraževanja zahteva spremembo mreže sedanjih srednjih šol in domov. Nosilci družbenega načrtovanja na tem področju so samoupravne interesne skupnosti in družbenopolitične skupnosti.

8.6. Sprememba šolske zakonodaje

Reforma uvaja spremembe v sistemu, vsebini in organizaciji vzgojnoizobraževalnega dela. Vse spremembe je treba pred začetkom reforme uzakoniti. Zato bodo pred revizijo zakonodaje na področju vzgoje in izobraževanja potrebne spremembe in dopolnitve sedanjega zakona o srednjem šolstvu.

Hkrati bo treba razrešiti problem statusa učencev poklicnih šol, ki sklepajo učne pogodbe (25. člen zakona o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij, Ur. l. SRS, št. 26—149/70) pred vstopom v srednjo šolo in prejemajo učne nagrade. Po predlogu reforme bodo učenci prvih razredov usmerjenega izobraževanja imeli celoletno organizacijo pouka in verjetno v 1. razredu ne bodo mogli več biti v učnem razmerju.

Če bodo uresničeni pogoji za reformo srednjega šolstva, navedeni v 8. poglavju tega predloga, bi lahko začeli postopoma preobraziti srednje šolstvo v usmerjeno izobraževanje s šolskim letom 1977/78, in sicer tako, da bi najprej uvedli nove programe skupne programske osnove v vse prve razrede usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1977/78.

Objavljamo odlomke nekaterih prispevkov, ki poskušajo natančneje opredeliti prvine preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Pripomogli naj bi k boljшему razumevanju predlaganih rešitev in spodbudili razpravo.

Zakaj je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva?

Reformo terjajo velike družbene spremembe, gospodarski, znanstveno-tehnološki in kulturni napredek naše domovine. Bistvene spremembe je prinesla socialistična revolucija v vseh njenih stopnjah in obdobjih; sprostitvev ustvarjalnosti ter potreba po večji storilnosti in uspešnosti dela terja boljše in ustvarjalno zasnovano izobraževanje, zahteva usposobljenost za nove družbene odnose in delavski razred, ki si je pridobil vse pravice gospodarjenja s svojim delom, terja takšno vzgojnoizobraževalno dejavnost, ki bo zadovoljevala potrebe razvijajoče se družbe. Novi družbenoekonomski odnosi pa so presekali odlašanje za reformo, ki se sicer pripravlja že deset let. V sodobnem toku življenja se je izkazalo, da najbolj napredujejo tiste dejavnosti, ki so odvisne od napredovanja znanosti in tehnologije in ki največ vlagajo v kadre. Znanost pa ne more napredovati sama od sebe; ustvarjajo jo najsposobnejši ljudje; samo ti lahko zagotovijo bistveno uspešnejše sodelovanje s svetom na podlagi delitve in menjave dela.

Kaj je slabega in neuresničenega v sedanjem srednjem in visokem šolstvu? Zelo razvejano je, različno v pogledu kakovosti in uspešnosti izobraževanja in vzgoje, nepovezano med seboj in v velikem delu tudi z gospodarstvom, učenci niso primerno razporejeni glede na družbene potrebe; pravega usmerjanja še ni, med mladino se s tem sistemom ustvarjajo razlike, nimamo razvitih oblik izobraževanja, ki so gospodarstvu potrebne in vse preveč le govorimo o permanentnem izobraževanju. In kar je poglavitno: gospodarstvu dajemo veliko več takšnih delavcev, ki so pri šolanju ali pri študiju odnehali, kakor pa tistih, ki so res dobro usposobljeni za delo. Uspešnost vzgojnoizobraževalnega dela očitno ni primerljiva z napori in sredstvi, ki jih za razvoj šolstva dajejo naši delovni ljudje.

Glede na to lahko tudi zanesljivo sklepamo, kam mora biti predvsem usmerjena reforma. Kvalificirani delavci dobijo znatno premalo splošne izobrazbe, ki bi jim odpirala možnosti za hitrejši in učinkovitejši prilagajanje novostim, katere prinaša napredek, in za večjo ustvarjalnost (racionalizatorstvo, novatorstvo). Bolj jih mora šola usposabljaliti tudi za samoupravljanje, kajti od delavcev pričakujemo vse pomembnejše odločitve. Prezgodaj se sklone možnost preusmeritve v poklic, saj se v starosti okoli 15. leta šele kristalizirajo nagnjenja in spoznanja o osnovnih psihofizičnih sposobnostih, znatno prekasno pa najbolj usposobljeni kadri prihajajo na delo, da bi se dovolj dobro prilagodili (z visoko šolo tudi po 25 letu). Sistem izobraževanja mora biti za vse enoten, vsakogar mora pripeljati do poklica, bolj sposobnim mora odpirati vrata napredovanja in jih k temu spodbujati, izobraževanje ob delu je učinkovitejše in cenejše, skrajšati je treba študij, ga prilagoditi potrebam in razviti trajno izpopolnjevanje kot osnovo skrbi za delo in za rast produktivnosti.

Z razvojem šolstva smo vsa leta skušali dohitevati predvsem vedno večji vpis. Zadnja leta se povečuje v srednjem šolstvu dejavnost za 110 do 130 oddelkov letno, v visokem šolstvu pa je poprečno okoli 1.500 študentov vsako leto več. Kljub povečanemu vpisu se ustrezno ne povečuje število absolventov, temveč je razmeroma upadlo. Vpis na šolo je treba povezati z odgovornostjo do študija in sredstva šolam odmerjati tudi po njihovi uspešnosti. Zato moramo zgraditi dobre centre usmerjenega izobraževanja po vseh regionalnih središčih, kjer je tudi uspeh študija v oddelkih višjih in visokih šol znatno večji, kot v dveh univerzitetnih središčih in republiki. Nadalje je treba uresničiti načrt gradnje in

obnove študentskih in dijaških domov, štipendije pa dajati predvsem po potrebah po kadrih (predvsem kot kadrovske naložbe in manj kot socialne pomoči).

Po vsem povedanem mora reforma rešiti predvsem še naslednji bistveni zahtevi:

- Mladino je treba usmerjati v poklice po njenih sposobnostih in nagnjenjih ter po družbenih interesih oziroma potrebah; to lahko dosežemo s preusmerjanjem zmogljivosti, s pospeševanjem proizvodnih smeri študija, z ustreznim financiranjem, toda na „konjunkturo“ poklicev vplivajo tudi ekonomski razlogi. V nagrajevanju po delu je treba ceniti predvsem delo, ki prispeva k ustvarjanju dohodka. Delovne organizacije dostikrat bolj izkazujejo potrebo po pravnikih in ekonomistih in manj po strokovnjakih, ki bodo izvedli modernizacijo tehnologije in tehnološke preusmeritve, bolje organizirali proizvodnjo in jo racionalizirali, poskrbeli za varnost ljudi v delovnem in bivalnem okolju ipd.

Selekcijo kadrov, ki jo zdaj opravljamo na zelo drag in v bistvu tehnokratski način: („vsak naj se vpiše kamor želi, kaj bo dosegel pa bomo videli“) moramo zamenjati s strokovno dobro pripravljanim usmerjanjem in z odgovornostjo za uspešnost študija. Pri proizvodnji moramo štediti z vsakim kilogramom surovin in polizdelkov, pri usposabljanju kadrov pa mora biti ta čut še mnogo bolj izostren, saj gre za ljudi in za družbene naložbe.

- Vse učne načrte, programe in učbenike je treba strokovno objektivno, toda javno presojeti, izpopolnjevati in verificirati. To ne sme biti formalnost. Gre za prilagajanje vsebine študija tehnološkemu napredku, ki ga proizvodnja sprejema. Pretok novega v šolske načrte in gradivo mora prihajati iz znanosti in iz prakse. Predvsem pa morajo ti načrti biti realni; če smo se odločili za štiriletni študij, in kot vidimo, ga uresničujejo tudi v praksi najbolj razvite, velike in bogate dežele, potem je treba tudi temu primerno sestaviti načrte. Drugo pa je treba prenesti v oblike obveznega dopolnjevanja z novostmi vsakih denimo tri ali štiri leta za vsakega strokovnjaka. Tako bo nastal trajen in z dinamiko gospodarstva povezan sistem. V proizvodnji se je doslej dvakrat zamenjala tehnologija, preden se je v šolskih programih enkrat temeljito izpopolnila vsebina.

Poleg tega potrebujemo nove oblike izobraževanja. Vseh potreb gospodarstva ne bomo mogli zadovoljiti le s tradicionalnimi oblikami. Ne moremo si dovoliti, da iz šol odhaja ogromno mladine, ki ne doseže cilja in celo ne usposobljenosti za poklic. Vsak naj si pridobi poklic in z njim zavest, kaj je usposobljenost za delo in kako jo je treba nenehno dograjevati. V prihodnjih desetletjih, ko bodo vsi mladi ljudje še sredi svojega življenjskega delovnega obdobja — in zanj se sedaj usposablajo v šolah, bomo še skrajševali delovni čas zato, da bi pridobljene ure porabili za usposabljanje. Gremo v čas avtomatizacije, prek posebnih izobraževalnih skupnosti za posamezna področja dejavnosti. Leto in leta čutimo to potrebo in govorimo o tem, a se vse zelo počasi razvija. Mar odgovorni ljudje v združenem delu čakajo, da jih bosta gospodarstva zbornica in republiška izobraževalna skupnost pripeljali do samoupravnih sporazumov in do boljše organizacije dela, kot je sedanja. Združevanje gospodarstva ima svoj smisel v boljši delitvi dela, specializaciji, zagotavljanju višje produktivnosti dela, združenem načrtovanju, raziskovanju, razvoju, obdelavi tržišča in ne nazadnje v šolanju kadra. Zavlačevanje na tem področju povzroča škodo ali vsaj odmika cilje gospodarstvu, šolam in družbi. V načrtih pa imamo vse večje naložbe in višjo stopnjo rasti naložb od družbenega proizvoda. Za nove kapacitete so potrebni primerno usposobljeni kadri.

Zato je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva in reforma našega odnosa glede kadrovanja, usposabljanja ljudi ob delu, družbenega organiziranja na tem področju, združevanja sredstev in izvajanja menjave dela ter prakse investiranja za gospodarski napredek.

Center usmerjenega izobraževanja

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bo zahtevala tudi prilagoditev samoupravne in pedagoške organiziranosti vzgojnoizobraževalnih organizacij na tem področju. Koncept preobrazbe temelji na izhodišču, da bodo morale biti organizacijske oblike dovolj prožne, da bi lahko v različnih razmerah smotno in na ustrezni strokovni ravni zagotavljale uresničevanje smotrov usmerjenega izobraževanja v najtesnejši povezavi z združenim delom.

Prevladujoča organizacijska oblika bo vsekakor morala biti vzgojnoizobraževalna organizacija, kakršno predstavlja s tem konceptom opredeljeni center usmerjenega izobraževanja. (Najbrž se bo treba dogovoriti tudi za jezikovno primernejši izraz, ki bo odgovarjal novi vsebini in organizaciji; za zdaj uporabljamo naziv „center usmerjenega izobraževanja“ kot delovni termin.)

Center usmerjenega izobraževanja naj bi bil praviloma vzgojnoizobraževalna organizacija združenega dela, ki sama ali v sodelovanju z drugimi centri ali z višjimi in visokimi šolami organizira in izvaja celotno prvo fazo ter določene finalne programske usmeritve in finalne programske smeri druge faze usmerjenega izobraževanja. Finalne programske usmeritve in smeri organizira praviloma kot sestavni del svoje stalne dejavnosti, lahko pa tudi v sodelovanju z drugimi centri kot stalne ali začasne dislocirane programe (oddelke) drugih centrov usmerjenega izobraževanja ali višjih in visokih šol. Center je lahko samostojna organizacija združenega dela, lahko pa se vključi tudi v druge sestavljene organizacije združenega dela.

Temeljni pogoj obstoja centra za usmerjeno izobraževanje je, da zagotavlja vse bistvene prvine vzgojnoizobraževalnega procesa na tej stopnji, to je usmerjeno prvo fazo z zadostno razvejanostjo izbirnih programov v drugem letu skupaj z ustrežno kakovostjo in usmerjenostjo proizvodno-tehničnega področja finalne programske usmeritve in finalne programske smeri v drugi fazi. Le tako bo center lahko uresničeval svojo temeljno nalogo, to je usmerjeno izobraževanje in v skladu z načeli reforme vzpostavljati neposredne odnose (vključno z menjavo dela) s konkretnimi subjekti v združenem delu.

Seveda pa bodo med posameznimi centri bistvene razlike glede na število in razsežnost finalnih programskih usmeritev in finalnih programskih smeri. Skladno z družbenimi potrebami, materialnimi in kadrovskimi možnostmi in posebnimi zahtevami strok ali poklicev se bodo oblikovali centri različnih tipov. Ti bodo zagotavljali vzgojnoizobraževalne programe za širša poklicna področja ali za ožje skupine poklicev. Žlasti po končani prvi fazi (pa tudi še kasneje) bo del mladine, ki se ne bo opredelila za poklice ali finalne izobraževalne smeri, ki jih zagotavlja posamezen center, lahko prestopil na druge centre v istem ali drugem kraju, hkrati pa bodo

vanj prihajali drugi učenci, ki želijo nadaljevati finalne programske usmeritve in finalne programske smeri, kakršne organizira ta center. Le nekatere finalne programske usmeritve so take, da bo zanje verjetno smotno in potrebno že od začetka prve faze izobraževati samo v določenih centrih (vojaški poklici, miličniki, glasbeni poklici, morda zdravstveni, pedagoški itd.).

Svoje vzgojnoizobraževalne programe, zlasti programe finalnih usmeritev, bodo centri uresničevali v najtesnejši in neposredni povezavi z združenim delom. Lahko pričakujemo, da se bodo nekatere faze ali deli teh programov izvajali tudi v organizacijah združenega dela, v njihovih delavnicah in obratih pod strokovnim in pedagoškim vodstvom centrov.

Število in raznovrstnost finalnih programskih usmeritev in smeri, ki jih bo organiziral posamezni center, bo temeljilo na potrebah združenega dela, omejeno pa bo tudi z materialnimi in kadrovskimi možnostmi. Prav gotovo ne bi bilo smotno izobraževati v posameznem centru za preveliko število usmeritev in smeri, kar bi vodilo do velikih koncentracij mladine in pedagoških delavcev ali pa do nenormalno dragega izobraževanja majhnih skupin za posamezen program ali usmeritev. Skrb in odgovornost za družbeno upravičenost in kakovost izobraževanja bo terjala od centrov in njihovih izvajalcev, da razvijejo le tiste usmeritve, ki jih združenio delo v resnici potrebuje, zanje pa morajo biti centri kadrovske in materialno zadostno usposobljeni.

Prevladujoča oblika naj bi bil center z eno širšo ali nekaj ožjimi sorodnimi finalnimi programskimi usmeritvami, ki bo lahko ob pedagoško sprejemljivi koncentraciji učencev in smotni organizaciji dosegel ustrezno strokovno poglobljenost, smotno izrabo posebnih zmogljivosti in opreme ter vzpostavljaj neposredne odnose z organizacijami združenega dela, kamor se zaposlujejo učenci po končanem šolanju. Centri z večjim številom finalnih programskih usmeritev bodo utemeljeni le v posebnih razmerah in ob organiziranem strokovnem sodelovanju s centri, ki bodo gojili posamezne finalne programske usmeritve in smeri v večjem obsegu in s temeljito strokovno poglobljenostjo.

Tam, kjer je zanimanje za nekatere izobraževalne programe trajno ali občasno, pa tega center sam ne bi mogel povsem izpeljati. Centra lahko skupaj organizirata trajne aličasne dislocirane programe (oddelke) in prevzmeta odgovornost za njihovo uresničevanje.

Poleg sodelovanja, ki naj zagotovi določene finalne programske usmeritve in smeri, bo potrebno in možno tudi sodelovanje med centri za zagotavljanje posameznih predmetnih programov, zlasti izbirnih. Pogosto bo mogoče zagotoviti dovolj pester izbor programskih usmeritev ter izbirnih predmetnih programov, ki bodo dajali vzgojnoizobraževalnemu procesu v centru poglobljeno kakovost, mladini pa vsestranske razvojne možnosti (ta je ena od prvenstvenih nalog vsake vzgojnoizobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja) le z medsebojnim sodelovanjem centrov. Ti bodo posamezne predmetne programe ali finalne programske smeri, za katere so strokovno usposobljeni, izvajali po dogovoru tudi v drugih centrih, ki teh možnosti nimajo.

Taka širša mentorska strokovna in organizacijska vloga posameznih strokovnih in materialno ustrezno usposobljenih centrov bo v posameznih primerih postala pomemben del njihove naloge ali dejavnosti, ki bo tudi bistveno prispevala k hitrejšemu prodoru sodobnih konceptov v izobraževanje za posamezne poklice ali programske usmeritve. K temu bo lahko prispevalo tudi neposredno sodelovanje ustreznih visokih šol.

Zato, da bodo lahko uresničevali vzgojnoizobraževalne smotre in naloge, bodo centri usmerjenega izobraževanja sodelovali med seboj ter z višjimi in visokimi šolami. V skupnostih, kot jih predvideva zakon o visokem šolstvu, in drugih oblikah sodelovanja, bodo zagotavljali usmerjanje mladine v visokošolski študij, kontinuiranost izobraževalnih programov ter nenehno usklajevanje programske vsebine z razvojem znanosti in tehnologije na posameznih področjih. Pričakujemo lahko, da bo zlasti na ožjih strokovnih področjih tako sodelovanje postopoma omogočilo tudi samostojno in sprotno oblikovanje učnih programov v skladu s potrebami uporabnikov.

Posebna oblika sodelovanja centrov usmerjenega izobraževanja z višjimi in visokimi šolami bo tudi organiziranje dislociranih programov višjih in visokih šol v krajih zunaj njihovega sedeža. To bodo lahko prehodne oblike, namenjene zlasti zadovoljevanju razvojnih potreb združenega dela na posameznih območjih. V posameznih primerih bodo lahko to stalne oblike delovanja visokih šol za uresničevanje njihovih izobraževalnih nalog, zlasti še za izobraževanje ob delu, dopolnilno in povratno izobraževanje, nekatere oblike podiplomskega študija itd. V posameznih regionalnih središčih bodo postopoma prek teh oblik nastajale možnosti za razvoj finalnih izobraževalnih programov za poklice, ki presegajo raven usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji. Oblikovali se bodo centri usmerjenega izobraževanja, ki bodo organizirali vse faze usmerjenega izobraževanja za določene poklice, tudi na stopnji visokega šolstva. Verjetno se bo pokazalo, da je treba posamezne obstoječe višje ali visoke šole tesneje samoupravno organizacijsko in pedagoško povezati s srednjimi šolami v enovite centre usmerjenega izobraževanja. To bo potrebno tam, kjer bo tako zahteval razvoj združenega dela.

Centri usmerjenega izobraževanja bodo morali prerasti okvire šolskega izobraževanja. V skladu z načeli permanentnega izobraževanja naj bi organizirali tudi vse oblike izpopolnjevanja ob delu za potrebe združenega dela in v skladu s svojo osnovno dejavnostjo, za katero so usposobljeni.

Menimo, da bo praksa razvila sorazmerno pestre modele oblikovanja centrov, zato bi bilo najbrž škodljivo vztrajati pri togo zasnovanih modelih. Vsekakor pa bo povsod, tudi pri organizaciji centrov, treba spoštovati temeljna načela usmerjenega izobraževanja, nenehno skrbeti za kakovost učnovzgojnih rezultatov, skladnost z interesi združenega dela in smotnost vzgojnoizobraževalnega dela. Center ni nova izdaja (ene ali več) dosedanjih zaprtih srednjih šol s sklenjeno in ločeno programsko vsebino, ampak novi zasnovi usmerjenega izobraževanja prilagojena organizacijska oblika. Njena značilnost je zlasti odprtost — ne le za prehajanje ali usmerjanje mladine, ampak tudi odprtost za vzgojnoizobraževalne programe. Te oblikuje in izvaja center sam, s svojimi zmogljivostmi, ali pa s sodelovanjem drugih centrov v skladu s svojo temeljno usmeritvijo, ki bo temeljila na širše dogovorjeni delitvi dela v regiji in republiki. Prek take delitve dela in medsebojnega sodelovanja centrov naj bi sedanje ozko usmerjene, med seboj nepovezane in vase zaprte srednje šole prerasle v monoliten, notranje prehodni in navseh točkah z združenim delom neposredno povezan sistem usmerjenega izobraževanja.

V razpravi o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bo mogoče vsestransko preveriti dosedanje zamisli o organizaciji vzgojnoizobraževalne dejavnosti na tej stopnji, nastalo pa bo gotovo tudi mnogo novih zamisli in rešitev, ki jih bodo narekovale izkušnje iz prakse in aktualne družbene potrebe. Na takem temelju bo mogoče ustrezno zasnovati in natančneje opredeliti tudi organizacijo centrov usmerjenega izobraževanja in njihovo medsebojno povezovanje v skladno delujoč sistem.

Nekateri vidiki oblikovanja mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji

Na oblikovanje sedanje mreže srednjih, višjih in visokih šol so v preteklosti vplivali različni vzroki. Sedanje stanje se ni izoblikovalo samo iz načrtnih prizadevanj, ob upoštevanju interesov in potreb družbe in združenega dela.

Z reformo sistema vzgoje in izobraževanja, ki jo snujemo in jo bomo uvajali v naslednjem obdobju, se pojavlja tudi vprašanje prostorske razporeditve vzgojnoizobraževalnih organizacij reformiranega usmerjenega izobraževanja.

V splošnih izhodiščih za načrtovanje mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji je treba upoštevati:

- dolgoročni načrt družbenoekonomskega razvoja naše republike z njegovimi prednostnimi usmeritvami (primarni, sekundarni, terciarni in kvartarni sektor);

- potrebe združenega dela po strokovnih kadrih za družbene dejavnosti in gospodarske panoge glede na raven strokovnosti;

- policentrični razvoj naše republike in načrtovani razvoj posameznih regij;

- dolgoročni program razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, ki bo izhajajoč iz navedenega določil za načrtno obdobje izobrazbeno raven prebivalstva, število tistih, ki se bodo izobraževali, potrebno število in vrsto pedagoških kadrov, prostorske zmogljivosti, opremo in tehnologijo vzgojnoizobraževalnih organizacij ter sredstva, potrebna za vzgojnoizobraževalno dejavnost, merjena z deležem v družbenem proizvodu.

Na temelju teh načrtov in splošnih izhodišč bodo posebne izobraževalne skupnosti in izobraževalna skupnost Slovenije ob sodelovanju z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi načrtovale mrežo vzgojnoizobraževalnih organizacij ter jo z medsebojnim usklajevanjem oblikovale, tako da bo rabila resničnim potrebam združenega dela po kadrih. Pri tem bodo morale izobraževalne skupnosti ali drugi ustanovitelji vzgojnoizobraževalnih organizacij zagotoviti delovanje vzgojnoizobraževalnega sistema usmerjenega izobraževanja, samoupravno organiziranost in povezanost vzgojnoizobraževalnih organizacij z združenim delom in s samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Kar najtesneje bodo morale sodelovati med seboj, z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi in z republiško izobraževalno skupnostjo.

Predlog o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje nakazuje različne organizacijske možnosti vzgojnoizobraževalnih organizacij prihodnjega usmerjenega izobraževanja, ki jih je treba upoštevati pri snovanju njihove mreže.

Cepprav I. faze usmerjenega izobraževanja institucionalno ne bomo mogli ločevati od II. faze in bodo najbolj idealne organizacijske rešitve tiste, ki bodo v isti vzgojnoizobraževalni organizaciji vključevale I. in II. fazo, bo ponekod morda možno in potrebno organizirati le I. fazo. Če bomo namreč hoteli približati usmerjeno izobraževanje tudi mladini v manj razvitih krajih in delovnim ljudem v krajih, kjer so zaposleni in tako dvigniti splošno izobrazbeno raven vsega prebivalstva, bomo morali širše zasnovati predvsem mrežo I. faze usmerjenega izobraževanja; ta je namreč pogoj vsega nadaljnjega izobraževanja. Krajevno ločeno organizirana I. faza usmerjenega izobraževanja pa bo morala biti v vseh primerih vključena v vzgojnoizobraževalno organizacijo, ki bo izobraževala za poklic v drugi fazi kot njena dislocirana enota. Strokovno povezanost in programska enotnost ter obliko samoupravne organiziranosti in povezanosti bodo urejali posebni akti o ustanavljanju in združevanju takšnih vzgojnoizobraževalnih organizacij. Razumljivo je, da zaradi širše zasnovane mreže I. faze ne smemo zmanjševati zahtevnosti glede izpolnjevanja vzgojnoizobraževalnih programov niti pogojev glede pedagoškega kadra, organizacije pouka, potrebne prostora, opreme in izobraževalne tehnologije.

Pri oblikovanju vzgojnoizobraževalnih organizacij s I. in II. fazo usmerjenega izobraževanja bodo bolj kot doslej pričujoči tudi integracijski procesi med posameznimi izobraževalnimi organizacijami ter njimi in proizvodnimi organizacijami združenega dela. Posebne izobraževalne skupnosti bodo podpirale zlasti vertikalno povezovanje vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki usposabljaajo kadre za določene panoge ali sorodne poklice na vseh ravneh strokovnosti, saj se bo tako uresničeval kadrovski interes združenega dela, usklajevali se bodo programi in snovali nove smeri in usmeritve izobraževanja.

Zahtevnost programov usmerjenega izobraževanja je odvisna od ravni strokovnosti in terja poleg usposobljenega pedagoškega kadra tudi ustrezen izobraževalni prostor, tehnologijo in opremo. Glede na to, kako bodo ustanovitelji vzgojnoizobraževalnih organizacij mogli kakovostno zadostiti tem pogojem, bo odvisno, katere usmeritve in smeri ter na kakšni ravni bodo lahko organizirali usmerjeno izobraževanje. Gotovo bo mogoče posamezne usmeritve, smeri in ravni strokovnega izobraževanja organizirati že za območje občine, nekatere le za območje regij, obe fazi na vseh ravneh izobraževanja za večje število usmeritev ter smeri pa le v enem ali obeh slovenskih visokošolskih središčih.

Za organizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa je pomembno tudi število učencev v vzgojnoizobraževalni organizaciji. V vzgojnoizobraževalni organizaciji, ki bi vključevala I. in II. fazo do ravni sedanje srednje šole za eno od usmeritev ali smeri, bi moralo biti vsaj 400 učencev, v horizontalno organiziranih centrih s I. in II. fazo za več usmeritev ali smeri pa 600 in več učencev. V krajih z večjim številom prebivalstva in bolj razvitim gospodarstvom ter močnejšim zaledjem bo treba organizirati tudi več vzgojnoizobraževalnih organizacij vertikalnega in po potrebi horizontalnega ali celo kombiniranega tipa.

Poleg navedenih izhodišč bodo izobraževalne skupnosti pri oblikovanju mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja upoštevale še posebnosti krajev in regij, predvsem potrebe gospodarskih panog in družbenih dejavnosti, za katere bodo organizirale izobraževanje.

Glede na raven strokovnosti vzgojnoizobraževalne organizacije, ki jih bodo imele, je mogoče razvrstiti kraje v tele skupine:

- kraji s I. fazo usmerjenega izobraževanja (dveletna skupna programska osnova s tistimi primarnimi programskimi usmeritvami, ki jih narekujejo krajevne in ožje regionalne potrebe združenega dela);

- kraji s I. in II. fazo usmerjenega izobraževanja (do ravni sedanje štiriletna šole — centri usmerjenega izobraževanja, izobraževalni centri v integraciji s proizvodnimi organizacijami);

- kraji z obema fazama usmerjenega izobraževanja in za vse ravni strokovnosti za določeno dejavnost ali panogo;

- kraji z obema fazama usmerjenega izobraževanja za vse ravni strokovnosti in za več dejavnosti ali panog.

Samo I. fazo usmerjenega izobraževanja bodo lahko organizirale izobraževalne skupnosti v krajih, ki imajo v osmih razredih osnovnih šol najmanj 150 učencev (torej vsaj toliko kandidatov za vpis v I. razred I. faze, da je mogoče organizirati najmanj štiri oddelke 1. razreda in 4. oddelke 2. razreda ali skupaj 8 oddelkov), ki izpolnjujejo za organizacijo pouka skupnih programskih osnov s primarnimi programskimi usmeritvami pogoje glede pedagoškega kadra, prostora in tehnologije (ali ki si te pogoje lahko v doglednem času ustvarijo) in kjer se je pokazalo, da potrebuje združeno delo kadre s takšno ravni strokovnosti (npr. v Cerknici, Litiji, Metliki, Trebnjem, Trzinu, itd.).

I. in II. faza usmerjenega izobraževanja do ravni sedanje štiriletna srednje šole bi bili lahko v krajih, ki so že doslej imeli eno ali več srednjih šol, kjer bi izpolnjevali za organizacijo obeh faz vse verifikacijske pogoje (npr. Ajdovščina, Brežice, Črnomelj, Domžale, Grosuplje, Idrija, Jesenice, itd.) in seveda tudi tam, kjer so doslej že imeli višje in visoke šole (Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica, Velenje, itd.). V to skupino bo treba vključiti tudi kraje, ki so že doslej imeli organizirano izobraževanje za posamezne usmeritve ali smeri na srednji stopnji v dislociranih enotah ali pa pri delavskih univerzah in bi si za izobraževanje v obeh fazah morali pridobiti verifikacijo za svoje vzgojnoizobraževalne organizacije (npr. Radlje, Sežana, Žalec, itd.).

Obe fazi usmerjenega izobraževanja za vse ravni strokovnosti za določeno dejavnost ali panogo bodo imeli kraji, ki so že doslej razvili dislocirane enote višjih ali visokih šol (npr. Celje, Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Velenje in Murska Sobota, ki sicer doslej takšnih oddelkov še nima, a je s policentričnim razvojem kot središče regije za to predvidena) in naj bi te smeri finalnega izobraževanja na teh ravneh obdržali, ter Kranj (visoka šola za organizacijo dela) in Piran (višja šola za pomorje).

Ljubljana in Maribor ostajata še naprej edini slovenski mesti, ki razvijata vse ravni strokovnosti usmerjenega izobraževanja za več dejavnosti in panog in lahko organizirata finalno izobraževanje za najvišje ravni strokovnosti za posamezne dejavnosti ali panoge v dislociranih enotah. Seveda bo tudi med tema visokošolskima središčema treba načrtno razvijati takšne smeri najvišje ravni strokovnega izobraževanja, ki se bodo dopolnjevale, podvajale pa le tedaj, če bo družba resnično potrebovala toliko strokovnih kadrov, da jih eno samo središče ne bi mogli zagotoviti ali pa prevelika koncentracija ne bi bila smotna.

Skupaj z mrežo dijaških in študentskih domov naj mreža vzgojnoizobraževalnih organizacij za usmerjeno izobraževanje zagotovi večjo učinkovitost vzgoje in izobraževanja (odprava osipa), pa tudi večjo dostopnost izobrazbe za mladino in delovne ljudi, ki se bodo izobraževali v skladu z družbenimi potrebami, svojimi sposobnostmi in nagnjenji ne glede na svoj materialni položaj in oddaljenost od šolskih središč.

Enotna nomenklatura poklicev in profili poklicev — element za oblikovanje sistema usmerjenega izobraževanja

Vsaka družbena skupnost nenehno in sistematično proučuje svojo delitev dela ter spremlja oblikovanje in razvoj poklicev. Na rezultatih teh proučevanj ter na načrtovanih družbenih potreb po delavcih ter njihovih potrebnih znanjih gradi in posodablja nomenklaturu poklicev (I), sistem razvrščanja poklicev (II) in pripravlja, dopolnjuje ter spreminja profile poklicev (III).

I.

Nomenklatura poklicev je odsev razvojnega stanja produktivnih sil v neki družbeni skupnosti. V najširšem pomenu besede je nomenklatura tudi odsev družbenoekonomskega sistema. Kot rezultat družbene delitve dela pomeni pregled poklicev z določenimi podatki o posameznih poklicih. Nomenklatura poklicev je eno temeljnih družbenih izhodišč, predvsem za načrtovanje kadrovskih potreb, za urejanje dejavnosti zaposlovanja, za statistično in analitično spremljanje poklicne strukture prebivalstva, za vrednotenje dela pa tudi za načrtovanje sistema usmerjenega izobraževanja. Uradna jugoslovanska nomenklatura poklicev iz leta 1952 je zajemala 12.000 poklicev. Ta je bila osnova za ves nadaljnji razvoj izobraževanja, delitve in razvrščanja poklicev. V istem letu je bil izdan tudi pravilnik o strokah in poklicih, ki predstavlja v zveznem merilu seznam poklicev na stopnji kvalificiranih delavcev. Žal ta pravilnik ni vključeval tudi poklicev drugih kvalifikacijskih stopenj, kot npr. poklicev na ravni tehnikov, poslovođij, delovođij, inženirjev in drugih. Zaradi pomanjkljivosti takratne metodologije oblikovanja nomenklature

poklicev, njenega spremljanja in dopolnjevanja, enostranosti pravilnika o strokah in poklicih ter družbenega nesprejemljivega rangiranja poklicev na fizično in umsko delo, smo v Sloveniji že leta 1964 začeli izdelovati novo metodologijo za oblikovanje nomenklature poklicev. K temu nas je vodilo tudi stališče republiških upravnih organov, da administrativno razvrščanje in priznavanje kvalifikacijskih stopenj, ki nista v skladu z resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov (Uradni list FLRJ, št. 25-267/61) in s priporočilom o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Sloveniji (Uradni list LRS, št. 30-267/61), zavira uveljavljanje takega sistema strokovnega izobraževanja, ki bi bilo v skladu z načelom delitve osebnih dohodkov po delu. Nova nomenklatura je pomenila napredek prav v tem, da je zajela vse takratne zahtevnostne ravni, hkrati pa vključuje vse podatke o posameznih poklicih, in sicer:

- naziv poklica;
- delovna mesta, ki so značilna za poklicno dejavnost;
- opis dela;
- razvrstitev poklica v stopnjo in skupino glede na zahtevnost in vsebino dela;
- opredelitev načina izobraževanja.

Na temelju tako oblikovanih nomenklatur poklicev, ki so že izdelane skoraj za vse gospodarske dejavnosti (22), smo evidentirali okrog 2000 poklicev. To pa je bistveno manj, kot jih prikazuje nomenklatura zavoda za statistiko iz leta 1971 (zadnje ljudsko štetje). Ta jih navaja kar 16.000. Pregled poklicev zveznega statističnega zavoda je v bistvu izbor delovnih mest, ki jih le-ta pojmuje kot poklice.

II.

Ker je poklicev veliko, jih je treba v nomenklaturi ustrezno razvrstiti. Klasifikacija poklicev je sestavni del nomenklature poklicev. Po dejavnosti je to dvodimenzionalen proces; eno dimenzijo — vertikalni vidik predstavlja zahtevnost dela, drugo dimenzijo — horizontalni vidik pa vsebina dela. Horizontalni vidik obsega razvrščanje poklicev v sorodne skupine glede na podobnost po vsebini dela, panogi ali dejavnosti. Vertikalni vidik pa obsega razvrščanje poklicev glede na različno zahtevnost dela. Model, ki se oblikuje na temelju razvrščanja poklicev po vertikalnem vidiku, se v praksi imenuje klasifikacijska lestvica.

Ta klasifikacijska lestvica je obsegala devet stopenj. Delavca je razdelila na štiri vrste (nekvalificirani, polkvalificirani, kvalificirani in visoko kvalificirani delavci), uslužbenca pa na pet vrst (pomožni uslužbenec, nižji strokovni uslužbenec, srednji strokovni uslužbenec, višji strokovni uslužbenec, visoko strokovni uslužbenec). Lestvica je bila skladna z dualističnim sistemom izobraževanja.

Takšno razvrščanje poklicev temelji na delitvi poklicev na intelektualne in manualne: nekateri ljudje (intelektualci) se razvrščajo po šolski izobrazbi, drugi (manualni) pa po zahtevnosti dela in delovnem uspehu. Dualizem v kvalifikacijski lestvici je odsev tradicionalne preteklosti in predstavlja temeljno oviro pri oblikovanju vzgojnoizobraževalnega sistema.

S pripravljanjem nove metodologije za izdelavo nomenklature poklicev v l. 1964 smo v Sloveniji želeli odpraviti med drugimi tudi te slabosti. V letu 1964 pripravljena razvrstitev poklicev obsega 6 kategorij poklicev, enotnih za delavce in uslužbence: poklic ozkega profila, poklic širokega profila, poklic profila tehnik in njemu podobni, poklici profila inženir in njemu podobni, poklici profila diplomirani inženir in njemu podobni, poklici profila magister.

Takšna razvrstitev poklicev se je v Sloveniji do danes uveljavila na nekaterih področjih, kot npr.: v delovnih organizacijah v zvezi z izdelavo sistemizacij, v zaposlovanju, v srednjem šolstvu, pa tudi v izvezenem merilu, saj je od l. 1970 uveljavljen in na tej klasifikaciji pripravljen šifrant poklicev, ki zajema okrog 2000 poklicev. Z manjšimi dopolnitvami je ta razvrstitev uveljavljena tudi na področju samoupravnega sporazumevanja v zvezi z nagrajevanjem.

Za sistem usmerjenega izobraževanja je v zveznem merilu pripravljen za javno razpravo predlog nove kvalifikacijske lestvice, ki obsega enajst stopenj. Ta predlog je izdelan zgolj z vidika razvrščanja delavcev na podlagi tega, koliko časa (v letih) se bodo ali so se strokovno izobraževali. Ne daje pa odgovora, katere poklice zahteva združeno delo.

III.

Na temelju nomenklature poklicev in na razvoju dejavnosti, ki jih vključujejo poklici, navedeni v nomenklaturi, se ugotavljajo profili poklicev. Podlaga za njihovo izdelavo so zahteve enega ali več konkretnih delovnih mest in dejavnosti (opravil) na teh delovnih mestih. V svojem bistvu so kombinacija opisa dela in lastnosti človeka, ki to delo opravlja. Z njimi se torej najbolj usklajujejo zahteve dela s potrebnimi sposobnostmi ljudi, ki naj ta dela izvajajo. Profili poklicev so odvisni od razvojne dinamike dela. Ker se zahteve dela nenehno spreminjajo zaradi uvajanja novih znanstvenih in tehnoloških izsledkov in procesa dela, je treba tudi profile poklicev nenehno preverjati, dopolnjevati in spreminjati.

Profili poklicev so pripomoček za naslednje dejavnosti:

- smotno poklicno usmerjanje in zaposlovanje (izbiranje ljudi glede na potrebne sposobnosti, nagnjenja in interese ter glede na njihova znanja, spretnost in delovne navade), napredovanje in premeščanje ljudi;

- pripravljanje programov izobraževanja; glede tega so profili pomemben dokument in vmesni člen med analizo dela in programiranjem;

- izpopolnjevanje in permanentno izobraževanje strokovnih kadrov.

Izvršni odbori panog pri gospodarski zbornici SR Slovenije in ustrežni republiški zavodi so od leta 1966 do konca leta 1975 potrdili profile za okrog 300 poklicev, ki jih izobražujemo v srednjih šolah in v šolah, organiziranih po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij.¹

Jugoslavija kot enotno ekonomsko tržišče, kjer se vse bolj uveljavlja usmerjanje in usklajevanje proizvodnje, zahteva temu ustrezno usmerjeno in usklajeno ravnanje na področju kadrov in kadrovske politike, še zlasti pri načrtovanju, zaposlovanju, izobraževanju, spremljanju in razvoju kadrov. Ta dejavnost naj bi torej temeljila na poenotenih strokovnometodoloških načinih obravnave in enotnih družbenopolitičnih stališčih.

Zaradi tega je treba izoblikovati poenoteno jugoslovansko metodologijo za sestavljanje nomenklature poklicev, katere temeljna sestavina je tudi klasifikacija, razvrščanje poklicev. Ta pa omogoča poenotenje pri oblikovanju in izvajanju kadrovske politike v najširšem pomenu besede.

Ko pričnemo z javno razpravo o izhodiščih za reformiranje srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, je v tej razpravi treba opredeliti vsa področja in funkcije, ki vplivajo na uresničitev reforme celotnega sistema vzgoje in izobraževanja po osnovni šoli. V

ta sklep se uvrščajo prav gotovo družbena in strokovna opravila v zvezi z:

- nomenklature s klasifikacijo poklicev kot podlago za izdelavo profilov poklicev, načrtovanje kadrov, analitično statistično spremljanje gibanja kadrov, izvajanje politike zaposlovanja, kadrovskega ravnanja v organizacijah združenega dela in podobno;

- profili poklicev kot podlago za programiranje usmerjenega izobraževanja že v primarnih osnovah in še posebej v finalnem izobraževanju po I. fazi tega izobraževanja.

Da bi prispevali k uresničevanju načrtnosti in skladnejšemu razvoju Jugoslavije kot celote tudi v kadrovski politiki, katere del je tudi izobraževanje, smo se v Sloveniji lotili izdelave konkretnega predloga nomenklature s klasifikacijo poklicev in njihovega razvrščanja. O predlogu, ki ga bomo pripravili v Sloveniji, bo potekala javna razprava v organizacijah združenega dela. Ta predlog bomo predstavili medrepubliškimi in pokrajinskimi organom kot različice enotnejšega urejanja vprašanj kadrovske politike in izobraževanja.

Od javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje pričakujemo, da bi dala čimveč predlogov in pobud, kako in v kateri smeri bi bilo treba razvijati analitično proučevalno dejavnost na področju delitve dela in poklicev glede na potrebe združenega dela. Odgovoriti moramo, kaj in v kakšnem obsegu je treba enotno urejati na ravni SFRJ. Hkrati pričakujemo predloge, kritične pripombe in mnenja.

Posebne izobraževalne skupnosti

Za uresničevanje človekovih ustavnih pravic, interesov in potreb po znanju določajo ustava in zakoni tako organiziranost vzgojnoizobraževalnih dejavnosti, da lahko delavci v temeljnih organizacijah združenega dela sodoščajo o uporabi sredstev, ki so jih ob delitvi dohodka namenili za vzgojnoizobraževalno dejavnost. Delavci vsega združenega dela uresničujejo to svojo samoupravno pravico s tem, da:

1. sodelujejo pri upravljanju vzgojnoizobraževalnih organizacij;
2. s svobodno menjavo svojega dela z delom prosvetnih delavcev razvijajo nov družbenoekonomski odnos, ki temelji na enakopravnosti vseh delavcev v združenem delu in njihovem deležu pri ustvarjanju družbenega proizvoda in družbenem napredku. Svobodno menjavo dela uresničujejo delavci:

- a) v neposredni menjavi dela med delavci TOZD (uporabniki in izvajalci vzgojnoizobraževalnih storitev);

- b) združeni v samoupravnih interesnih skupnostih, v katerih usklajujejo svoje medsebojne splošne in posebne interese in potrebe po vzgoji in znanju.

I. IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI

Na temelju zakona o izobraževalnih skupnostih (Uradni list SRS, št. 38-443/74) delujejo v SR Sloveniji tri vrste izobraževalnih skupnosti: občinske izobraževalne skupnosti, posebne izobraževalne skupnosti in izobraževalna skupnost Slovenije.

Vsaka skupnost ima svoje področje delovanja. Vse se v delovanju dopolnjujejo in so skupaj odgovorne za celotno izobraževanje v SR Sloveniji.

Občinske izobraževalne skupnosti¹ opravljajo naloge na področjih predšolske vzgoje, osnovnega izobraževanja otrok in odraslih, usposabljanja otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in drugih oblikah vzgoje in izobraževanja v času obveznega šolanja. Občinske izobraževalne skupnosti se vključujejo tudi v sistem usmerjenega izobraževanja, saj sodelujejo pri oblikovanju politike, izgrajevanja sistema in načrtovanju razvoja usmerjenega izobraževanja v občini, za kar se dogovarjajo s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in izobraževalno skupnostjo Slovenije.

Občinskih izobraževalnih skupnosti je šestdeset, kolikor je občin v SR Sloveniji. Poleg njih je ustanovljena še obalna izobraževalna skupnost, ki združuje skupnosti na obali in mestna izobraževalna skupnost Ljubljana, ki so jo ustanovili ljubljanske občinske izobraževalne skupnosti.

Posebne izobraževalne skupnosti ustanavljajo delavci TOZD kot uporabniki in delavci TOZD kot izvajalci (člani) za posebna področja vzgojnoizobraževalnih dejavnosti ali za skupino sorodnih področij, če ugotovijo skupne izobraževalne potrebe in interese. V posebnih izobraževalnih skupnostih se združujejo vzgojnoizobraževalne organizacije vseh stopenj usmerjenega izobraževanja določenega področja po končani osnovni šoli. Do konca leta 1975 so bile ustanovljene štiri posebne skupnosti, vendar sta prejšnje leto delovali samo dve skupnosti.

Izobraževalna skupnost Slovenije je po svoji funkciji zveza občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti, ki prek nje oblikujejo in izvajajo enotno vzgojnoizobraževalno politiko v SR Sloveniji, zagotavljajo razvoj vzgoje in izobraževanja in uresničujejo vzajemnost ter neposredno zadovoljevanje potreb in interesov na tistih področjih usmerjenega izobraževanja, kjer ni posebnih izobraževalnih skupnosti. Prek izobraževalne skupnosti Slovenije člani enakopravno odločajo v skupščini SR Slovenije v zadevah, za katere je z zakonom predvideno takšno odločanje.

II. IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE POSEBNIH IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTI

Demokratizacija izobraževanja se ne more izražati le v izenačevanju dostopnosti in ustvarjanju enakih možnosti za izobraževanje, ampak mora v socialistični samoupravni družbi temeljiti na usklajevanju izobraževalnih interesov posameznika s potrebami združenega dela. Zato ni mogoče uresničiti reforme, ki bi bila zasnovana brez organiziranega sodelovanja združenega dela in ne-

skladna z razvojnimi potrebami posameznih področij dejavnosti. To ne velja samo za organizacijo posameznih smeri in usmeritev. Prav toliko zadeva tudi zgradbo vsebinske strukture in vzgojnoizobraževalne smotre posameznih programov, saj morajo zagotavljati poleg zadostnega števila potrebnih kadrov tudi tiste kvalitete, ki so potrebne glede na predvidene razvojne potrebe, zlasti večjo prilagodljivost kadrov za spremembe v zahtevah, ki jih povzroča razvoj tehnologije ter njihovo usposobljenost za stalno in sprotno izpopolnjevanje. Te zahteve je mogoče kvalitetno izpolniti z vzpostavljanjem čimbolj neposrednih odnosov med vzgojnoizobraževalno dejavnostjo in drugim združenim delom.

Tudi ustavno načelo svobodne menjave dela terja neposredno izpeljavo družbenoekonomskih odnosov med organiziranimi področji izvajalcev in uporabnikov, ki imajo skupne izobraževalne interese. Zaradi specifične vloge izobraževanja v družbenoekonomskem razvoju pa je hkrati treba zagotavljati poleg konkretnih potreb posameznih subjektov v združenem delu tudi medsebojno usklajevanje med posameznimi področji ter širše in dolgoročne potrebe združenega dela. Sistem samoupravnega organiziranja na tem področju mora omogočati potrebno stopnjo usklajevanja in solidarnosti, ki jo bo združeno delo, organizirano v posebnih izobraževalnih skupnostih, uresničevalo zlasti v izobraževalni skupnosti Slovenije, v nekaterih primerih pa tudi s sodelovanjem z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi.

Zahteve in potrebe tako organiziranega združenega dela bodo odločujoč dejavnik pri spreminjanju obstoječih oblik in vsebine izobraževanja. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ki je v razpravi, mora zaradi skupnih interesov združenega dela in socialistične samoupravne družbe zagotoviti predvsem enotna izhodišča in organizacijske okvire. Konkretna izpeljava, zlasti pa oblikovanje finalnih programskih usmeritev in smeri pa bo mogoča le s sodelovanjem ustrezno organiziranih asociacij združenega dela, ki jih v sistemu samoupravnega organiziranja predstavljajo posebne izobraževalne skupnosti.

III. ORGANIZIRANJE POSEBNIH IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTI

Zakon o izobraževalnih skupnostih je že leta 1975 opredelil izhodišča za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti. Vendar so jih doslej ustanovili le na nekaterih področjih združenega dela (gozdarstvo, kmetijstvo in živilska industrija, usnjarska industrija, tekstilna industrija, kemijska industrija, farmacija in gumarska industrija). S tem je seveda zajet le majhen del izobraževalnih interesov združenega dela. Na nekaterih drugih področjih (lesna industrija, grafična industrija, gradbeništvo, poštni promet, železniški promet, pomorski promet) se delovne organizacije povezujejo med seboj, zato da uresničujejo in usklajujejo določene kadrovske-izobraževalne funkcije in se povezujejo z izobraževalnimi organizacijami, niso pa še oblikovale samoupravnih interesnih skupnosti in ne uresničujejo menjave dela. Ti zametki pa so prav gotovo že dobra podlaga za preraščanje teh oblik v posebne izobraževalne skupnosti, zato moramo pospešiti njihovo organiziranje.

Na drugih področjih združenega dela doslej ni bilo pobud za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti. Za sedaj ta področja še uresničujejo svoje izobraževalne interese prek izobraževalne skupnosti Slovenije, ki pa je očitno preširok in preveč heterogen okvir za učinkovito uveljavljanje neposrednih odnosov in pretok vplivov med šolami in uporabniki njihovih storitev.

Za nadaljnje oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti bo verjetno treba upoštevati nekatere značilnosti, ki so se pokazale pri dosedanjem oblikovanju teh skupnosti.

Razmeroma lahko je organizacijsko in vsebinsko povezati tista področja združenega dela, ki uporabljajo pretežno kadre ene ali nekaj sorodnih programskih usmeritev in ustrezne izobraževalne organizacije. Doslej ustanovljene izobraževalne skupnosti so take narave. Tudi v nadaljnjem procesu organiziranja in ustanavljanja bo mogoče oblikovati še določeno število takšnih skupnosti.

Večji problemi se kažejo pri povezovanju tistih področij združenega dela, ki uporabljajo kadre večjega števila programskih usmeritev in smeri ter vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki usposabljaajo takšne strokovnjake, ki se zaposlujejo na širših področjih združenega dela. V teh primerih se doslej niso pokazali tako določeno izraženi interesi za oblikovanje posebnih skupnosti. Menimo pa, da to stanje ne more bistveno ovirati oblikovanja posebnih izobraževalnih skupnosti, če bomo pobude in postopek za njihovo organiziranje oprli predvsem na tiste nosilce v združenem delu, ki pri svoji osnovni dejavnosti zaposlujejo pretežen ali pomemben delež kadrov posameznih profilov. Pri financiranju ustrezne izobraževalne dejavnosti bo treba zagotoviti sodelovanje drugih področij združenega dela, ki tudi zaposluje te kadre, čeprav v manjši meri. Na primer: strojniki se zaposlujejo skoraj na vseh proizvodnih področjih združenega dela, v strojni industriji jih je celo manj kot na vseh drugih področjih skupaj. Vendar pa predstavljajo strojniki, zaposleni zunaj strojne industrije praviloma samo manjši del zaposlenih za določena opravila, ki so podobna osnovnim opravilom v strojni industriji (vzdrževanje, remont, servisi, itd.). Zato bi bilo možno in smotno oblikovati posebno izobraževalno skupnost, npr. strojne industrije in izobraževalnih organizacij, ki usposabljaajo za skupine strojniških poklicev, ker bo ta industrija s svojo proizvodnjo, tehnologijo in razvojnimi usmeritvami najustreznejše oblikovala oblike in programe izobraževanja za te poklice. Pridobivanje potrebnega števila teh kadrov za celotno združeno delo in ustrezno materialno soudeležbo pa bo mogoče zagotoviti s sodelovanjem med to skupnostjo in drugimi. Podobne razmere so še na nekaterih drugih področjih združenega dela in izobraževanja (npr. elektro industrija, blagovni promet, itd.).

V neposredne odnose bo potrebno vključiti tudi tiste vzgojnoizobraževalne organizacije, ki usposabljaajo kadre bolj ali manj za celotno združeno delo, vendar za take poklice, ki praviloma niso nikjer prevladujoči (upravno administrativni, praviški, politološki in sociološki, organizacijski in drugi kadri najširših profilov). Usposabljanje teh kadrov je v bistvu skupna funkcija vseh posebnih izobraževalnih skupnosti, dogovoriti pa se bo treba, ali bomo njihovo izobraževanje povezali v posebnih izobraževalnih skupnostih z določenimi področji združenega dela ali pa bodo posebne izobraževalne skupnosti zagotavljale izobraževanje teh kadrov kot eno od skupnih nalog, ki jih bodo uresničevale v izobraževalni skupnosti Slovenije.

Takšna zasnova posebnih izobraževalnih skupnosti bi utegnila voditi k odtujevanju usmerjenega izobraževanja od lokalne ali območne problematike. Zato bo nujno, da se bodo zlasti večje posebne izobraževalne skupnosti organizirale tudi v temeljne skupnosti ali enote za ustreznejše upravljanje in uveljavljanje določenih posebnih interesov. Temeljne skupnosti ali enote bodo nastajale tudi znotraj večjih posebnih izobraževalnih skupnosti, zato da bodo zagotavljale interese nekaterih specifičnih proizvodnih področij (npr. elektronska industrija v sklopu elektro industrije, farmacija v sklopu kemijske industrije, itd.).

¹ Zavod SRS za šolstvo je v skladu s 5. členom zakona o pedagoški službi (Uradni list SRS, št. 16-146/74) na podlagi ugotovljenih profilov poklicev izdelal, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije pa potrdil načrte in predmetnike za 184 poklicev, od tega za 60 poklicev, ki se šolajo po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij in za 124 poklicev, ki se šolajo po zakonu o srednjem šolstvu.

¹ Povzeto po 12., 13. in 14. členu zakona o izobraževalnih skupnostih (Uradni list SRS, št. 38/73)

PRIPOMBE H GRADIVU

Vsebina priloge

1. Organizacija javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
2. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
3. Zakaj je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva?
4. Center usmerjenega izobraževanja
5. Nekateri vidiki oblikovanja mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji
6. Posebne izobraževalne skupnosti
7. Enotna nomenklatura poklicev in profili poklicev — element za oblikovanje sistema usmerjenega izobraževanja

PREOBRAZBA SREDNJEGA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

(gradivo za javno razpravo)

Izdala komisija IS skupščine SR Slovenije za pripravo in izvedbo akcije za reformo sistema vzgoje in izobraževanja.

Založilo ČZP Prosvetni delavec, Ljubljana, Poljanska c. 6

Za založbo: Neža Maurer

Natisnila tiskarna Ljudske pravice v nakladi 60.000 izvodov

Gradivo kot priloga Prosvetnega delavca št. 5 je izšlo tudi v Delavski enotnosti št. 9

Naročilnice za dodatne izvide sporočite upravi Prosvetnega delavca, Nazorjeva 1, tel. 22-284.

RADIO IN ŠOLA

Nenavadni pogovori

15. marec ob 14.00 II. program
17. marec ob 9.05 I. program

To sem naredil, ker sem lump

V vsakem razredu najdemo učenca ali celo več učencev, ki so slabše prilagojeni vzgojnemu in moralnemu veljavnemu standardu. Vzroki take neprilagojenosti so lahko različni. Oddaja bo prikazala način, kako se lahko med učencem z vedenjskimi motnjami in okoljem sklone začarani krog, ki prav sili otroka v vlogo „izobčenca“, „lumpa“, „barabe“.

Otrok z vedenjskimi motnjami je ne glede na vzroke vedenjskih motenj tudi moten v razvoju. Ponavadi imajo vedenjske motnje in čustvene motnje isti skupni imenovalec, to je konfliktna situacija v družinskem okolju. Tak otrok pride v šolo z obilico neugodnih izkušenj z zanj pomembnimi odraslimi osebami, to je predvsem s starši. Njegov odnos do staršev vsebuje veliko neugodnosti. Otrok sčasoma posploši odnos do staršev na druge ljudi, svet dojemata kot njemu sovražna in krivična. Otrokov neustrezen vedenje je bolj ali manj odsev protesta zoper druge, pri tem pa seveda prizadeva tudi ljudi, ki niso prav nič krivi za njegove zgodnje neugodne življenjske izkušnje. Otrok z vedenjskimi motnjami s svojo težavnostjo povzroča odklonilno ali represivno ravnanje drugih. S svojimi vzorci negativnega vedenja in reagiranja vstopa tudi v šolsko okolje ter pravzaprav velikokrat sam povzroča razumljive in opravilne neugodne reakcije okolja. Te potrjujejo otrokov vtis o sovražnem in proti njemu usmerjenem svetu, zoper katerega protestira z novimi vedenjskimi odkloni.

Drugi mehanizem, ki dodatno pogojuje neustrezne oblike vedenja, je mehanizem introjeckiranja sodb okolja. Otrok je nešteto krat slišal ali začutil, da drugi mislijo, da je lump ali baraba od svojih staršev, od staršev drugih otrok, ki prepovedu-

jejo svojemu otroku, da bi se družil z „lumpom“, od vrstnikov, od učiteljev, ki ga kaznujejo za njegove prestopke, ipd. Ker je podoba o lastnem jazu pretežno odsev sodb drugih ljudi o človeku, otrok sčasoma tudi sam prevzame enako mnenje o sebi. Identificira se z vlogo „lumpa“ in se tudi obnaša skladno s to vlogo. Zanimivo je, da mnogi od teh otrok odgovorijo na vprašanje „zakaj si to storil“ najprej z besedami: „Ker sem lump.“

Znano je, da se otroci z vedenjskimi motnjami radi povezujejo v klope. Poleg drugih motivov je pri tem pomembno še to, da ni otrok nikjer sprejet, se nikjer ne počuti zaželenega in varnega in se ne more nikjer uveljaviti na socialno sprejemljiv način. V klapi ima občutek pripadnosti, sprejetosti in varnosti, v klapi ga upoštevajo, pogosto ga celo tem bolj upoštevajo, čim večja so njegova negativna junaštva.

Otroci, ki se slabo vedejo, so skoraj praviloma tudi slabi učenci. Slab šolski uspeh se v naših predstavah že sam po sebi povezuje z negativnimi sodbami o otroku in tem bolj pripomore k utrjevanju negativne moralne sodbe o otroku z vedenjskimi motnjami. To, da je tak otrok slab učenec, je pri socialni adaptaciji posebno pomembno, ker so zanj tudi na storilnostnem področju možnosti zaprte. Tako je prizadet na področju medosebnih odnosov in na sto-

rilnostnem področju. Čimbolj se v začaranem krogu utrjuje splet opisanih sekundarnih mehanizmov, ki vplivajo na otrokovo adaptacijo, tem težja je pot nazaj k družbi.

Ker se mnogo, marsikdaj pa celo večina opisane dogaja v šoli, ima šola velike možnosti, da pomaga preprečiti razvoj otroka v smer disocialnosti.

Tak pa je začetek zgodbe v Nenavadnih pogovorih:

NAPOVEDOVALEC: V današnjih Nenavadnih pogovorih vam bomo povedali Mirkovo zgodbo. Povedali zato, da je ne bi videli. Kajti, preveliko je bilo njegovo trpljenje in naše spoznanje, kako smo odrasli pogosto omejeni in površni. Marjanca, ki je bila Mirkova sošolka, je razumela več kot mi vsi. Žal se tudi njej ni posrečilo, da bi Mirka sama rešila...

(KAPLJANJE VODE)

UČITELJ: Kaplje. Pipe. Vodovodna pipa pušča. Pokvarjena je. Jezi me, a ne morem biti hud nanjo. Ne želim je kaznovati. Rad bi jo le popravil. Da bi ne bila več pokvarjena. O ljudeh, ki so pokvarjeni, pa sodimo čisto drugače. Ljudje se sploh ne bi smeli pokvariti. Morali bi biti vedno v redu. Menda me je prav Mirkovo dejanje pri pravilo do tega razmišljanja. Bojim se, da sem jaz, njegov učitelj, kot tale vodovodna pipa. Mirko me je želel popraviti, le da tega jaz nisem opazil.

Pionirski tednik

Vsako soboto ob 9.05 slišijo najmlajši poslušalci znani avizo, ki najavlja njihovo oddajo Pionirski tednik. Prav lahko rečemo, da je to njihova oddaja, saj uredništvo že vsa leta pripravlja Pionirski tednik tako, da sodeluje v njem čimveč otrok. To sodelovanje je že dolgoletno, saj imamo prav na vseh koncih Slovenije številne mlade pionirje — novinarje. Ti pionirji sodelujejo z našim uredništvom že več let, lahko rečemo, da ne-

Dolgo ni zdravnika. Pač. Tu je. Upam, da mi bo dovolil obisk.

UČITELJ: Doktor, ga smem obiskati?

ZDRAVNIK: Nič kaj dobro ni z Mirkom. Močno se je porezal. Veliko krvi je izgubil. Ne smete ostati predolgo. Ne razburjajte ga.

UČITELJ: Rad bi izvedel, zakaj se je odločil za tako strašno dejanje.

ZDRAVNIK: Koliko časa je bil vaš učenec?

UČITELJ: Eno leto. Prišel je iz drugega kraja. Tih in miren je bil. Komaj smo vedeli zanj. Bili smo tudi prezaposleni z otvoritvijo nove šole. Take in drugačne priprave za nastop in notranji in zunanji okras, pa še redni pouk. Kar nekako pozabili smo nanj in na njemu podobne: tihe, mirne in urejene.

ZDRAVNIK: Vsak človek je skrivnost. Vsak potrebuje veliko pozornosti.

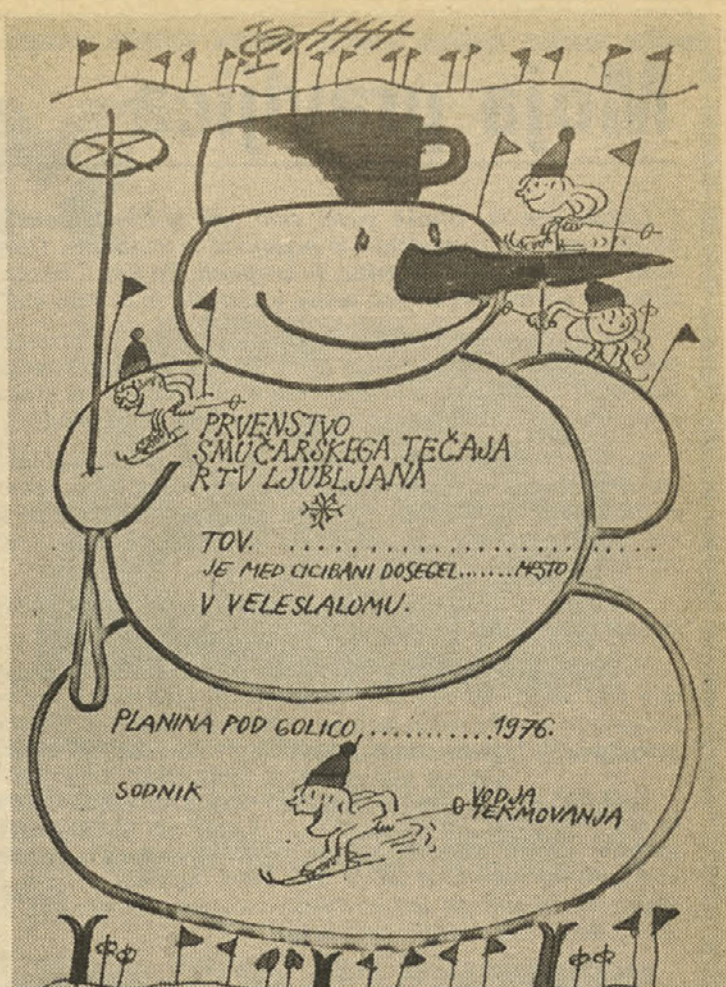
UČITELJ: Saj. Kdo bi to pričakoval? Ga boste rešili?

ZDRAVNIK: Upamo na najboljše. Skrbi nas, ker slabo sodeluje. Kar nekako brez volje je. Veliko nam boste pomagali, če boste našli vzrok njegovega dejanja. Ne zamerite, da bo danes sestra kmalu prišla po vas. Raje več obiskov kot en dolg. Saj razumete, ali ne?

UČITELJ: Hvala, doktor.

NAPOVEDOVALEC: Kako je opravil Mirkov učitelj obisk pri svojem učencu, boste zvedeli. Mirkova tragedija se je začela že precej prej. V drugem kraju in v drugi šoli. Mirko je bil takrat prej preveč vesel in skoraj razposajen otrok, kot pa preveč miren, tih in urejen. Takole je bilo...

INA PETRIČ

kraja in potem z našo pomočjo posneli reportažo o tem. Organizirali smo akcijo obiskovanja med dopisniki, lani smo imeli tridnevno srečanje mladih pionirjev — novinarjev na Pokljuki, letos so naši mladi dopisniki v zimskih počitnicah gostili pionirje z otoka Visa. O vsem tem seveda posnamemo reportaže, ki so v programu prava osvežitev in jih radi poslušajo tudi drugi poslušalci. Pionirji — novinarji nam redno pošiljajo svoja pisma in nekateri nas o vsem, kar je pri njih novega, sproti obveščajo. Prepričani smo, da bi bilo vsako uredništvo veselo takih sodelavcev, kot jih imamo mi med šolarji. Njihova sporočila so novinarsko izpolnjena, kakovostna in jih velikokrat ni treba popravljati. Vsakotedenska vaja, pisma, ki si jih izmenjujemo, pogovori ob obiskih, pa vsakoletno desetdnevno srečanje mladih novinarjev iz vse Jugoslavije — to so tiste oblike sodelovanja z najmlajšimi novinarji, ki ohranjajo med njimi in njihovo oddajo tesne zveze in pristen

odnos. Ta ne preneha niti kasneje, ko že zdavnaj zapustijo osnovno šolo.

Redno objavljamo tudi aktualne reportaže, skušamo obiskati in prenesti na magnetofonski trak vse, kar se je zgodilo v enem tednu zanimivega in pomembnega. Trudimo se, da spregovorimo mladim poslušalcem tudi o vseh akcijah slovenskih in jugoslovanskih pionirjev, da redno spremljamo jugoslovanske pionirske igre in tudi druge akcije, predvsem tiste, ki jih imajo pionirji najraje. To pa so akcije, ki ohranjajo tradicije NOB. Zato smo bili v uredništvu še posebno veseli zveznega priznanja, ki ga je prejel Pionirski tednik ob 30-letnici zmage nad fašizmom. Poklonili so mu ga: Svet za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije. Zveza pionirjev Jugoslavije in Zvezni odbor JPI za ohranjanje tradicij NOB in razvijanje pridobitev socialistične revolucije med pionirji.

TANJA PIRŠ

ARMADA SMO VSI

Iz beograjske osnovne šole Djuro Djaković

»Rad imam čuvanje naše domovine«

Kaj pišejo učenci o svobodi, miru in ljubezni do domovine

„Vzgoja in izobraževanje mladih in odraslih morata biti organizirana tako, da bistveno prispevata k oblikovanju svobodne, vsestransko razvite socialistične osebnosti.“
(Iz resolucije 10. kongresa ZKJ)

Po dvorišču osnovne šole Djuro Djaković v Beogradu, stisnjem med visoke zidove stanovanjskih hiš, so se podili razigrani otroci. Njihovi veseli, prodorni glasovi so preglasili trušč avtomobilov v Francoski ulici. Ko gledaš zardele obraze, iskrene oči in brezskrbne direrndaj, se ti zdi, da v teh otroških glavicah ni prostora za nič resnega, težkega.

Šolski zvonec kliče k pouku, prijazni ravnatelj Dragutin Bogosavljević pa nas povabi, naj spoznamo učence in učitelje pri delu. Ker ne želimo motiti pouka, nam pokažejo naloge, ki so jih učenci napisali pri uri srbohrvaščine. V zvezkih je veliko resnih misli, ki dokazujejo znanje. Ponekod so z rdečilo vpisane samo vejice, ponekod pa kar cele vrste. Pravopis je pač treba spoštovati.

Ne glede na ocene (te so bile od 2 do 5) smo izbrali nekaj od-

lomkov iz nalog. Tema naloge, ki so jo pisali učenci v 5. razredu, je bila: Kaj ti je v naši domovini najbolj všeč?

Poglejmo, kaj so odgovorili: „V vsakem kraju je kaj lepega. Nekdo ima rad planine, gozdove in druge naravne lepote. Jaz pa imam najraje svobodo, mir, in vse, kar so zgradili ljudje v moji domovini v tridesetih letih svobode. ... Čeprav smo majhni in nismo v uniformah, tudi mi branimo domovino — s knjigo in z znanjem.“ Tako je napisala Milica Jevtić.

„... Bratstvo in enotnost sta mi dala to, kar je v moji domovini najlepše: brezskrbno otroštvo. Naše planine, reke, morje, gozdovi in ravnine ne bi bili tako lepi, če bi z njimi gospodarili sovražniki.“

Naša dežela je sicer majhna, toda velika po svojih delih. Taka pa ne bi bila, če ljudje v njej ne bi bili složni.

Jugoslavija ima veliko srce. Sprejema ljudi vsega sveta, da jim pokaže, kaj je to sloga.“ pravi Saša Jovanović.

„Rad imam čuvanje naše domovine. Če bi mogel, bi jih objel in se jim zahvalil za trud; brez njih ne bi imeli takega brezskrbnega otroštva. Rad imam tovariša Tita, hvala mu sem mu za njegova potovanja v daljne dežele, saj tudi tako zagotavlja naš mimi jutrišnji dan...“ je zapisal Slavoljub Erjavec.

„Nad našo deželo se mimo spreletava golob svobode. Naša domovina se razvija pod njegovimi krili in nam želi dati še lepše otroštvo...“ pravi Jelena Večić.

„Spoštujem to ljudstvo in ga imam rada; če bo treba, bom dala zanj tudi svoje življenje, ker je nekdo tudi zame dal svoje...“ je napisala Ljiljana Rakočević.

V osmem razredu so se lotili verzov — po svobodni izbiri.

Tatjana Jugović si je izbrala tele:

— Za vsako ceno bomo branili svobodo, od ognjišča revežev nas ne bo nihče pregnal. Uporni smo kot planinski bori, ki v živo skalo so pognali korenine.

Takole piše:

„... Ubil me boš, toda moje srce bi je v srcu ljudstva. Moja mati je Kozara in oče Lovćen. Moje žile so Sutjeska, Neretva, Drina...“

„Dokler bo moje srce bilo v srcu mojega ljudstva, dokler bo ideja svobode grela našo misel, ne bomo dopustili, da bi tujec teptal našo deželo. Ne bomo dovolili, da bo zatiral mojega tovariša. Ta dežela je spomenik tistim, ki so zanj žrtvovali življenja. Sverinja je.“

Vedno bomo spoštovali tiste, brez katerih ne bi obstajali. Del mene so, jaz pa sem del njih.“

Vesna Dimitrijević iz istega razreda je izbrala tele verze:

— Spet prihaja praznik in prelep večer v deželi razcveteli se bude spomini. V naših srcih radost in pesem žubori...

Navdahnjena nadaljuje:

„Ptice, kam ste se skrite? Pridite, pridite! Pridite v to deželo, okrasite veličastno modri neba, zazibajte se na bleščečih sončnih žarkih. Zapojte nam svojo najlepšo pesem in se veselite z nami. Sanjajte o velikih toplih gnezdih in o vsem, kar ljubite, ko boste gledale na

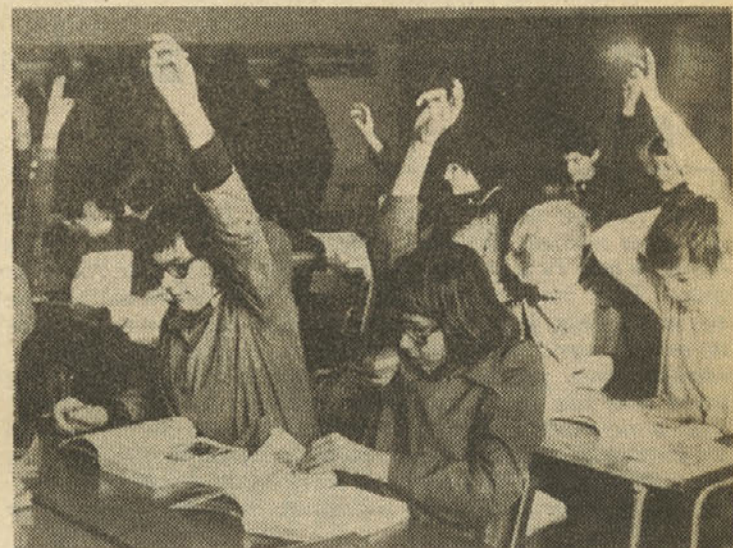
čudovitih poljih samo cvetje — ljubko, pisano, dehteče.

Ptice, pridite in okrasite naše nebo, ne dopustite, da bi vaš prostor zavzela vojaška letala!“

Zoran Maslov iz petega razreda razmišlja o spomeniku neznanemu junaku:

naših vojakov. Zdi se mi, da govorijo: Bodi dober, potem bomo tudi mi srečni.

In sedaj je ta borec pred menoj. Vedno je tu, a ne pove svojega imena. Želim, da bi oživel. Potem bi bila njegova družina spet srečna. Srečna kot ptica.

Bratstvo in enotnost sta mi dala to, kar je v moji domovini najlepše: brezskrbno otroštvo

„... Razmišljam: Kakšen človek je bil to? Ali je imel družino? Vem, da je ljubil svojo deželo, saj mu ni bilo žal zanj darovati svojega življenja. Vem, da ni hotel živeti v suženjstvu, zato je tudi šel v boj. Iz njega se ni vrnil — k sinu, materi, prijateljem... Ostal je tukaj — na večni straži.“

Zapiram oči in vidim borca. Napada — za svobodo svojega mesta. Hura! Nenadoma rafal. Borec pada.

Oči imam polne solz. Pogledam. Pred menoj je nešteto

kot jaz, ki dolgujem zahvalo njemu in drugim borcem.“

Eno je gotovo: ti odlomki iz nalog učencev niso edino merilo vzgojnoizobraževalnega dela v naših šolah — toda tako izbrani (rekli smo, da so ocenjeni od 2 do 5) prepričljivo kažejo, da vzgoja v šolah temelji na svetlih tradicijah naše slavne preteklosti; da znajo učenci te vrednote dojeti in jih spoštovati.

A. S.

(Iz revije Front, št. 6, 1. 1976)

Moja pravljljica

Ljubila sem vse otroke sveta. Zato sem si izbrala poklic vzgojiteljice. Svetli, neusahljivi otroški smeh me je spodbujal in nagrajeval za moje delo. Otroški jok me je opral vsake sebičnosti. Tako sem živila in delala. In hrepenela. Po kom? Po otroku, ki bi bil čisto moj. Ne samo dopoldne v vrtcu, ampak tudi doma, v postelji in za mizo kraj mene, na nedeljskem izletu.

„Kar želeli, so dobili,“ poje pesem o Zlati ptici. To ni samo v pravljljici. Tudi meni so se želje uresničile: zdaj imam dva zlata fanta. Tu bi se pravljljica končala. Življenje pa se tu šele začne. Mož mi je umrl. Iskala sem v sebi moči, da prebolim. Da ostanem duševno in telesno krepka za svoja otroke, ki imata pravico do življenja. In do svoje pravljljice.

Je tudi v pravljljici človek kdaj tako sam, kot sem ostala jaz z vsemi dolžnostmi, težavami in mukami? Nisem se izogibala ljudi, toda zdi se mi, da so se oni po malem izogibali mene. Ne iz privoščljivosti ali hudobije. Preprosto: iz komodnosti, da ne bo treba kaj pomagati. Poprosila sem kolegice v vrtcu: „Kaj če bi oba fantka pripeljala kar s seboj? Res sta se majhna... A saj bom delala. Med otroki bosta. In blizu mene.“

„Čudno si predstavljaš službo! Vidiš, da se ne moreta vključiti v nobeno skupino. In ti boš skrbela za svoja dva. To ne gre!“

Ne vem, če so res mislile tako, kot so govorile — ali če so govorile tako, kot so mislile. Ostala sem brez besed. Šla sem na romanje tolikih naših mamic: od vrat do vrat iskat dobro teto, ki bi popazila na otroke, tačas ko bom v službi. Našla sem jo. Otroke sta pri njej rasla brez pravljljic in nežnih besed. Toda avto ju ni povozil in prehlajena ali lačna nista bila.

Vsak dan sem po službi želela odhiteti k njima! Ne samo zaradi dolžnosti, tudi zaradi sreče, ki smo si jo dajali. Imamo se radi... A vsak dan ni bilo mogoče odhiteti domov. Zdaj je bil na sporedu delovni sestanek, potem roditeljski sestanek, potem seminar pa govorilne ure, pa otroci, ki so zboleli in jih je bilo treba odpeljati domov. Prihajale so dolžnosti v krajevni skupnosti. In tam pri teti so čakale začudene otroške oči, brez očitka — samo z žalostjo na dnu: „Mami, kod si hodila tako dolgo?“

Potem je prišel čas, ko je večji odšel v šolo. Nato sta šla v šolo že oba. In po šoli sta me čakala doma. „Napišita naloge, pripravita vse za naslednji dan — in potem se igrata, dokler ne pridem!“ To je bilo vse, kar sem jima lahko rekla. Vprašanje: „Kdaj prideš, mami?“ sta že davno opustila. V vrtcu je vendar toliko dolžnosti! Vedno znova je na vrsti kakšen praznik: zdaj novo leto, pa pust, pa prihod pomladi, dan žena, dan mladosti... Sama veselja, za katera je treba pripraviti spored: otroci bodo peli, deklamirali, plesali kolo. Tudi lutke bodo nastopile — seveda jih bomo pripravile vzgojiteljice same. Veliko veselja bo! Tudi za starše. Hudo je le, kadar se sredi sporeda nenadoma domislim, kako sta moja dva doma sama. Kako iščeta, kaj bi se še igrala, kaj bi se pojedla, kaj bi mi še napisala ali narisala — da bom prej doma. Tedaj se mi zgodi, da zamešam besede, pozabim, koga moram poslati na oder... In potem je vse narobe.

„Nate se pa človek res ne more zanesti! Prav čuti se, da nisi v službi z vsem srcem!“ Res me zбоде pri srcu in res vem, da nisem vsa tukaj, v službi. Kako pa naj bi bila? Ne, to se komaj kdaj vprašam. Leta skrbi in dela na dve plati so me zelo izčrpala in utrudila. Zgodi se celo, da tedaj, ko pridem domov, in bi morala biti srečna, ker imam pri sebi svoja draga fanta, skoraj zastočim: „Pustita me samo! Moram imeti malo tišine in miru. Tako sem utrujena.“

Prineseta mi kamiličnega čaja in odideta iz sobe. Vajena sta, da sama delata naloge in skrbita zase. Jaz pa se zakopljem med blazine in se zjočem. Vedno pogostejše... Čim bolj se leta nakakejo, tem pogostejše se zgodi, da opuščam sestanke, da se ne udeležujem vseh strokovnih seminarjev. In tako sem politično neangajirana, strokovno neizpopolnjena. Morda je komu že ušla beseda, da sem za med staro šaro. Po novi ocenitvi imam nižji osebni dohodek kot mlajše kolegice z dosti manjšim številom dekovnih let.

„Ne moreta imeti vsega, kar imajo drugi,“ ponavljam fantoma, odkar pomnim. „To znava na pamet,“ se mi posmejeta in čutim, kako me iz svojih doraščajočih let kritično opazujeta in ne verjameta več popolnoma, da ju imam tako zelo rada. Saj sem bila vendar tako malo z njima... In tudi nič posebnega jima ne prisluzim... In vedno sem utrujena... S čim naj se merita moja ljubezen, da bosta namerila polno mero?

Želela sem in tudi verjela, da bosta najboljša fanta na svetu. Ali danes še verjamem? Ne vem. Ničesar ne vem več zagotovo. Včasih sem želela, da bi šla kdaj spet med ljudi. Morda, kadar bom v pokoju... A ne verjamem več, da bom dočkala upokojitev. Pa tudi ne vem, če se bom tedaj še znala vključiti v kakšno družbo.

Pred dnevi pa me je vendar nekaj tako ganilo — kot spomin na tisto davno pravljljico — ko sem si želela svojega otročka. Slišala sem, kako je nek tujec rekel mojim fantoma: „Hvala, da sta mi to povedala! (Ne vem, kaj so se pogovarjali.) Otroci v tem kraju ste tako lepo vzgojeni.“ „Zato ker je najina mami najboljša vzgojiteljica!“ je rekel moj mlajši. Čutila sem ponos v njegovem glasu... In spet sem se zaprla v svojo sobo, da me ne bi našla ob oknu, kako hlipam. Le zakaj? Vzgojiteljica A. K.

(Foto: Marjan Pal)

Mandeljni bodo vzcveteli

Ko vzcveto prvi mandeljni, se mi vsako leto obudi spomin na doživetje, ki mi je pomagalo, da sem se dvignila iz globoke depresije ter mi vrnilo voljo in veselje do življenja. Zdaj zdaj se bodo zopet razcveteli...

Bila sem zelo žalostna. Težko sem zadrževala solze pred učenci. Besede so mi zastajale v grlu. Nisem mogla skriti bolečine.

Otroci so me vprašujoče gledali. Postajali so vse bolj mirni. Na njihove obraze je legla senca.

„Tovarišica, zakaj, zakaj...?“ Zvedava Tanja iz prve klopi ni mogla dokončati vprašanja. Sedla je in si pokrila obraz z dlanmi. Tudi drugi so me spraševali z očmi. Spoznala sem, da se ne bodo mogli zbrati toliko časa, dokler ne bodo dobili pojasnila.

Začela sem jim pripovedovati lepo povest z žalostnim koncem. Večina je hitro došla, da govorim o sebi. Glave so jim zlezle med ramena. Tišina. Kot odreveneli so sedeli. Le Marjan, resni, vedno disciplinirani deček, je nekoliko motil to nenavadno ozračje. Nekaj je iskal po žepih, zbiral, prešteval na kolekih in slednjič vse skupaj stisnil v pest. Nestrpno se je presedel in čakal primernega trenutka. Tedaj je planil iz klopi, stekel h katedru, vsul predne pest dinarjev in grgraje izjcljal: „Da si boste kupili zdravila!“ Zbežal je nazaj v klop, da ne bi videla solz, ki so mu spolzele po licih.

Andrej, navihaneček, ki ga je bilo povsod dovolj, pa je vstal in se dobrohotno ponudil: „Tovarišica, šel vam bom po kamilice. Spet se dobijo. Videl sem

jih v izložbi.“ Še nekaj rok se je dvignilo, a že je pozvonilo k malici. Le kaj so mi hoteli še ponuditi, da bi mi pomagali, me potolažili?

Zbolela sem. Morala bi na zdravljenje. Branila sem se in odlašala za počitnice. Vsak učitelj nerad zapusti učence sredi leta. Slednjič sem vendarle morala oditi.

Daleč od morja in vedrega neba sem se znašla v pravi zimi. Po več letih sem jo zopet doživela v vseh njenih lepota in nadlogah. Izza oken toplo zakurjene jedilnice sem opazovala lep prizor. Gosto je snežilo. Bela snežna plast se je vidoma debelila in pokrila zemljo. Belina je jemala vid. Strmela sem v metež in vzporejala dogajanja z življenjem.

Nekdo me je poklical. Ozrla sem se. Poštar. V rokah je držal velik paket. „Za vas je! Podpišite!“ „Zame. Kdo pošilja?“ „Šola!“ „Šola? Kaj le? Pa menda ne zvezkov za popravljanje?“

Glede na velikost bi moral biti paket težak, a je bil lahak, kot da je prazen. Obotavljala sem se, nazadnje pa sem ga vendarle odprla. Znanci so me obstopili.

„Kaj ste dobili?“ „Ne vem!“ „Od koga?“ „Iz šole.“ „Zakaj ne odprete?“ Molčala sem. Vztrajali so ob meni in čakali. Nekdo mi je pomolil nožek. Mehanično sem prerezala vrstico. Počasi sem dvigala pokrov. Prijeten vonj se je širil iz škatle. „Pecivo?“ Odprla sem do konca. Nepopisno presenečenje! Cvetoče mandeljnovе vejice, rahlo prepognjene.

Dvignila sem jih in začela šteti. Štirideset jih je bilo, nobena zlomljena, osuta. Kako skrbno izbrane, vložene. Štirideset vejic s številnimi cvetovi — od štiridesetih učencev. Večjam je bilo priloženih štirideset pisem v enako modrih ovojnica. Naredila sem šopek in ga dala v vazo na mizi sredi jedilnice. „Jablane, hruške?“ so ugibali pacienti. „Mandeljni,“ sem srečna pojasnjevala. Cvetočja pomlad sredi zime, so hlastno vdihovali opojni, prijetni vonj, vžičeni, ker so prvič videli toliko opevano mandeljnovno cvetje.

Zaprli so se mi v roke, v katerih sem kot igralne karte razprostrla štirideset pisem. Obkolili so me, želeč slišati, kaj mi pišejo učenci.

Prva pisma sem prebrala zase. Bila so od Janka, Milene in Vencija. Pozdravljali so me in želeli, da bi čimprej okrevala in se vrnila. Zagotavljali so, da so pridni. Vsa pisma so izražala isto, vendar vsako na svoj način. Vanje so vložili še iz papirja izrezana rdeča srčca.

Štirideset srčec sem stiskala v svojih rokah in od njih je vela tako prijetna toplota; čutila sem tako.

Po dolgem času se je vame spet vrnilo veselje. Stopila sem k oknu. Prenehalo je snežiti. Oblaki so se razmaknili in snežno odejo je pozlatilo sonce. Začutila sem, da se mi obnavljajo moči. Prevzela sta me blažen mir in vedrina.

Odslej sem hitreje okrevala in kmalu sem se vrnila v šolo, kjer sem bila vedno tako srečna in zadovoljna.

MARIJA TAUČAR

Kozerija

Mednarodnemu letu žensk v slovo

Da, zemljica draga, počasi se vrtiš. Na ekvatorju s hitrostjo 465 m na sekundo, pri nas v Ljubljani le 322 m. Tebi nadzvočna hitrost ni mar. Pa se vendar v 24 urah zasučeš okrog sebe. Nič te ne ustavi. Tvoje obzorje je razsežno. Vidiš, moje ženske možgane pa ven in ven nekaj trapi. Nikamor ne pridem. Stopicam na mestu in ne morem naprej. Morje ponigliivosti me nevidno tišči nazaj. Ti, zemljica moja, pravkar sklepaš še večji in drznejši krog okrog sonca. Zdaj zdaj mi boš izpred nosa speljala še to ubogo leto žensk. Tako z mojo osvoboditvijo izpod kakršnekolik odvisnosti in neenakopravnosti še dolgo ne bo nič, saj je dovolj, da se ti vrtiš, ali ne, zemljica moja? Prežvekovala bom še naprej stare patriarhalne spomine in s sotrpinkami vdano pričakovala novo mednarodno leto žensk.

Da, da, spomini! Na moč ljubki in zelo spodbudni!

Feminizirana gnajna ob dnevu prosvetnih delavcev zasede sedeže prostrane dvorane. Nad odrom razločno piše: „Besede utrjujmo z dejanji!“ Slišimo: učitelj se mora opredeliti do družbenih dogajanj svojega časa! Družbenopolitična delavka z republiškega vrha, sama priznana prosvetna delavka, prepričljivo dopoveduje: Šola oblikuje mlade ljudi, zato ne more biti zunaj družbe, katere najbolj živi del je mladina. Prav tako angažiran mora biti tudi učitelj, saj šola stoji in pada z njim. Še in še govori. Tekoče, logično, prepričljivo, ohrabrujoče. Pa se za hrbotom oglasi pridusen nejevoljni glas: „Vsaka ženska, ki pridele na položaj, hoče biti pametna!“ Ozrem se. Aha, zelena zavist iz ust nežnega spola, ki ne prenese, da bi katerakoli ženska predstavljala kaj več, kot zmora sama. Zavist, ta sopotnica ženske enakopravnosti, bo že poskrbela, da se bela vrana ne bo šopirila. Vse črne vrane so jezne. Če se med njimi znajde bela. Kaj, tale nam bo s svojim krakanjem solila pamet? To pa že ne! Kaj pa misli, da je! Hvala bogu, da je moških kolegov med nami vendarle še toliko, da imamo lahko vsaj ravna telje. Kdo bi pa prenašal ženski napuh na ravnateljskem stolčku!

Bog nas varuj, samo tega ne!

„Stop“ za razmišljanje v tej smeri. Vremena se vendarle jasijo. To izpričuje tudi gesto naslednjega srečanja. Velike bele črke na živordeči podlagi kličejo: „Uresničujemo samoupravno socialistično angažirano šolo!“ Veliko šolnikov z olajšanjem pozdravljajo prepoved in se loti dela z novo vnamo. Osnutek o idejnem usmerjanju vzgoje in izobraževanja obdelamo na pedagoški konferenci in ga pozdravljamo, čeprav nam ZIS po dolgem in počez zamrzuje osebne dohodke in noče nič slišati o samoupravnih sporazumih na tem področju. Načrtujemo prihodnje naloge, se vključujemo v razpravo, da bi bili programi dela čim manj deklarativni in čim bolj konkretni. Vemo, da so pri našem delu potrebne tudi deklaracije, a vemo tudi, da te, žal, včasih malo obvezujejo. Predlagamo komisijo, ki naj osnutek programa opredmeti. Toda tovarišica nima časa za komisije, podkomisije in podobne tegobe naših dni. Res ga nima. Tovarišica že ves čas plete in demonstrira svojo prezaoplenost. Kaže, da doma res ne utegne plesti. Druga tovarišica se brani, češ, da obračanje papirjev ni njen „konjiček“. Tretja dopolni, da nima takih in podobnih ambicij. Četrta pribije, da je družbenopolitična angažiranost primat moških in zakaj bi jim vendarle jemale veselje in odžirale samozadovoljstvo. Pa še čas imajo. Naj se torej izživljajo, da ne bodo doma razprodajali puščobe in brezdelja. Tekanje s sestanka na sejo je zanje dobrodejna telovadba. Zdrav duh v zdravem telesu, drage mošt!

Pa kaj bi prežvekovala same stare prašne spomine! V letu žensk smo razgrnile pajčevine podedovane miselnosti. Mednarodno leto žensk nas je prekvailo in prerodilo. Še naprej bomo prispevale k boju črnskih in azijskih žena za odpravo ženske podrejenosti in neenakopravnosti. Doseči morajo naš položaj. Stran s krivicami in izkoriščevalsko miselnostjo!

V mednarodnem letu žensk se je naša delovna organizacija, ki zaposluje devet desetih ženske delovne sile (če odmislimo vodilne, ki so na srečo vsi moškega spola), spoštljivo oddolžila ženskam — delavkam na jubilejnem slavnju ustanove. Tovariš vodilni je predlagal: Slavnostni govor na svečani akademiji bo imela predsednica delavskega sveta, slavnostni program bo povezovala tovarišica Jakica. Ker pa smo me za enakopravnost delitev dela (moški naj nastopajo v javnosti, ženske pa opravljajo vsa druga dela), je skromna, a odločna predsednica delavskega sveta odklonila slavnostni govor. Slavnostne govorance pripadajo vodilnim, je rekla. Ubogi vodilni! Vse registre je napel, da bi jo prepričal, da se tako

spodobijo. Toda ne — in pika! Slavnostni govornik je moral biti revež sam. Tudi tovarišica Jakica ni hotela na oder. Kaj pa mislite, je završalo v gnezdu. Ženske pa res ne bomo gledale na tako slovesen dan, pa naj bo mlada ali stara, črna ali svetlolas, vitka ali okrogla. Kaj bi podpirale bolne ambicije posameznice. Zakaj pa imamo čednega kolega! Ta bo kavalirsko opravil ta posel v zadovoljstvo nas vseh. In ga je tudi opravil. To, vidite, je enakopravna delitev dela!

In tako smo v letu žensk, v delovni organizaciji z devet desetimi ženske delovne sile, podelili 18 jubilejnih nagrad. Vse nagrade so prejele ženske. Lep sklep mednarodnega leta žensk! Ja, kaj pa pravzaprav še hočete? Otresati kljun, kjer ga očitno ni treba? Da se nismo premaknile niti za pedenček in smo še vedno ujele v okove tradicije, trobijo le hudobne jezičnice.

Na srečo se koledarsko leto z vzdevkom mednarodno leto žensk ni zmenilo za vse te abotne storije in se je brez pretresov približalo koncu. Me se bomo tudi odslej trudile ohraniti medsebojno solidarnost med spoloma. Nosile bomo breme zaposlitve, materinstva, gospodinjstva, se ukvarjale s tisoč dejavnostmi, moški pa naj opravljajo javne zadolžitve, zasedajo vodilna mesta in bodo pozorni do nas — nežnega spola. Pri moji veri, potrudile se bomo ohraniti to našo žensko enakopravnost in bomo preprečile belim vranam, ki se jim je posrečilo doma vpeljati drugačno delitev dela ali so tako ali drugače manj vezane, da bi kalile stari red in krnile podobo medsebojne enakopravnosti.

No, ne rečemo, da so tu in tam ženske potisnjene v kot zaradi nizkega kvalifikacijskega sestava zaposlenih delavk, ki so včasih tudi na pol pismene. Toda vprašanje izobrazbe med spoloma v naši stroki ni razlog za zapostavljanje žensk. Vsi smo študirali in vsi smo angažirani. Eni v družbi in službi, drugi pa doma. Javnost je domena moških in me bomo spoštovali dogovorjeno delitev dela. Zato ne bo nobena trmoglavila in se lotevala stvari, ki našo delovno organizacijo uveljavljajo celo navzven. To je le domišljavost belih vran, bolesta ambicija, stremušstvo, častihlepeje in nesmrtna želja po lastnem uveljavljanju. Poskrbele bomo, da jim stremo peruti in napuh.

V boj za enakopravnost med ženskami! Živela delitev dela! Vso podporo boju črnskih in azijskih žena za odpravo ženske podrejenosti in neenakopravnosti! Proč s krivicami in izkoriščevalsko miselnostjo! Naj živi prihodnje mednarodno leto žena!

Jezik otresala tečna jezičnica

Centralni zavod za napredek gospodinjstva

**Vam priporoča iz svojega
knjižnega programa:**

10 KNJIG ZALOŽBE CZNG

1. PRIROČNIK ZA ŠOLSKO KUHINJE
Za vse, ki so zaposleni pri prehrani
otrok. Svetuje pri načrtovanju zdrave
prehrane in organizaciji v šolskih ku-
hinjah.
Cena 70,00 din.

2. ZOBJE NAŠEGA OTROKA
prof. dr. sc. dr. stom. Mitja Bartenjev
Knjiga govori o vsem, kar bi morali
skrbni starši, a tudi osebe na šolah, ve-
diti o zobeh naših otrok.
Cena 39,00 din.

3. DIETE
pri sladkorni bolezni, pri obolenjih led-
vic, srca in ožilja; pri želodčnih bo-
leznih; pri hujšanju in vzdrževanju te-
lesne teže.

**4. PREHRANA ZDRAVEGA IN BOL-
NEGA DOJENČKA**
Nepogrešljiva knjižica staršem pri negi
dojenčka.
Cena 36,00 din.

5. ZNAM KUhati
Ginette Mathiot
2000 receptov pester, okusne in zelo ce-
njene kuhinje.
Cena 235,00 din.

6. KROJIM IN ŠIVAM SAMA
Neli Niklsbacher-Bregar
Priročnik za vse tiste, ki bi se radi na-
učili šivanja.
Cena 130,00 din.

7. DVE DESNI, DVE LEVI
Ida Marinič
Osnove pletenja in kvačkanja z več kot
1700 različnimi vzorci iz obeh tehnik.
Cena 176,00 din.

**8. NARODNE VEZENINE NA SLOVEN-
SKEM**
Neli Niklsbacher-Bregar
Po čudovitih vzorcih iz zakladnice naše
ljudske umetnosti lahko pletemo in ve-
zemo.
Cena 110,00 din.

9. SLOVENSKA LJUDSKA NOŠA
Marija Makarovič
Knjiga z bogatimi barvnimi ilustracijami
slovenske noše skozi stoletja.
Priloga: Krojne pole raznih noš.
Cena 175,00 din.

10. IKEBANA
Klara F. Kos
Osnovni in posebni stili cvetnih aranž-
majev, šopki in cvetne kompozicije vseh
vrst, od prav preprostih do umetelnih.
Cena 150,00 din.

NAROČILNICA

Ime
Priimek
Naslov
Naročene knjige bom plačeval(a): takoj v celoti — po povzetju — v rednih mesečnih obrokih po
din 50.
(Način plačila podčrtajte).
Podpis

OTROCI, STARŠI, ŠOLSKA VODSTVA!

V Kompasovih poslovalnicah v Ljubljani in vsakem
večjem kraju v Jugoslaviji dobite kompletne infor-
macije za vašo potovanja, izlet ali dopust.

Ugibate, kje bi preživeli svoj dopust?

Med 40.000 zakupljenimi hotelskimi in privatnimi le-
žišči, ki jih priskrbi KOMPAS vzdolž obale in na
kopnem, boste gotovo našli udobje zase in družino.

**založba
mladinska
knjiga**

Šah za vsakogar

opozarja na izid novega sodobnega in vsestransko uporabnega učbenika
oziroma priročnika za zunajšolske dejavnosti in šahovske krožke
avtorja — vele mojster BRUNO PARMA in publicist BORIS KUTIN sta svoje delo
zasnovala kar najbolj sistematično in pregledno. Knjiga, namenjena tako
ZAČETNIKOM kot že IZKUŠENIM ŠAHISTOM, je sestavljena iz osnovnega in
višjega dela šahovske teorije:

— OSNOVNA PRAVILA IGRE, NOTACIJA, VREDNOST FIGUR, POSEBNOST KMETA,
MAT, ROKADA, OSNOVNE KONČNICE, KAKO ZAČETI PARTIJO? LOVSKI PAR,
PROSTI KMET IN ŠE 50 LEKCIJ.

Poleg tega še druga zaokrožena poglavja:

— ZGODOVINA ŠAHA IN SVETOVNIH PRVAKOV
— ORGANIZACIJA ŠAHOVSKIH TEKMOVANJ
— PRAVILA IN PRAVILNIKI
— REŠITEV NALOG

Bogato ilustrirana knjiga šteje 248 strani in stane 148 din.

NAROČILNICA PD:

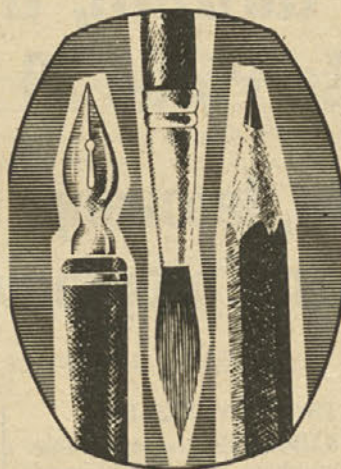
Podpisani(a):
Stalno bivališče:
Zaposlen(a) pri:
Št. osebne izkaznice:, izdane od:
letnica rojstva:

NAROČAM KNJIGO »ŠAH ZA VSAKOGAR«!

Ceno 148 din bom poravnal(a) — naenkrat — v dveh za-
porednih mesečnih obrokih po 74 din — takoj po pre-
jemu računa in položnice na tekoči račun Založbe Mla-
dinska knjiga, Ljubljana, Titova 3.
Datum:

Podpis:

Učbenik in priro-
čnik ŠAH ZA VSAKO-
GAR lahko kupite v
vseh knjigarnah ali
naročite pri zastop-
nikih in poverjeni-
kih na šolah, pri
akviziterjih ali — s
priloženo naročilni-
co — kar neposred-
no pri Mladinski
knjigi, Oddelek za
prodajo po pošti,
Titova 3 — 61000
Ljubljana.

Odbor za medsebojna razmerja pri
OSNOVNI ŠOLI V KOČEVJU

razpisuje prosto delovno mesto

— pomočnika ravnatelja za nižjo stopnjo z delno učno obvez-
nostjo.

Pogoji: učitelj osnovne šole, najmanj 5 let vzgojnoizobraže-
valne prakse in opravljen strokovni izpit.

Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.
Stanovanja ni.

OSNOVNA ŠOLA POLHOV GRADEC

razpisuje za nedoločen čas delovna mesta:

— učitelja za podaljšano bivanje — U ali PRU
— učitelja tehničnega pouka, PRU
— učitelja slovenščine in angleščine, PRU ali P

Na voljo je samsko stanovanje. Ugodne prometne zveze
z Ljubljano. Prevoz plačamo!

Komisija za volitve in imenovanja
SKUPŠČINE OBČINE IDRJA

razpisuje prosto delovno mesto

— ravnatelja posebne osnovne šole Idrija

Za ravnatelja je lahko imenovan, kdor poleg splošnih pogojev, iz-
polnjuje tudi pogoje za učitelja posebne osnovne šole; ima višjo ali
visoko izobrazbo ortopedagoške ali defektološke smeri, opravljen
strokovni izpit, 5 let vzgojnoizobraževalne prakse in moralno
etične lastnosti.

Nastop dela: 15. 3. 1976.

Kandidati naj priložijo k prijavi dokazila o strokovni izobrazbi in
kratkem življenjepis s podatki o dosedanjih zaposlitvah in družbeni
aktivnosti.

Prijave naj pošljejo na zgornji naslov v 15 dneh po objavi tega
razpisa.

DELAJSKA UNIVERZA BORIS KIDRIČ LJUBLJANA

razpisuje oziroma objavlja prostodelovni mesti

**1. VODJE IZOBRAŽEVANJA ZA DRUŽBENOPOLITIČNO
IN SAMOUPRAVNO UDEJSTVOVANJE**
**2. VODJE CENTRA ZA DRUŽBENOPOLITIČNO
IZOBRAŽEVANJE**

Kandidati za ti delovni mesti morajo poleg splošnih
pogojev, določenih z zakonom, izpolnjevati še tele
pogoje:

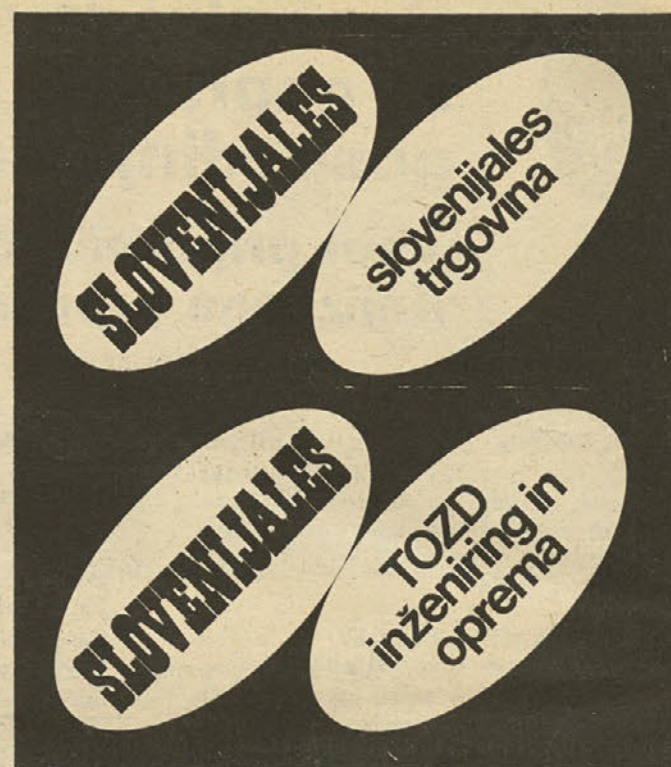
— visoka izobrazba družboslovne smeri:
pod 1. politološke, ekonomske ali pravne smeri,
pod 2. sociološke ali politološke smeri;
— 5 let delovnih izkušenj s področja pedagoškega in
andragoškega dela ali v družbenopolitičnih organi-
zacijah

— družbenopolitične in moralnopolitične lastnosti
Nastop dela takoj ali po dogovoru. Osební dohodek
je določen s samoupravnim sporazumom. Stanovanja
ni.

Kandidati naj vložijo vloge z dokazili o izpolnjevanju
pogojev ter opisom dosedanjih zaposlitev pri delavski
univerzi Boris Kidrič Ljubljana, Miklošičeva 26 v 15
dneh od dneva te objave.
O rezultatih razpisa bodo obveščeni v 15 dneh potem,
ko bo potekel rok razpisa.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in
izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja
štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.
Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna ured-
nica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.
Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon
315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Naborjeva 1/1, telefon
22-284, poštni predal 355-VII.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge
ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915.
Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje
je list »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od pro-
meta proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona
o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

SLOVENIJALES-TRGOVINA
TOZD — INŽENIRING IN OPREMA
LJUBLJANA
MESTNI TRG 10
TELEFON 24-418, 24-419, 21-270

nudimo kompletno opremo za:
šolske in predšolske ustanove
učilnice, kabinete, telovadnice,
kabinete fizike, kemije, biologije
in vsa potrebna učila

Železniško gospodarstvo Ljubljana **Podjetje za turizem, transport in gostinstvo** **Ljubljana, Moše Pijade 39**

Za šolske izlete, letovanja in športne dneve smo
pripravili posebne programe:

OHRID

10-dnevni program, ki vključuje prevoz z vlakom in avtobusom, po želji uporabo ležalnikov, gostinske storitve na Ohridu, ogled Skopja, arhitekturo starega Ohrida, samostanov Sv. Kliment, Sv. Naum in Sv. Sofija ter Jovan Bigorski.

Cena programa: 1.860,00 ali 1.980,00 z uporabo ležalnika

SARAJEVO — DUBROVNIK — SPLIT

8-dnevni program: prevoz z vlakom v ležalnikih ali turističnih spalnikih, z ladjo ter gostinske storitve po programu v Sarajevu, Dubrovniku in Splitu, ogledi in izleti.

Cena programa: 1.920,00 z uporabo ležalnika — 2.040,00 s turističnim spalnikom

„KOZARA“

2-dnevni program, organiziran z rednim ali ob zadostnem številu prijaviteljev s posebnim vlakom, združen z obiskom partizanskih krajev Jasenovca, Donje Gradine in narodnega parka „Kozara“.

Cena programa: 720,00 din

PO POTEH AVNOJ

3-dnevni program, prevoz z vlakom in avtobusom ter ogled znanih krajev Bihača, Bosanskega Petrovca in Drvarja.

Cena izleta: 850,00 din

ENODNEVNI IZLETI

KUMROVEC — ogled spominskega doma mladine in borcev NOB
ZAGREB — obisk jesenskega mednarodnega velesejma
DOLINA SOČE — vožnja z vlakom po lepi dolini Soče s postankom v Novi Gorici, z ogledom mesta ter Kostanjevice

PTUJ IN GRAD BORL — ogled ptujskega muzeja in hotelsko-turističnega objekta na gradu Borl

ZA LETOVANJA DIJAŠKIH SKUPIN ob morju smo pripravili posebne programe nekajdnevnega bivanja v Poreču, v Pivlji ali Bolu na otoku Braču ali na otoku Iz Veli ali Dugi otok. Cene 7 — ali 9-dnevnega bivanja se gibljejo od 540 dinarjev v mesecu maju do 1.800,00 v mesecu juliju.

Med zimsko sezono pa organiziramo smučanje na KOBLE — na novo nastaja-

jočem zimsko športnem središču nad Bohinjsko Bistrico, kjer obratujejo vleč-

nica in dve sedežnici ter je na voljo skoraj 3000 m urejenih smučarskih prog.

V naših turističnih poslovalnicah vam po vaših željah pripravijo tudi druge programe za izlete po domovini ali v tujino. Sprejemajo pa tudi naročila za posebne prevoze šolskih skupin, ki imajo v prevozu z vlakom 30 % popust.

POJASNILO

TTG — turistične poslovalnice
 LJUBLJANA, Titova c. 40, tel. 317-366
 MARIBOR, Partizanska c. 50, tel. 21-217
 CELJE, Titov trg 1, tel. 23-448
 POSTOJNA, Tržaška c. 4, tel. 21-244
 KOPER, Pristaniški trg 7, tel. 23-491
 PULA, Mate Balote 4, tel. 23-629

KOLODVORSKE RESTAVRACIJE
 KO-RA BAR Ljubljana
 ATOMSKE TOPLICE Podčetrtek
 ŽELEZNIČARSKI DOM Pohorje

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje

Gradivo za javno razpravo

Organizacija javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje

Izvršni odbor RK SZDL Slovenije je na seji 25. februarja 1976 sprejel sklep o organiziranju javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Razprava bo trajala od 5. marca 1976 do 31. maja 1976.

Izvršni odbor poziva vse delovne ljudi in občane, naj sodelujejo v tej razpravi. SZDL bo poskrbel za to, da bodo vsi delovni ljudje in občani v skladu s svojimi interesi za vzgojo in izobraževanje lahko povedali svoja mnenja in predloge o predvideni reformi.

SZDL bo skupaj z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami organizirala javno razpravo na vseh ravneh, zlasti o temeljnih smotrih reforme in o tem, kako predlagane rešitve ustrezajo potrebam družbenoekonomskega razvoja. V javni razpravi moramo ustvariti aktiven odnos delovnih ljudi in občanov do predlaganih rešitev in posebej zagotoviti ustvarjalno sodelovanje združenega dela. Reforma naj omogoči uresničitev ustavnih pravic delovnih ljudi in dolgoročnih zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Glede na vlogo SZDL moramo zagotoviti, da bo javna razprava ocenila: skladnost predloga s sprejetimi družbenimi dokumenti, predvsem z resolucijami o vzgoji in izobraževanju, sprejetimi na X. kongresu ZKJ in VII. kongresu ZKS, o katerih je potekala široka javna razprava;

– ustreznost organizacijske in vsebinske zasnovanosti prve faze usmerjenega izobraževanja glede na zahtevo po izobraževanju mladine in odraslih ob delu, z delom in za delo;

– usklajenost vseh stopenj izobraževanja, od osnovnega do visokega šolstva, z vidika horizontalne in vertikalne povezanosti in prehodnosti v vzgojnoizobraževalnem sistemu ter potreb združenega dela v skladu s srednjeročnim programom družbenoekonomskega razvoja;

– ustreznost programske strukture in organizacijskih rešitev pri uveljavljanju samoupravljanja v šolah in pri uveljavitvi samoupravljanja tudi kot pedagoškega načela;

– možnosti za uresničevanje reforme ob upoštevanju stvarnih, materialnih in kadrovskih razmer ter skladnost s prizadevanji v srednjeročnem družbenoekonomskem razvoju občine, regije (panoge) in republike.

Poleg navedenih osrednjih vprašanj moramo z javno razpravo spodbuditi tudi tista prizadevanja, od katerih je odvisna uspešnost reforme:

– pospeševati proces samoupravnega organiziranja interesov združenega dela za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti usmerjenega izobraževanja. Hkrati je treba v občinah podpreti dograjevanje samoupravne organiziranosti občinskih izobraževalnih skupnosti, povezanost vzgojnoizobraževalnega interesa v družbeni bazi; krajevni skupnosti, občini in regiji;

– pospešiti usmerjanje mladine v skladu s potrebami združenega dela in poudariti večjo odgovornost delavcev v združenem delu za kadrovske načrtovanje;

– spodbujati ustanavljanje samoupravno zasnovanih centrov usmerjenega izobraževanja in razpravo o ustreznosti mreže šol. To lahko že sedaj prispeva k popolnejši samoupravni organiziranosti, učinkovitejšemu pedagoškemu delu in večji strokovnosti, ustrenejši izrabi prostorov, kabinetov in učil ter racionalizaciji dela administrativno finančnih služb;

– doseči boljše povezovanje dosedanjega srednjega šolstva z visokim šolstvom, ki oblikuje kadre sorodnih poklicnih profilov (zakon o visokem šolstvu – skupnosti), pa tudi z ustreznimi organizacijami združenega dela in znanstvenimi ustanovami;

– nadaljevati akcijo za usmerjanje mladine v učiteljski poklic tako v osnovni kot v srednji šoli. Skladno s to akcijo moramo hitreje urejati tudi učiteljev družbenoekonomski položaj.

Pomembno je, da z usklajeno in enotno akcijo vseh družbenih sil zagotovimo dialog in dobimo odgovore na najbolj pereča vprašanja. Glede na strukturo udeležencev in njihove interese ter interese posameznih družbenih organizacij je treba zadolžiti nosilce, ki bodo skrbeli za poglobljeno razpravo še o naslednjih vprašanjih:

1. Zveza sindikatov Slovenije bo skupaj z gospodarsko zbornico Slovenije spodbudila in organizirala javno razpravo po panogah ali odborih sindikatov. Posebej bo zagotovila javno razpravo v temeljnih organizacijah združenega dela. Poleg stališč do vsebinskih vprašanj naj bi ta razprava pokazala tudi to, kaj menijo delovni ljudje v združenem delu o:

– ustreznosti modela preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje glede na sedanje in prihodnje kadrovske potrebe;

– posebnosti izobraževanja po posameznih panogah;

– oblikovanja centrov usmerjenega izobraževanja glede na kadrovske potrebe združenega dela in načinu njihovega povezovanja z združenim delom (kdaj neposredno in kdaj prek ustreznih izobraževalnih skupnosti);

– izvajanju štipendijske (kadrovske) politike;

– graditvi dijaških in študentskih domov;

– oblikovanju posebnih izobraževalnih skupnosti usmerjenega izobraževanja (celoten predlog vseh posebnih izobraževalnih skupnosti).

2. Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja bo v povezavi z republiškimi odborom sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva vodil razpravo med prosvetnimi delavci. Pri tem bosta strokovno pomagala zavod SRS za šolstvo in pedagoški inštitut. Z organiziranjem posvetovanj in javne razprave je treba zagotoviti večjo in neposredno odgovornost prosvetnih delavcev za usmerjanje učencev v učiteljski poklic. Dogovoriti se moramo za sistem permanentnega usposabljanja za pedagoško delo, samoupravno organizacijo centrov, ki naj vključujejo mlade v samoupravljanje in dogovarjanje, razvijajo odnos do dela, odgovornosti itd.

3. Zveza komunistov bo prek komisije za idejnopolitična vprašanja organizirala razpravo v občinskih konferencah ZK. Pri tem bo posvetila posebno pozornost skladnosti predloga z idejnopolitičnimi stališči kongresnih dokumentov in zadolžila člane ZK, da bodo sodelovali v javnih razpravah povsod, kjer živijo in delajo. Zveza komunistov bo v javno razpravo še posebej vključila pedagoške delavce – komuniste.

4. Republiška konferenca ZSMS bo skupaj z univerzitetnimi konferencami ZSMS organizirala javno razpravo med učenci in študenti ter med mladimi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Še posebno skrbno bo obravnavala vprašanja, ki zadevajo mlade:

– dostopnost in prehodnost v vzgojnoizobraževalnem sistemu;

– kako povečati učinkovitost študija in odpraviti vzroke dosedanjega slabega dela;

– ustreznost štipendijske politike ter graditev dijaških in študentskih domov;

– idejnopolitična vsebina novih predmetov (marksizem in samoupravljanje) in marksistična zasnovanost drugih predmetov;

– samoupravljanje v šolah;

– skrb za nadarjene, itd.

5. RK SZDL Slovenije bo:

a) organizirala posvet z društvi in družbenimi organizacijami, predvsem s tistimi, katerih člani delajo na področju vzgoje in izobraževanja;

b) prek sveta za vzgojo in izobraževanje bo organizirala razpravo v krajevnih skupnostih, občinah in republiki in zagotovila, da bodo pri obravnavanju predloga sodelovale vse družbenopolitične organizacije. V krajevnih skupnostih bo SZDL organizirala javno razpravo z javnimi tribunami in drugimi oblikami. Posebej bo spregovorila o:

– samoupravnem organiziranju občinskih izobraževalnih skupnosti in o kadrovskih načrtih v srednjeročnih družbenoekonomskih načrtih razvoja občine in regije;

– povezovanju usmerjenega izobraževanja v center ter o širšem povezovanju usmerjenega izobraževanja v regiji in vertikalnem povezovanju šol v skupnosti;

– oceni uresničevanja družbenega dogovora o štipendijski politiki ter družbenega dogovora o gradnji dijaških in študentskih domov;

– dostopnosti šolanja, zaposlovanju, osipu v vseh vrstah šol;

– položaju in nalogah delavskih univerz v sistemu usmerjenega izobraževanja;

– usmerjanju v učiteljski poklic;

c) organizirala javno razpravo z delegati družbenopolitičnih organizacij v svetih visokošolskih organizacij združenega dela.

Republiška konferenca SZDL Slovenije pooblašča svet za vzgojo in izobraževanje, da sintetizira javno razpravo iz poročil občinskih konferenc SZDL in drugih družbenopolitičnih organizacij na ravni republike – nosilk javne razprave.

RK SZDL

OSNOVNIM ORGANIZACIJAM SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OBČINSKIM ODBOROM SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Predlog preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje pomeni prelomnico v dograjevanju sistema vzgoje in izobraževanja, skladno s sklepi 7. kongresa ZKS in 10. kongresa ZKJ. Ker je v delovnih skupnostih izredno zanimanje za razpravo o tem pomembnem gradivu

poziva

republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije osnovne organizacije in občinske odbore tega sindikata, da organizirajo razpravo. V vsakem šolskem kolektivu naj predlog ocenijo ter oblikujejo svoje pripombe. Poročamo, da osnovne organizacije pošljejo pripombe in predloge občinskimi odbori. Ti bodo o njih razpravljali, zbrane predloge pa sporočili republiškemu odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije.

Da bi lahko pravočasno pripravili in poslali predloge oblikovalcem gradiva, je nujno, da osnovne organizacije končajo razprave v marcu, občinski odbori pa naj pošljejo predloge do 15. aprila republiškemu odboru. Ta bo po razpravi na plenarni seji seznanil z zbranimi pripombami in predlogi pristojne organe. Osnovne organizacije naj ob razpravah sodelujejo z občinskimi odbori sindikata, enotami zavoda SRS za šolstvo in delegati republiškega odbora, ki so se udeležili ustreznega seminarja.

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije

IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI V JAVNI RAZPRAVI

V javni razpravi o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bodo aktivno sodelovale tudi posebne in občinske izobraževalne skupnosti ter izobraževalna skupnost Slovenije. Izvršni odbor izobraževalne skupnosti Slovenije bo poskrbel, da bodo z gradivom seznanjene vse temeljne delegacije v organizacijah združenega dela.

Razprava v izobraževalnih skupnostih naj bo usmerjena predvsem k predlogu Preobrazbe srednjega šolstva, prispeva pa naj tudi k reševanju tistih vprašanj, s katerimi se bodo izobraževalne skupnosti srečavale ob izvajanju reforme. To so zlasti mreža vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja, integracija izobraževanja z združenim delom, organiziranje novih tipov vzgojnoizobraževalnih organizacij (centri za usmerjeno izobraževanje), materialna baza reformiranega usmerjenega izobraževanja, pedagoški kadri in druga vprašanja.

Pričakujemo, da bodo izobraževalne skupnosti že v času med razpravo usklajevale svoja stališča in mnenja in s svojimi pripombami bistveno prispevale k oblikovanju končnega predloga preobrazbe vsega našega usmerjenega izobraževanja.

IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje (predlog)

VSEBINA

UVOD

1. Načela za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
2. Neusklajenost sedanjega srednjega šolstva z družbenimi potrebami
3. Očrt usmerjenega izobraževanja
4. Zasnova programske strukture usmerjenega izobraževanja
5. Načela za oblikovanje programov in njihova vloga
6. Organizacija reformiranega srednjega šolstva
7. Pedagoški kadri
8. Pogoji za reformo srednjega šolstva

UVOD

X. kongres Zveze komunistov Jugoslavije in VII. kongres Zveze komunistov Slovenije sta sprejela resoluciji, ki vsebujeta stališča in smernice za socialistično samoupravno preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Na podlagi idejnopolitične zasnove novega vzgojnoizobraževalnega sistema, ki jo vsebujeta dokumenta obeh kongresov, je zavod SR Slovenije za šolstvo februarja, leta 1975 izdelal tezo o usmerjenem izobraževanju, pri tem je posvetil posebno pozornost preobrazbi sedanjega srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Te teze so obravnavali republiški komite za vzgojo in izobraževanje, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS in komisija predsedstva CK ZKS za idejnopolitična vprašanja izobraževanja, znanosti in kulture. Ta je o tezah organizirala 16. maja leta 1975 širše posvetovanje. Z nekaterimi pripombami in dopolnilnimi predlogi so bile teze sprejete kot temelj za strokovno izdelavo predloga preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Na temelju teh stališč in predlogov o tezah je zavod SR Slovenije za šolstvo izdelal strokovni elaborat z naslovom: Zasnova usmerjenega izobraževanja, ki so ga obravnavali že omenjeni organi ter komisija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije za pripravo in izvedbo akcije za reformo sistema vzgoje in izobraževanja (dne 17. 12. 1975 in 14. 1. 1976). Ta je ugotovila, da predlog v bistvu ustrežno izraža in natančno opredeljuje težnje obeh kongresnih resolucij. Zavod je na temelju sklepov in pripomb, izoblikovanih na navedenih sejah, izpopolnil elaborat in mu dal nov delovni naslov: **PREOBRAZBA SREDNJEGA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE (predlog).**

x republiški komite za vzgojo in izobraževanje, dne 18. 11. 1975, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, dne 4. 12. 1975, komisija predsedstva CK ZKS za idejnopolitična vprašanja vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture, dne 15. 1. 1976.

rano osvajanje določenih opravil na delovnem mestu.

V usmerjenem izobraževanju je treba diferencirati programe ter v skladu s tem oblikovati organizacijo in režim izobraževanja ter upoštevati različne potrebe in poprejšnje znanje tistih, ki bodo v izobraževanje vse bolj prihajali z dela, pa se bodo tako menjavala obdobja učenja in obdobja dela.

Treba je upoštevati različne oblike za konkretno povezovanje izobraževanja in dela, s tem pa tudi določiti obveznosti temeljnih organizacij združenega dela v gospodarstvu in v drugih družbenih dejavnostih ter v vsem združenem delu.

Združeno delo mora prevzeti neposredno odgovornost za politiko vzgoje in izobraževanja, za vključevanje v delo tistih, ki si pridobijo izobrazbo za poklic na raznih ravneh usmerjenega izobraževanja, pa tudi za nenehno izobraževanje delovnih ljudi za delo in samoupravljanje.

Vključevanje mladih v delo in potreba po vračanju k izobraževanju, dopolnilno izobraževanje zaposlenih, prekvalifikacije v raznih poklicih in nenehno izpopolnjevanje — vse to zahteva, da dobijo razne oblike izobraževanja ob delu, iz dela, na delovnem mestu ustrezno vlogo v vzgojnoizobraževalnem sistemu, v izobraževalni in kadrovske politiki pa tudi v politiki zaposlovanja.

Sistem usmerjenega izobraževanja mora delovati tako, da bodo uresničeni družbenopolitična stališča, naloge in smotri vzgoje in izobraževanja.

Usmerjeno izobraževanje in osnovna šola morata biti tako izoblikovana, da bo programska struktura obeh delov vzgojnoizobraževalnega sistema med seboj organsko povezana. Zato mora učna snov posameznih vzgojnoizobraževalnih področij temeljiti na sistematičnosti in kontinuiranosti.

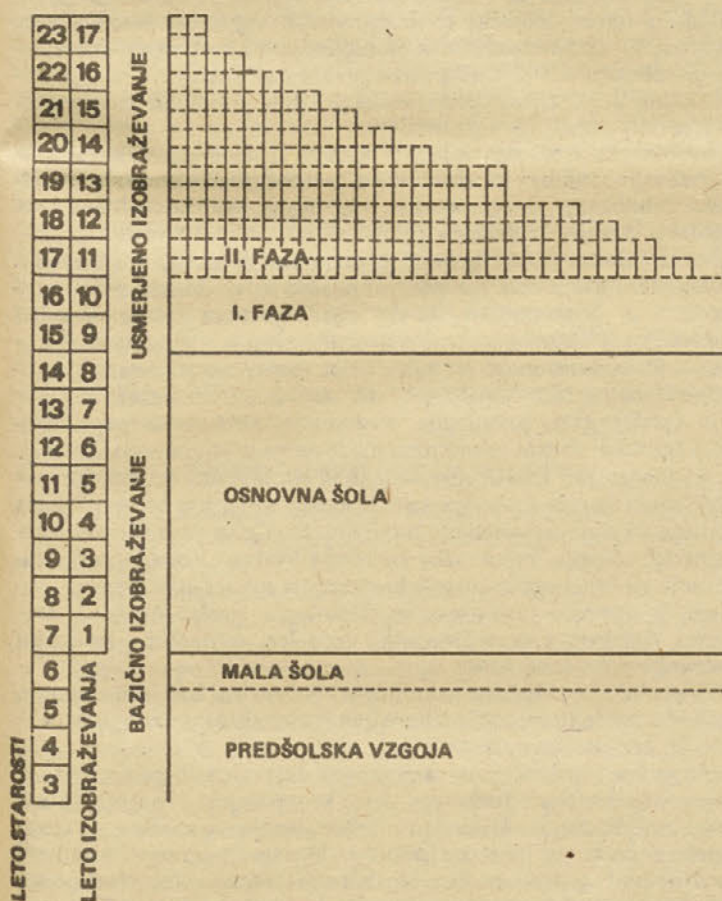
Usmerjeno izobraževanje mora temeljiti na načelu permanentnosti izobraževanja. To pa zahteva:

- korenite spremembe v programiranju izobraževanja, razbremenitev učnih načrtov, modernizacijo in racionalizacijo vzgojnoizobraževalnega dela;
- spremembo organizacije in vzgojnoizobraževalnih metod, med drugim tudi načrtno usposabljanje za samoizobraževanje;
- oblikovanje prožnega, vertikalno in horizontalno povezanega sistema usmerjenega izobraževanja z mnogo izobraževalnimi usmeritvami in smermi, ki bo omogočal nenehno izobraževanje v vsej delovni in življenjski dobi.

3.2. Oznaka usmerjenega izobraževanja

Usmerjeno izobraževanje je sestavni del vzgojnoizobraževalnega sistema in nadgradnja osemletne obvezne osnovne šole. Vključuje sedanje srednje, višje in visoko izobraževanje. Mladino in odrasle pripravlja za delo v določenem poklicu, jih oblikuje v aktivne samoupravljalne osebnosti v združenem delu in družbenem življenju. Temelji na raznovrstnih usmeritvah in vsebinah izobraževanja, v katere se mladina in odrasli vključujejo glede na svoja nagnjenja, sposobnosti in interese ter v skladu z družbenimi potrebami. Trajanje in oblike usmerjenega izobraževanja so odvisne od zahtev združenega dela ali profilov na posameznih področjih gospodarstva in družbenih dejavnosti ter njim ustreznih programskih struktur.

MODEL NOVEGA VZGOJNOIZOBRABEVALNEGA SISTEMA

SKICA 2

3.3. Razčlenitev usmerjenega izobraževanja

Usmerjeno izobraževanje ima svojo notranjo strukturo. Osnova za razčlenitev ali strukturiranje usmerjenega izobraževanja so vzgojnoizobraževalni programi, ki imajo glede na različne usmeritve različno zahtevnost in funkcije.

Glede na smotre posameznih programov in njihovih funkcij v usmerjenem izobraževanju delimo izobraževanje v prvo in drugo fazo.

PRVA FAZA zagotavlja višjo vzgojnoizobraževalno raven in bolj izenačene pogoje za nadaljnje usmerjeno izobraževanje, vsebuje skupno programsko osnovo, primarne programske usmeritve in fakultativne programe. Primarne programske usmeritve so priprava za začetek dela in priprava za finalno usmerjeno izobraževanje. Prva faza ima 4 semestre.

Prva faza usmerjenega izobraževanja bo množična in obvezna za vse, ki se začno usmerjeno izobraževati, ne bo pa še obvezna za vso mladino določene starosti, kot je sedaj 8-letna osnovna šola. V perspektivi naj bi postala splošno obvezna za vso generacijo. Z vsebino, organizacijo, oblikami in metodami dela bo treba zagotoviti, da jo bo v dveh letih uspešno končala vsa mladina, ki jo bo obiskovala. To ne bi smela biti samo možnost za mladino, marveč obveznost šole, da jo v resnici zagotovi vsem, ki se začno usmerjeno izobraževati.

DRUGA FAZA vsebuje finalne programske usmeritve, ki oblikujejo kadre različnih profilov poklicev glede na potrebe delovnih mest v gospodarstvu in družbenih dejavnostih na temelju sedanjega delitve dela v združenem delu, in daje poklicno izobrazbo v obsegu sedanjega srednjega, višjega in visokošolskega izobraževanja. Trajanje druge faze je odvisno od programskih zahtev posameznih profilov poklicev.

Usmerjeno izobraževanje v tej fazi temelji na nomenklaturi in profilih poklicev ter na človekovih nagnjenjih, sposobnostih in interesih.

4. ZASNOVA PROGRAMSKE STRUKTURE REFORMIRANEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA

Za pedagoško didaktično preobrazbo srednjega šolstva⁴, kot ga zahteva idejnopolična zasnova usmerjenega izobraževanja, je potrebna nova programska struktura.

Programske sestavine reformiranega srednjega šolstva so:

1. skupna programska osnova,
2. primarne programske usmeritve,
3. finalne programske usmeritve,
4. fakultativni programi.

4.1. Skupna programska osnova

Skupna programska osnova v prvi fazi usmerjenega izobraževanja je obvezni splošni vzgojnoizobraževalni standard. Naša samoupravna socialistična družba ga zagotavlja vsem, ki nadaljujejo izobraževanje po obvezni šoli.

Skupna programska osnova v 1. fazi usmerjenega izobraževanja ne bo grajena kot nov cikel ali koncentrični krog (ponavljanje učne snovi iz osnovne šole na višji spoznavni ravni). Na temelju učne snovi osnovne šole bo linearno programirana tako, da bo po svoji sistematičnosti in kontinuiranosti organsko povezana z učnim programom osnovne šole in bo njegovo logično nadaljevanje. Učna snov določenega predmeta, ki se začne v osnovni šoli, se bo tako nadaljevala in končala kot skupni vzgojnoizobraževalni minimum v skupni programski osnovi v prvem letu, pri nekaterih predmetih pa v drugem letu usmerjenega izobraževanja.

Funkcija skupne programske osnove je:

- dvigniti vzgojnoizobraževalno raven mladine in odraslih, ki nadaljujejo izobraževanje po končani osnovni šoli, ker jo potrebujejo za opravljanje poklica in samoupravnih družbenih funkcij;
- zagotoviti zrelejšo odločiteljsko mladino za poklic;
- dati boljšo osnovo za finalno izobraževanje in tako omogočiti krajše, racionalnejše in učinkovitejše poklicno izobraževanje;
- zagotoviti večjo horizontalno in vertikalno izobraževalno mobilnost ali prehodnost;
- odpraviti dualizem in programsko izoliranost ob vstopu v usmerjeno izobraževanje ter privilegiranost in elitizem posameznih vrst sedanjih srednjih šol.

Sedaj so razlike ob vstopu v usmerjeno izobraževanje očitne, ker gimnazije, tehniške in poklicne šole začnajo svoj vzgojnoizobraževalni proces s splošno izobraževalnimi programi, ki se razlikujejo po obsegu in globini, in takoj opredelijo vzgojo in izobraževanje za tako imenovane intelektualne in uslužbene poklice ter za poklice v proizvodnji, pri katerih prevladuje fizično delo.

Skupna programska osnova v prvi fazi usmerjenega izobraževanja zagotavlja širšo in poglobljeno vzgojo in izobrazbo, ki se izražata v višji ravni splošne kulture, družbenoekonomskega, naravoslovno-matematičnega in proizvodno-tehničnega znanja. Torej je poglobljeni smoter skupne osnove zagotoviti mladini in odraslim na začetku usmerjenega izobraževanja višjo raven vzgoje in izobrazbe ter tako omogočiti, da se bodo delavci in drugi delovni ljudje čim bolj vsestransko razvili v svobodni in ustvarjalni samoupravljalne socialistične osebnosti. Tako bodo v združenem delu lažje odločali o pogojih in rezultatih svojega dela.

Višja vzgojnoizobraževalna raven, ki jo bo zagotovila skupna programska osnova na začetku usmerjenega izobraževanja, bo omogočila mladini in odraslim, da bodo svoje sposobnosti bolje spoznali, se lažje usmerjali v poklic in odločali za nadaljnje izobraževanje. Tako se bodo lahko bolje pripravili za življenje, se prilagajali novim življenjskim situacijam sprito razvoja tehnologije in sprememb v delitvi dela (prekvalifikacije, dokvalifikacije, specializacije).

Ker bo programska osnova v prvi fazi skupna, bo mogoče bolj smotrno razporediti učno snov v izobraževalnih programih. Tako se bodo npr. temeljna znanja iz naravoslovno-matematičnega in proizvodno-tehničnega področja, ki so sedaj posebni predmeti ali deli učne snovi v različnih letnikih pri raznih strokovno teoretičnih predmetih in pri praktičnem pouku, premaknila v vzgojnoizobraževalna področja, ki sestavljajo skupno programsko osnovo.

Širša razgledanost vseh in boljše psihofizična razvitost mladine bosta omogočila hitrejšo in bolj kakovostno osvajanje posebnih poklicnih znanj.

4.1.1. Skupno programsko osnovo sestavlja pet (5) vzgojnoizobraževalnih področij:

- jezikovno in umetnostno
- družbenoekonomsko
- naravoslovno-matematično
- proizvodno-tehnično
- telesnovzgojno in obrambno.

4.1.2. Vzgojnoizobraževalna področja skupne programske osnove vsebujejo te predmete:

- jezikovna in umetnostna vzgoja: slovenski jezik, tuji jezik, umetnostna vzgoja;
- družbenoekonomsko področje: samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovina in geografijo;
- naravoslovno-matematično področje: matematiko, fiziko, kemijo in biologijo;
- proizvodno-tehnično področje: strokovno teorijo in praktični pouk;
- telesnovzgojno in obrambno področje: telesno vzgojo ter obrambo in zaščito.

SKICA 3

Proizvodno-tehnično področje s politehnično usmeritvijo je nova kakovost socialistične vzgoje in izobrazbe. To področje vključuje znanstvene osnove tehnike, tehnologije in socialistične samoupravne ekonomike ter pridobivanje temeljnih sposobnosti in spretnosti sodobnega proizvodnega dela. Proizvodno delo združuje učenje in delo ter s tem prispeva svoj delež k človekovemu vsestranskemu razvoju. Hkrati je pomembno področje družbene prakse na najrazličnejših področjih človekovega življenja, njegovega uveljavljanja in poklicnega usmerjanja. Politehnična usmeritev je kot vzgojnoizobraževalno načelo sestavina vseh programov v usmerjenem izobraževanju.

4.1.3. V skupnem številu učnih ur prve faze (v dveh letih) usmerjenega izobraževanja zajema skupna programska osnova 70 %.

SKICA 4

4.2. Primarne programske usmeritve

Primarne programske usmeritve so razvojno načrtovane vzgojnoizobraževalne vsebine, ki izhajajo iz posameznih vzgojnoizobraževalnih

PROGRAMSKA STRUKTURA 1. FAZE

PREDMETI	I. LETO		II. LETO	
	OBVEZNI PREDM. IZ SPO	IZBIRNI PREDM. OBVEZNI V POSAM. PPU*	OBVEZNI PREDM. IZ SPO	IZBIRNI PREDM. OBVEZNI V POSAM. PPU
1. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO PODROČJE Slovenski jezik Tuji jezik Umetnostna vzgoja	304	38	114	×
2. DRUŽBENO-EKONOMSKO PODROČJE Samoupravljanje s temelji marksizma Zgodovina Geografija	228		152	×
3. NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNO PODROČJE Matematika Fizika Kemija Biologija	342			×
4. PROIZVODNO-TEHNIČNO PODROČJE Proizvodno tehnični pouk**	76	38	76	×
5. TELESNO-VZGOJNO IN OBRAMBNO PODROČJE Telesna vzgoja Obramba in zaščita	152		133	

665

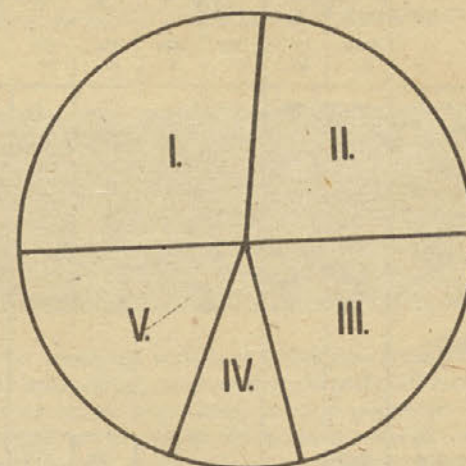
x = izbor predmetov glede na primarno programsko usmeritev

SPO = skupna programska osnova

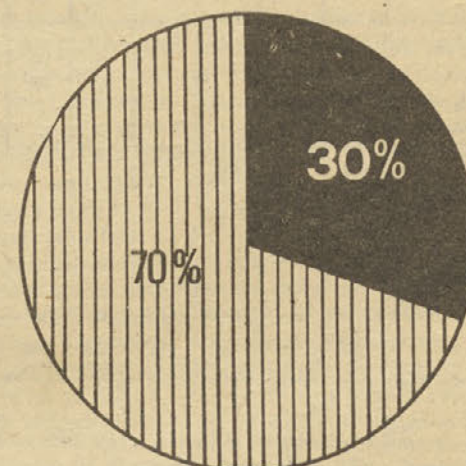
PPU = primarne programske usmeritve

SKUPNA PROGRAMSKA OSNOVA I. FAZE S 5 PODROČJI SKICA 4 (9. in 10. leto izobraževanja)

I. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO	UR 8/3 11 — 26,1 %
II. DRUŽBENO-EKONOMSKO	UR 6/4 10 — 23,9 %
III. NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNO	UR 9/0 9 — 21,5 %
IV. PROIZVODNO-TEHNIČNO	UR 2/2 4 — 9,5 %
V. TELESNOVZGOJNO IN OBRAMBNO	UR 4/4 8 — 19,0 %

PROGRAMSKA STRUKTURA I. FAZE (9. in 10. leto izobraževanja)

- A SKUPNA PROGRAMSKA OSNOVA (OBVEZNI PROGRAMI)
- B PRIMARNE PROGRAMSKE USMERITVE (IZBIRNI PROGRAMI)

valnih področij skupne programske osnove in iz njihovih kombinacij. So priprava za razne usmeritve v finalnem izobraževanju v 2. fazi.

Ob skupni programski osnovi, ki je za vse učence obvezna, imajo primarne programske usmeritve obvezno izbirni značaj. To pomeni, da niso vse za učence obvezne, marveč si mora vsak učenec izbrati le eno usmeritev v skladu s svojimi interesi in sposobnostmi.

x V primarnih programskih usmeritvah je možna izbira drugega tujega jezika in latinščine.

xx Tedensko število ur proizvodno-tehničnega pouka se bo postopno povečalo na 5 ur v 1. in 2. razredu v skladu z zagotavljanjem materialnih in kadrovskih možnosti za uresničitev tega pouka. Hkrati s tem povečanjem bo treba z integracijo učne snovi skrajšati število tedenskih ur pri drugih vzgojnoizobraževalnih področjih tako, da tedenska učna obveznost ne bo presegla 30 ur.

Primarne programske usmeritve so torej prva usmeritev v izobraževanje. S primarno programsko usmeritvijo se preskušajo in potrjujejo učenčeve poklicne želje in sposobnosti v 2. letu usmerjenega izobraževanja, ki se ni poklicno dokončno opredeljeno in še vedno zagotavlja možnost prehajanja v začetku druge faze. Na temelju te se lahko v začetku druge faze usmerjenega izobraževanja opredelijo za določeno poklicno smer.

Vsaka primarna programska usmeritev je podlaga in izhodišče za finalno poklicno izobraževanje določenih skupin sorodnih poklicev.

4.2.1. Primarnih programskih usmeritev je pet:

- proizvodno-tehnična
- naravoslovno-matematična in proizvodno-tehnična
- naravoslovno-matematična, jezikovna in proizvodno-tehnična
- jezikovna in umetnostna, družbenoekonomska ter naravoslovno-matematična
- umetnostna in jezikovna.

Primarne programske usmeritve temeljijo na analizi profilov poklicev za potrebe združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, na psiholoških osnovah (nagnjenih, sposobnostih, interesih), na pedagoških načelih in smotrih (vsestranski razvoj osebnosti) ter na didaktičnih zakonitostih organizacije vzgojnoizobraževalnega procesa.

4.2.1.1. Proizvodno-tehnična usmeritev je kompleks programov strokovne teorije in praktičnega pouka, ki pripravlja mladino in odrasle za vključitev v združeno delo.⁵

4.2.1.2. Naravoslovno-matematična in proizvodno-tehnična usmeritev je zaokrožen kompleks naravoslovno-matematičnih in proizvodno-tehničnih programov, ki dajejo vzgojnoizobraževalno osnovo za finalno izobraževanje. Kombinacija in obseg le-teh sta odvisna od vsebine sorodnih profilov poklicev.⁶

4.2.1.3. Naravoslovno-matematična, jezikovna in proizvodno-tehnična usmeritev je kompleks programov naravoslovno-matematičnega, jezikovnega in proizvodno-tehničnega področja, ki daje vzgojnoizobraževalno osnovo za skupine sorodnih poklicev. Ta usmeritev vključuje skupna znanja za več sorodnih skupin poklicev, ki se nadalje diferencirajo in finalizirajo v drugi fazi usmerjenega izobraževanja.⁷

4.2.1.4. Jezikovna, umetnostna, družbenoekonomska in naravoslovno-matematična usmeritev ima podobno funkcijo kot prejšnja. S kombinacijami programov iz navedenih vzgojnoizobraževalnih področij se gradijo programske strukture, ki so temelj za izobraževanje skupin poklicev in se diferencirajo in finalizirajo v drugi fazi (v sedanjem srednjem, višjem in visokem šolstvu).

4.2.1.5. Umetnostna in jezikovna usmeritev daje temelj za oblikovanje umetniških poklicev v finalnem izobraževanju, ki je sedaj organizirano v umetniških šolah (v sedanjih srednjih umetniških šolah in umetniških akademijah).

4.2.1.6. Primarne programske usmeritve predstavljajo 30 % števila učnih ur celotne prve faze usmerjenega izobraževanja.

SKICA 5

STRUKTURA SKUPNE PROGRAMSKE OSNOVE IN PRIMARNIH PROGRAMSKIH USMERITEV

	I. LETO		II. LETO Primarne programske usmeritve				
	Obv. pr.	Izb. pr.	Obv. pr.	Izb. pr.	Izb. pr.	Izb. pr.	Izb. pr.
1. JEZIKOVNO IN UMETNOSTNO PODROČJE Slovenski jezik Tuji jeziki (2. tuji jezik)* Umetnostna vzgoja	304	38	114			76 do 190	114 do 342 342 do 646
2. Družbeno ekonomsko področje Samoupravljanje s temelji marksizma Zgodovina Geografija	228		152				76 do 152
3. NARAVOSLOVNO MATEMATIČNO PODROČJE Matematika Fizika Kemija Biologija	342				76 do 228	114 do 342	190 do 342
4. PROIZVODNO-TEHNIČNO PODROČJE Strokovna teorija Praktični pouk	76	38	76	665	437 do 589	114 do 456	
5. TELESNO-VZGOJNO IN OBRAMBNO PODROČJE Telesna vzgoja Obramba in zaščita	152		133				
	1140		1140	665	665	665	665

XV primarnih programskih usmeritvah je možna izbira drugega tujega jezika in latinščine. Tedenska učna obveznost učencev je 30 ur za vsako posamezno usmeritev.

4.3. Finalne programske usmeritve

Finalne programske usmeritve se gradijo na skupni programski osnovi, na ustreznih primarnih programskih usmeritvah, na družbenih potrebah in na zahtevah, ki jih določajo ustrezni profili poklicev. Finalnih programskih usmeritev je več. Osnova posameznih finalnih programskih usmeritev je sorodnost profilov poklicev glede na delitev dela. Posamezna finalna programska usmeritev (npr.

⁵ Ta primarna programska usmeritev oblikuje učence za določene profile poklicev, za katere je potrebno krajše poklicno izobraževanje.

⁶ Glede na sedanjí sistem izobraževanja je ta usmeritev priprava za finalno izobraževanje mladine in odraslih za poklice, ki se sedaj izobražujejo v poklicnih šolah.

⁷ Glede na sedanjí sistem izobraževanja je ta usmeritev priprava za izobraževanje mladine in odraslih za poklice, ki se sedaj izobražujejo v tehniških in drugih šolah za gospodarstvo, družbene službe in javno upravo.

gradbena, pedagoška, tekstilna, zdravstvena, naravoslovno-matematična, umetnostna itd.) vsebuje več finalnih programskih smeri (npr. za zidarja, tesarja, gradbenega tehnika, gradbenega inženirja; učitelja razrednega pouka, predmetnega učitelja za posamezne predmete itd.). Osnova posamezne programske smeri so zahteve določenega profila poklica.

Finalne programske usmeritve in smeri so načrtne in smotne kombinacije finalnih vzgojnoizobraževalnih programov, ki se po svoji funkciji delijo na tri skupine:

- na skupne programe
- na skupne specialne programe
- na specialne programe.

4.3.1. Skupni programi so sestavina vseh finalnih programskih usmeritev in smeri. V skupne programe se uvrščajo diferencirane vzgojnoizobraževalne vsebine, ki izhajajo iz skupnih družbenih potreb in vrednot (npr. teorija in praksa samoupravljanja, kultura materinsčine, razumevanje sodobne proizvodnje in organizacije dela, telesna vzgoja itd.). Glede na potrebe posameznih finalnih programskih usmeritev in smeri se skupni programi diferencirajo po zahtevnosti.

4.3.2. Skupni specialni programi izhajajo iz skupnih izobraževalnih vsebin sorodnih profilov poklicev in so temelj ustreznim specialnim programom posameznih profilov poklicev. Skupni specialni programi se diferencirajo glede na finalne programske usmeritve in glede na ravni.

4.3.3. Specialni programi so tipizirani glede na potrebe posameznih profilov poklicev. Rastejo iz ustreznih skupnih specialnih programov in so njihova nadaljnja diferenciacija in opredelitev glede na poklice. Uresničujejo jih vzgojnoizobraževalne organizacije v sodelovanju z ustreznimi organizacijami združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih.

Vsi finalni programi se po načelu permanentnosti izobraževanja oblikujejo in prilagajajo glede na potrebe izobraževanja mladine in odraslih. Trajanje finalnega izobraževanja je različno in je odvisno od zahtev posameznih profilov poklicev.

STRUKTURA FINALNE PROGRAMSKE USMERITVE S PROGRAMSKIMI SMERMI IN RAVNIMI

SKICA 6

4.4. Fakultativni in vzgojnoizobraževalni programi.

Fakultativni vzgojnoizobraževalni programi lahko nastopajo v prvi in drugi fazi usmerjenega izobraževanja. Njihov namen je popeševati osebne interese, sposobnosti in nagnjenja mladine in odraslih. Fakultativni programi so lahko usmerjeni tudi na izobraževanje za zaposlitev ali za nadaljnje izobraževanje (npr. področja umetnostne vzgoje, drugi ali tretji tuji jezik, strojepisje itd.).

Fakultativni programi se praviloma izvajajo zunaj obveznega števila tedenskih učnih ur.

5. NAČELA ZA OBLIKOVANJE PROGRAMOV IN NJIHOVA VLOGA

Programi primarnih in finalnih programskih usmeritev ter fakultativni programi posameznih predmetov so problemsko zasnovani in grajeni linearno sukcesivno po semestrih.⁸ Problemska zasnovanost programov pomeni tako programiranje učne vsebine, ki omogoča uporabo metod reševanja problemov v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Takšna zgradba programov omogoča mladini in odraslim, da se opredeljujejo za zahtevnost, ki ustreza njihovim nagnjenjem, interesom in sposobnostim. Izbiro programov določenih predmetov omogoča poglobljeno izobraževanje, izobraževalno prehodnost v vertikalni in horizontalni smeri in preskušanje sposobnosti, hkrati pa so neposredna priprava za poklic ali za nadaljnje izobraževanje. Programi vključujejo smotne, vzgojnoizobraževalne vsebine, metode, oblike in organizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa, učna sredstva ter merila za preverjanje. Sestavljanje programov temelji na interdisciplinarnem sodelovanju in vzorčnem preskušanju v praksi. Pri sestavljanju programov za posamezne predmete je treba upoštevati njihove spoznavno teoretične posebnosti, to je ustrezno razmerje med izgrajevanjem programov v smeri od splošnih k posebnim in posameznim spoznanjem in narobe. Prednost takega programiranja je v tem, da omogoča racionalizacijo, ekonomičnost in standardizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa.

S takimi metodami in postopki strukturiranja programov sta tesno povezana prehodnost in napredovanje mladine in odraslih. Napredovanje ni vezano na razred, ampak na programe, kar zmanjšuje in postopno odpravlja osip. To zahteva nov način ocenjevanja in vrednotenja znanja po programih. Tako vsebinsko programiranje omogoča izobraževalno akceleracijo po programih, odpravlja toge časovne institucionalne pregrade med sedanjim srednjim, višjim in visokim izobraževanjem. Pogoj za uresničitev takih mehanizmov je gibka prožna organizacija vzgojnoizobraževalnega procesa.

SKICA 7

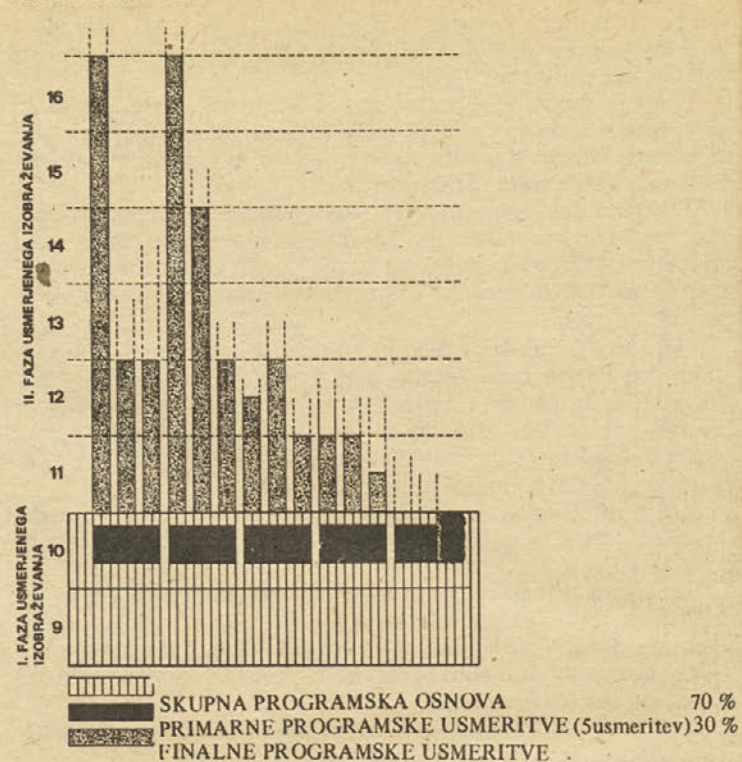
6. ORGANIZACIJA REFORMIRANEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA

6.1. Sodobne oblike in tehnologija vzgojnoizobraževalnega dela

Za uresničitev reformnih načel je treba dopolniti in kombinirati sedanje oblike in organizacijo pouka z novimi oblikami, kot sta

⁸ Ta način programiranja učne snovi omogoča učencem, da glede na svoje sposobnosti individualno napredujejo po programih.

PROGRAMSKA STRUKTURA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA SKICA 7

oblika seminarja in oblika kurza. Obe omogočata lažje izvajanje izobraževanja za delo in ob delu ter večjo gibkost napredovanja v vzgojnoizobraževalnem procesu, hkrati pa zagotavljata večjo izobraževalno prehodnost.

V prvem letu usmerjenega izobraževanja mladine bo prevladovala razredno predmetna oblika organizacije pouka.

Kombinacija kurzne in razredno predmetne organizacijske oblike pa se lahko uveljavlja pri nekaterih predmetih primarnih programskih usmeritev ter pri fakultativnih programih (v 2. razredu). Kurzna in seminarska organizacijska oblika pouka bosta prevladovali predvsem v finalnem izobraževanju.

Kurzna oblika organizacije pouka bo omogočala bolj kakovostno izvedbo načela individualizacije. Udeleženec vzgojnoizobraževalnega procesa se bo lahko bolj uveljavljal kot osebnost. Pri razredno predmetni organizaciji pouka bo individualizacija potekala po načelih notranje diferenciacije, pri kurzni organizaciji pa po načelih notranje in zunanje diferenciacije.

Notranja diferenciacija se bo uresničevala v že znanih oblikah dopolnilnega in dodatnega dela z učenci. Med oblikami zunanje diferenciacije se lahko uveljavljajo: homogeno razvrščanje učencev v skupine po znanju, akceleracija po programih⁹, uvajanje fakultativnih predmetov.

Oblike notranje in zunanje diferenciacije je treba uveljavljati v skladu z načeli gibkosti in učinkovitosti vzgojnoizobraževalnega sistema, in vzgojnoizobraževalnih dejavnosti upoštevanja interesov in sposobnosti učencev ter potreb združenega dela.

Takšno delo zahteva primerno usposobljene učitelje in ustrezno načrtovano didaktično gradivo.

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje zahteva marksistično idejno in znanstveno pretehtan odnos do izobraževalne tehnologije. Izobraževalna tehnologija pomeni sistematično uporabo znanja in sredstev pri povečanju učinkovitosti vzgojnoizobraževalnega dela, vgrajevanje znanstvenih načel v vzgojnoizobraževalni proces ter razvijanje, uporabo in vrednotenje sistemov sredstev in pripomočkov, ki naj izboljšajo učni proces. Bistveni napredek pri uporabi izobraževalne tehnologije lahko zagotavlja le dialektična povezanost ter interakcija med novimi idejami, družbenimi smotri in teoretičnimi spoznanji raznih znanstvenih disciplin (pedagogika, psihologija, sociologija, kibernetika, ergologija itd.) ter med novimi tehničnimi možnostmi uresničevanja teh idej. Izobraževalna tehnologija, vzgojnoizobraževalni smotri ter preoblikovani sistem srednjega šolstva so nerazdružljiva celota. Takšna stališča izražajo socialistično humanistični način uporabe izobraževalne tehnologije. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje ne bo mogoče doseči brez smotnega ter intenzivnega uvajanja in uporabe izobraževalne tehnologije (avdio in video programi, didaktični in večmedijski kompleti, učbeniki, priročniki, delovni zvezki, testi, vaje).

Sredstva izobraževalne tehnologije morajo biti uporabljena tako, da bodo rabila razvijanju osebnosti in racionalizaciji učenja.

6.2. Izvajalci programov

Programi uresničujejo vzgojnoizobraževalne organizacije ali druge organizacije združenega dela, ki izpolnjujejo pogoje za njihovo uresničevanje. Usmerjeno izobraževanje, zasnovano na navedenih načelih, se ne more smotno in uspešno izvajati v sedanjih razdrobljenih institucionalnih organizacijah srednjih šol. Pedagoško učinkovito in ekonomsko racionalno izvajanje programov usmerjenega izobraževanja zahteva tudi nove zunanje in notranje organizacijske oblike.

Temeljne organizacije združenega dela na področju usmerjenega izobraževanja morajo biti organizirane tako, da bodo omogočale razvijanje samoupravnih odnosov, samoupravno povezovanje in svobodno menjavo dela te dejavnosti z drugimi področji združenega dela in samoupravno integracijo v širše asociacije združenega dela. Pomembno vlogo pri samoupravnem konstituiranju usmerjenega izobraževanja imajo posebne izobraževalne skupnosti.

Glede na navedena družbenopolitična izhodišča so možne različne oblike smotnega (a ne mehaničnega) povezovanja organizacij usmerjenega izobraževanja.

6.2.1. Center usmerjenega izobraževanja po dejavnosti (npr. center za izobraževanje zdravstvenih delavcev, center za izobraževanje gradbenih delavcev, center za izobraževanje pedagoških delavcev itd.). Tak center združuje prvo in drugo fazo usmerjenega izobraževanja. V prvi fazi zajema ob skupni programski osnovi predvsem dejavnosti ustrezne primarne programske usmeritve, v drugi fazi pa izobražuje profile poklicev ene ali več gospodarskih ali družbenih dejavnosti. V takšnem centru se lahko združuje sedanje srednje, višje in visoko šolstvo.

6.2.2. Izobraževalni center pri organizaciji združenega dela. Ta izobražuje v drugi fazi usmerjenega izobraževanja profile poklicev določene panoge gospodarstva ali družbene službe. Tak center lahko izvaja tudi skupni program prve faze usmerjenega izobraževanja in ob tem tiste primarne programske usmeritve, ki so temelj poklicnega izobraževanja v drugi fazi za ustrezno gospodarsko ali družbeno dejavnost.

6.2.3. Vzgojnoizobraževalna organizacija kot organizacija združenega dela ali kot temeljna organizacija združenega dela za prvo

⁹ Učenec ali skupina učencev lahko hitreje napreduje, če v krajšem času obvlada program.

Izazov usmerjenega izobraževanja. V tej fazi vključuje razen skupne programske osnove predvsem tiste primarne programske usmeritve, ki jih narekujejo potrebe regionalnega gospodarskega ali družbenega razvoja v skladu s samoupravnimi dogovori med uporabniki, zainteresiranimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in družbenopolitičnimi skupnostmi.

6.2.4. Delavska univerza. Poleg svojih primarnih nalog delavska univerza lahko organizira prvo in drugo fazo izobraževanja ob delu za tiste poklice, ki jih zahtevajo regionalne gospodarske in družbene potrebe.

6.2.5. Merila za delitev dela med vzgojnoizobraževalnimi organizacijami na področju usmerjenega izobraževanja v obsegu srednjega šolstva so: pravi izbor programskih usmeritev in smeri, dovolj veliko število učencev (npr. 600 do 800), ustrezna verificirana učna tehnologija in ustrezna razdelitev na šolske okoliše. Načrtovanje mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij temelji na kadrovske politiki, opredeljeni z družbenimi dogovori v občinah in republiki, ki izhajajo iz potreb združenega dela ali sleherne temeljne organizacije združenega dela.

Taka delitev dela zahteva tudi nov način združevanja manjših temeljnih organizacij združenega dela na področju usmerjenega izobraževanja v integrirano organizacijo. Pogoji za tako združevanje je programska sorodnost profilov. Razlogi za združevanje so: ekonomična in racionalna izraba učnih prostorov (kot na primer: skupne delavnice, telesnovzgojni objekti, kabineti itd.), specializacija učnih kadrov, skupne strokovne službe, smotrna uporaba učne tehnologije in pedagoško učinkovita organizacija pouka.

Integrirane vzgojnoizobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja lahko rabijo potrebam permanentnega izobraževanja ter so vzgojnoizobraževalni centri za vse starostne kategorije prebivalstva v ožjem in širšem okolju.

Celotni proces delitve dela ter integriranja na področju usmerjenega izobraževanja v obsegu srednjega šolstva temelji na samoupravnih načelih, konkretiziranih v samoupravnih sporazumih.

6.2.6. Naloge poklicnega usmerjanja se razširijo iz osnovne šole na prvo fazo usmerjenega izobraževanja in dobijo zaradi specifičnosti te faze nove razsežnosti, ki jih bo treba strokovno izpolniti glede na koncepcijo usmerjenega izobraževanja.

7. PEDAGOŠKI KADRI

Usmerjeno izobraževanje v obsegu sedanjega srednjega izobraževanja uresničujemo pedagoški delavci z visoko izobrazbo. Praktični pouk s proizvodno tehničnega vzgojnoizobraževalnega področja lahko izvajajo pedagoški delavci ustreznih profilov z višjo izobrazbo.

7.1. Izobraževanje pedagoških delavcev za usmerjeno izobraževanje mora biti usklajeno z zahtevami novih programskih struktur, novih vzgojnoizobraževalnih oblik in metod in izobraževalne tehnologije. Pri določanju profilov ter izobraževanju učnih kadrov je treba upoštevati integracijo in povezavo med sorodnimi znanstvenimi disciplinami ali predmeti. Ti pedagoški delavci se izobražujejo na fakultetah in visokih šolah, ki usposablajo prihodnje učitelje za posamezna predmetna področja in skrbijo za njihovo permanentno strokovno izpopolnjevanje.

7.2. Za delavce, ki se v visokošolskih vzgojnoizobraževalnih organizacijah niso usposobili za pedagoške poklice, pa vendarle delajo kot pedagoški delavci v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, organizirajo specializirane visokošolske vzgojnoizobraževalne organizacije dopolnilni študij za opravljanje pedagoškega poklica (pedagoška centra pri univerzah v Ljubljani in Mariboru). Te visokošolske vzgojnoizobraževalne organizacije hkrati razvijajo metodike poučevanja ustreznih predmetnih skupin in skrbijo za permanentno strokovno izpopolnjevanje učiteljev.

7.3. Zaradi tesnejše povezave med izobraževanjem in združenim delom ter zaradi hitrejšega pretoka izkušenj je treba omogočiti, da bodo tudi vnaprej pri izvajanju finalnega izobraževanja sodelovali tudi strokovnjaki iz proizvodnje in drugih dejavnosti.

7.4. Pedagoške delavce je treba strokovno, pedagoško in družbenopolitično ustrezno pripraviti na reformo (na seminarjih, tečajih, v dopolnilnih oblikah izobraževanja itd.). Od njih bo v glavnem odvisna uspešnost reforme.

8. POGOJI ZA REFORMO SREDNJEGA ŠOLSTVA

Preobrazba sedanjega srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je kompleksno delo, ki zahteva ustrezne pogoje za pripravo in uresničevanje reforme.

8.1. Strokovno teoretična priprava reforme vsebuje:

- na podlagi javne razprave družbenopolitično verificiran predlog preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje;
- izdelavo podrobnega strokovnega elaborata z modeli posameznih usmeritev in smeri;
- strokovno izdelane in predpisane predmetnike in izobraževalne programe za skupno programsko osnovo, primarne in finalne programske usmeritve (ter fakultativne programe) po sedanjih ali noveliranih profilih poklicev, ki jih za področje gospodarstva ugotavlja gospodarska zbornica SRS, za posamezna področja družbenih dejavnosti pa ustreznih republiški zavodi, pri programiranju finalnih usmeritev pa sodeluje tudi višje in visoko šolstvo;
- izdelavo didaktičnih kompletov za izobraževalne programe skupne programske osnove in primarnih programskih usmeritev (učbeniki, delovni zvezki ter drugi učni pripomočki za učence in didaktično metodični pripomočki za učitelje).

- izdelava normativov šolskega prostora, opreme, učil in tehničnih sredstev ter pripomočkov.

8.2. Kadrovska priprava:

- povečati število učiteljev za pouk na novo uvedeni predmetov (fizika, kemija, biologija, proizvodno tehnični pouk, tuji jeziki, umetnostna vzgoja) v skupni programski osnovi in nekaterih predmetov v primarnih programskih usmeritvah (npr. matematika);
- didaktično metodična priprava vseh pedagoških delavcev (organizacija seminarjev, tečajev, posvetov, strokovnih aktivov);
- motivacija pedagoških delavcev za spremembe v oblikah, metodah in v tehnologiji vzgojnoizobraževalnega dela.

8.3. Materialna priprava:

- zagotoviti ustrezne nove (dodatne) učne prostore za prehod prvih razredov v 81 poklicnih šolah z izmenično (polletno) organizacijo pouka na celoletno organizacijo pouka. Od skupnega števila 216 srednjih šol sedaj nima pouka fizike 69 šol, pouka kemije 121 šol, pouka biologije 148 šol, pouka tujega jezika 74 šol; vse centre usmerjenega izobraževanja je treba oskrbeti s fizikalnimi, kemijskimi, biološkimi in jezikovnimi laboratoriji,
- zagotoviti šolske delavnice in delovna mesta v organizacijah združenega dela za proizvodno tehnični in praktični pouk; po novem predmetniku bodo imeli vsi učenci v 9. in 10. letu šolanja v prehodnem obdobju po 2 tedenski uri tega pouka (v letošnjem šolskem letu smo z oddelki pedagoške smeri s 1976 učenci izčrpali zmogljivosti šolskih delavnic pri poklicnih in tehniških šolah v krajih, kjer so ti oddelki);
- poskrbeti za standardizirano opremo učilnic, laboratorijev in šolskih delavnic.

8.4. Priprava finančnega predračuna za reformo

V zvezi s tem je treba prikazati, koliko denarja bo potrebno za:

- nadaljnjo strokovno izdelavo elaborata o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje;

- izdelavo programov skupne programske osnove, primarnih programskih usmeritev, finalnih programskih usmeritev ter fakultativnih programov;

- izdelavo didaktičnih kompletov;

- potrebne naložbe v novi prostor in opremo;

- izobraževanje in izpopolnjevanje pedagoških delavcev;

- osnovno dejavnost pri novih izobraževalnih programih ter za prehod poklicnih šol z izmenično organizacijo pouka na celoletno organizacijo pouka.

8.5. Priprava mreže reformiranega srednjega šolstva in domov za učence

Samoupravno združevanje srednjih šol v centre usmerjenega izobraževanja zahteva spremembo mreže sedanjih srednjih šol in domov. Nosilci družbenega načrtovanja na tem področju so samoupravne interesne skupnosti in družbenopolitične skupnosti.

8.6. Sprememba šolske zakonodaje

Reforma uvaža spremembe v sistemu, vsebini in organizaciji vzgojnoizobraževalnega dela. Vse spremembe je treba pred začetkom reforme uzakoniti. Zato bodo pred revizijo zakonodaje na področju vzgoje in izobraževanja potrebne spremembe in dopolnitve sedanjega zakona o srednjem šolstvu.

Hkrati bo treba razrešiti problem statusa učencev poklicnih šol, ki sklepajo učne pogodbe (25. člen zakona o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij, Ur. l. SRS, št. 26—149/70) pred vstopom v srednjo šolo in prejemanju učne nagrade. Po predlogu reforme bodo učenci prvih razredov usmerjenega izobraževanja imeli celoletno organizacijo pouka in verjetno v 1. razredu ne bodo mogli več biti v učnem razmerju.

Če bodo uresničeni pogoji za reformo srednjega šolstva, navedeni v 8. poglavju tega predloga, bi lahko začeli postopoma preobraziti srednje šolstvo v usmerjeno izobraževanje s šolskim letom 1977/78, in sicer tako, da bi najprej uvedli nove programe skupne programske osnove v vse prve razrede usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1977/78.

Objavljamo odlomke nekaterih prispevkov, ki poskušajo natančneje opredeliti prvine preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Pripomogli naj bi k boljšemu razumevanju predlaganih rešitev in spodbudili razpravo.

Zakaj je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva?

Reformo terjajo velike družbene spremembe, gospodarski, znanstveno-tehnološki in kulturni napredek naše domovine. Bistvene spremembe je prinesla socialistična revolucija v vseh njenih stopnjah in obdobjih; sprostitvev ustvarjalnosti ter potreba po večji storilnosti in uspešnosti dela terja boljše in ustvarjalno zasnovano izobraževanje, zahteva usposobljenost za nove družbene odnose in delavski razred, ki si je pridobil vse pravice gospodarjenja s svojim delom, terja takšno vzgojnoizobraževalno dejavnost, ki bo zadovoljevala potrebe razvijajoče se družbe. Novi družbenoekonomski odnosi pa so presekali odlaganje za reformo, ki se sicer pripravlja že deset let. V sodobnem toku življenja se je izkazalo, da najbolj napredujejo tiste dejavnosti, ki so odvisne od napredovanja znanosti in tehnologije in ki največ vlagajo v kadre. Znanost pa ne more napredovati sama od sebe; ustvarjajo jo najposobnejši ljudje; samo ti lahko zagotovijo bistveno uspešnejše sodelovanje s svetom na podlagi delitve in menjave dela.

Kaj je slabega in neuresničenega v sedanjem srednjem in visokem šolstvu? Zelo razvejano je, različno v pogledu kakovosti in uspešnosti izobraževanja in vzgoje, nepovezano med seboj in v velikem delu tudi z gospodarstvom, učenci niso primerno razporejeni glede na družbene potrebe, pravega usmerjanja še ni, med mladino se s tem sistemom ustvarjajo razlike, nimamo razvitih oblik izobraževanja, ki so gospodarstvu potrebne in vse preveč le govorimo o permanentnem izobraževanju. In kar je pglavitno: gospodarstvu dajemo veliko več takšnih delavcev, ki so pri šolanju ali pri študiju odnehali, kakor pa tistih, ki so res dobro usposobljeni za delo. Uspešnost vzgojnoizobraževalnega dela očitno ni primerljiva z naporom in sredstvi, ki jih za razvoj šolstva dajejo naši delovni ljudje.

Glede na to lahko tudi zanesljivo sklepamo, kam mora biti predvsem usmerjena reforma. Kvalificirani delavci dobijo znatno premalo splošne izobrazbe, ki bi jim odpirala možnosti za hitrejšo in učinkovitejšo prilagajanje novostim, katere prinaša napredek, in za večjo ustvarjalnost (racionalizatorstvo, novatorstvo). Bolj jih mora šola usposabljati tudi za samoupravljanje, kajti od delavcev pričakujemo vse pomembnejše odločitve. Prezgodaj se sklone možnost preusmeritve v poklic, saj se v starosti okoli 15. leta šele kristalizirajo nagnjenja in spoznanja o osnovnih psihofizičnih sposobnostih, znatno prekasno pa najbolj usposobljeni kadri prihajajo na delo, da bi se dovolj dobro prilagodili (z visoko šolo tudi po 25 letu). Sistem izobraževanja mora biti za vse enoten, vsakogar mora pripeljati do poklica, bolj sposobnim mora odpirati vrata napredovanja in jih k temu spodbujati, izobraževanje ob delu je učinkovitejše in cenejše, skrajšati je treba študij, ga prilagoditi potrebam in razviti trajno izpopolnjevanje kot osnovo skrbi za delo in za rast produktivnosti.

Z razvojem šolstva smo vsa leta skušali dohitevati predvsem vedno večji vpis. Zadnja leta se povečuje v srednjem šolstvu dejavnost za 110 do 130 oddelkov letno, v visokem šolstvu pa je poprečno okoli 1.500 študentov vsako leto več. Kljub povečanemu vpisu se ustrezno ne povečuje število absolventov, temveč je razmeroma upadlo. Vpis na šolo je treba povezati z odgovornostjo do študija in sredstva šolam odmerjati tudi po njihovi uspešnosti. Zato moramo zgraditi dobre centre usmerjenega izobraževanja po vseh regionalnih središčih, kjer je tudi uspeh študija v oddelkih višjih in visokih šol znatno večji, kot v dveh univerzitetnih središčih in republiki. Nadalje je treba uresničiti načrt gradnje in

obnove študentskih in dijaških domov, štipendije pa dajati predvsem po potrebah po kadrih (predvsem kot kadrovske naložbe in manj kot socialne pomoči).

Po vsem povedanem mora reforma rešiti predvsem še naslednje bistveni zahtevi:

- Mladino je treba usmerjati v poklice po njenih sposobnostih in nagnjenjih ter po družbenih interesih oziroma potrebah; to lahko dosežemo s preusmerjanjem zmogljivosti, s pospeševanjem proizvodnih smeri študija, z ustreznim financiranjem, toda na „konjunkturo“ poklicev vplivajo tudi ekonomski razlogi. V nagrajevanju po delu je treba ceniti predvsem delo, ki prispeva k ustvarjanju dohodka. Delovne organizacije dostikrat bolj izkazujejo potrebo po pravnih in ekonomistih in manj po strokovnjakih, ki bodo izvedli modernizacijo tehnologije in tehnološke preusmeritve, bolj organizirali proizvodnjo in jo racionalizirali, poskrbeli za varnost ljudi v delovnem in bivalnem okolju ipd.

- Selekcijo kadrov, ki jo zdaj opravljamo na zelo drag in v bistvu tehnokratski način: („vsak naj se vpiše kamor želi, kaj bo dosegel pa bomo videli“), moramo zamenjati s strokovno dobro pripravljanim usmerjanjem in z odgovornostjo za uspešnost študija. Pri proizvodnji moramo štediti z vsakim kilogramom surovin in polizdelkov, pri usposabljanju kadrov pa mora biti ta čut še mnogo bolj izostren, saj gre za ljudi in za družbene naložbe.

- Vse učne načrte, programe in učbenike je treba strokovno objektivno, toda javno presoati, izpopolnjevati in verificirati. To ne sme biti formalnost. Gre za prilagajanje vsebine študija tehnološkemu napredku, ki ga proizvodnja sprejema. Pretok novega v šolske načrte in gradivo mora prihajati iz znanosti in iz prakse. Predvsem pa morajo ti načrti biti realni; če smo se odločili za štiriletni študij, in kot vidimo, ga uresničujemo tudi v praksi najbolj razvite, velike in bogate dežele, potem je treba tudi temu primerno sestaviti načrte. Drugo pa je treba prenesti v oblike obveznega dopolnjevanja z novostmi vsakih denimo tri ali štiri leta za vsakega strokovnjaka. Tako bo nastal trajen in z dinamiko gospodarstva povezan sistem. V proizvodnji se je doslej dvakrat zamerjala tehnologija, preden se je v šolskih programih enkrat temeljito izpopolnila vsebina.

Poleg tega potrebujemo nove oblike izobraževanja. Vseh potreb gospodarstva ne bomo mogli zadovoljiti le s tradicionalnimi oblikami. Ne moremo si dovoliti, da iz šol odhaja ogromno mladine, ki ne doseže cilja in celo ne usposobljenosti za poklic. Vsak naj si pridobi poklic in z njim zavest, kaj je usposobljenost za delo in kako jo je treba nenehno dograjevati. V prihodnjih desetletjih, ko bodo vsi mladi ljudje še sredi svojega življenjskega delovnega obdobja — in zanj se sedaj usposablja v šolah, bomo še skrajševali delovni čas zato, da bi pridobljene ure porabili za usposabljanje. Gremo v čas avtomatizacije, prek posebnih izobraževalnih skupnosti za posamezna področja dejavnosti. Leta in leta čutimo to potrebo in govorimo o tem, a se vse zelo pačasi razvija. Mar odgovorni ljudje v združenem delu čakajo, da jih bosta gospodarstva zbornica in republiška izobraževalna skupnost pripeljali do samoupravnih sporazumov in do boljše organizacije dela, kot je sedanja. Združevanje gospodarstva ima svoj smisel v boljši delitvi dela, specializaciji, zagotavljanju višje produktivnosti dela, združenem načrtovanju, raziskovanju, razvoju, obdelavi tržišča in ne nazadnje v šolanju kadra. Zavlačevanje na tem področju povzroča škodo ali vsaj odmika cilje gospodarstvu, šolam in družbi. V načrtih pa imamo vse večje naložbe in višjo stopnjo rasti naložb od družbenega proizvoda. Za nove kapacitete so potrebni primerno usposobljeni kadri.

Zato je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva in reforma našega odnosa glede kadrovanja, usposabljanja ljudi ob delu, družbenega organiziranja na tem področju, združevanja sredstev in izvajanja menjave dela ter prakse investiranja za gospodarski napredek.

Center usmerjenega izobraževanja

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bo zahtevala tudi prilagoditev samoupravne in pedagoške organiziranosti vzgojnoizobraževalnih organizacij na tem področju. Koncept preobrazbe temelji na izhodišču, da bodo morale biti organizacijske oblike dovolj prožne, da bi lahko v različnih razmerah smotrno in na ustreznem strokovni ravni zagotavljale uresničevanje smotrov usmerjenega izobraževanja v najtesnejši povezavi z združenim delom.

Prevladujoča organizacijska oblika bo vsekakor morala biti vzgojnoizobraževalna organizacija, kakršno predstavlja s tem konceptom opredeljeni center usmerjenega izobraževanja. (Najbrž se bo treba dogovoriti tudi za jezikovno primernejši izraz, ki bo odgovarjal novi vsebini in organizaciji; za zdaj uporabljamo naziv „center usmerjenega izobraževanja“ kot delovni termin.)

Center usmerjenega izobraževanja naj bi bil praviloma vzgojnoizobraževalna organizacija združenega dela, ki sama ali v sodelovanju z drugimi centri ali z višjimi in visokimi šolami organizira in izvaja celotno prvo fazo ter določene finalne programske usmeritve in finalne programske smeri druge faze usmerjenega izobraževanja. Finalne programske usmeritve in smeri organizira praviloma kot sestavni del svoje stalne dejavnosti, lahko pa tudi v sodelovanju z drugimi centri kot stalne aličasne dislocirane programe (oddelke) drugih centrov usmerjenega izobraževanja ali višjih in visokih šol. Center je lahko samostojna organizacija združenega dela, lahko pa se vključi tudi v druge sestavljene organizacije združenega dela.

Temeljni pogoji obstoja centra za usmerjeno izobraževanje je, da zagotavlja vse bistvene prvine vzgojnoizobraževalnega procesa na tej stopnji, to je usmerjeno prvo fazo z zadostno razvejanostjo izbirnih programov v drugem letu skupaj z ustrežno kakovostjo in usmerjenostjo proizvodno-tehničnega področja finalne programske usmeritve in finalne programske smeri v drugi fazi. Le tako bo center lahko uresničeval svojo temeljno nalogo, to je usmerjeno izobraževanje in v skladu z načeli reforme vzpostavljaj neposredne odnose (vključno z menjavo dela) s konkretnimi subjekti v združenem delu.

Seveda pa bodo med posameznimi centri bistvene razlike glede na število in razsežnost finalnih programskih usmeritev in finalnih programskih smeri. Skladno z družbenimi potrebami, materialnimi in kadrovskimi možnostmi in posebnimi zahtevami strok ali poklicev se bodo oblikovali centri različnih tipov. Ti bodo zagotavljali vzgojnoizobraževalne programe za širša poklicna področja ali za ožje skupine poklicev. Zlasti po končani prvi fazi (pa tudi še kasneje) bo del mladine, ki se ne bo opredelila za poklice ali finalne izobraževalne smeri, ki jih zagotavlja posamezen center, lahko prestopil na druge centre v istem ali drugem kraju, hkrati pa bodo

vani prihajali drugi učenci, ki želijo nadaljevati finalne programske usmeritve in finalne programske smeri, kakršne organizira ta center. Le nekatere finalne programske usmeritve so take, da bo zanje verjetno smotno in potrebno že od začetka prve faze izobraževati samo v določenih centrih (vojaški poklici, miličniki, glasbeni poklici, morda zdravstveni, pedagoški itd.).

Svoje vzgojnoizobraževalne programe, zlasti programe finalnih usmeritev, bodo centri uresničevali v najtesnejši in neposredni povezavi z združenim delom. Lahko pričakujemo, da se bodo nekatere faze ali deli teh programov izvajali tudi v organizacijah združenega dela, v njihovih delavnicah in obratih pod strokovnim in pedagoškim vodstvom centrov.

Število in raznovrstnost finalnih programskih usmeritev in smeri, ki jih bo organiziral posamezni center, bo temeljilo na potrebah združenega dela, omejeno pa bo tudi z materialnimi in kadrovskimi možnostmi. Prav gotovo ne bi bilo smotno izobraževati v posameznem centru za preveliko število usmeritev in smeri, kar bi vodilo do velikih koncentracij mladine in pedagoških delavcev ali pa do nenormalno dragega izobraževanja majhnih skupin za posamezen program ali usmeritev. Skrb in odgovornost za družbeno upravičenost in kakovost izobraževanja bo terjala od centrov in njihovih izvajalcev, da razvijejo le tiste usmeritve, ki jih združenio delo v resnici potrebuje, zanje pa morajo biti centri kadrovske in materialno zadostno usposobljeni.

Prevladujoča oblika naj bi bil center z eno širšo ali nekaj ožjimi sorodnimi finalnimi programskimi usmeritvami, ki bo lahko ob pedagoško sprejemljivi koncentraciji učencev in smotni organizaciji dosegel ustrezno strokovno poglobljenost, smotno izrabo posebnih zmogljivosti in opreme ter vzpostavil neposredne odnose z organizacijami združenega dela, kamor se zaposlujejo učenci po končanem šolanju. Centri z večjim številom finalnih programskih usmeritev bodo utemeljeni le v posebnih razmerah in ob organiziranem strokovnem sodelovanju s centri, ki bodo gojili posamezne finalne programske usmeritve in smeri v večjem obsegu in s temeljito strokovno poglobljenostjo.

Tam, kjer je zanimanje za nekatere izobraževalne programe trajno ali občasno, pa tega center sam ne bi mogel povsem izpeljati. Centra lahko skupaj organizirata trajne aličasne dislocirane programe (oddelke) in prevzmeta odgovornost za njihovo uresničevanje.

Poleg sodelovanja, ki naj zagotovi določene finalne programske usmeritve in smeri, bo potrebno in možno tudi sodelovanje med centri za zagotavljanje posameznih predmetnih programov, zlasti izbirnih. Pogosto bo mogoče zagotoviti dovolj pester izbor programskih usmeritev ter izbirnih predmetnih programov, ki bodo dajali vzgojnoizobraževalnemu procesu v centru poglobljeno kakovost, mladini pa vsestranske razvojne možnosti (ta je ena od prvenstvenih nalog vsake vzgojnoizobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja) le z medsebojnim sodelovanjem centrov. Ti bodo posamezne predmetne programe ali finalne programske smeri, za katere so strokovno usposobljeni, izvajali po dogovoru tudi v drugih centrih, ki teh možnosti nimajo.

Taka širša mentorska strokovna in organizacijska vloga posameznih strokovno in materialno ustrezno usposobljenih centrov bo v posameznih primerih postala pomemben del njihove naloge ali dejavnosti, ki bo tudi bistveno prispevala k hitrejšemu prodoru sodobnih konceptov v izobraževanje za posamezne poklice ali programske usmeritve. K temu bo lahko prispevalo tudi neposredno sodelovanje ustreznih visokih šol.

Zato, da bodo lahko uresničevali vzgojnoizobraževalne smotre in naloge, bodo centri usmerjenega izobraževanja sodelovali med seboj ter z višjimi in visokimi šolami. V skupnostih, kot jih predvideva zakon o visokem šolstvu, in drugih oblikah sodelovanja, bodo zagotavljali usmerjanje mladine v visokošolski študij, kontinuiranost izobraževalnih programov ter nenehno usklajevanje programske vsebine z razvojem znanosti in tehnologije na posameznih področjih. Pričakujemo lahko, da bo zlasti na ožjih strokovnih področjih tako sodelovanje postopoma omogočilo tudi samostojno in sprotno oblikovanje učnih programov v skladu s potrebami uporabnikov.

Posebna oblika sodelovanja centrov usmerjenega izobraževanja z višjimi in visokimi šolami bo tudi organiziranje dislociranih programov, višjih in visokih šol v krajih zunaj njihovega sedeža. To bodo lahko prehodne oblike, namenjene zlasti zadovoljevanju razvojnih potreb združenega dela na posameznih območjih. V posameznih primerih bodo lahko to stalne oblike delovanja visokih šol za uresničevanje njihovih izobraževalnih nalog, zlasti se za izobraževanje ob delu, dopolnilno in povratno izobraževanje, nekatere oblike podiplomskega študija itd. V posameznih regionalnih središčih bodo postopoma prek teh oblik nastajale možnosti za razvoj finalnih izobraževalnih programov za poklice, ki presegajo raven usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji. Oblikovali se bodo centri usmerjenega izobraževanja, ki bodo organizirali vse faze usmerjenega izobraževanja za določene poklice, tudi na stopnji visokega šolstva. Verjetno se bo pokazalo, da je treba posamezne obstoječe višje ali visoke šole tesneje samoupravno organizacijsko in pedagoško povezati s srednjimi šolami v enovite centre usmerjenega izobraževanja. To bo potrebno tam, kjer bo tako zahteval razvoj združenega dela.

Centri usmerjenega izobraževanja bodo morali prerasti okvire šolskega izobraževanja. V skladu z načeli permanentnega izobraževanja naj bi organizirali tudi vse oblike izpopolnjevanja ob delu za potrebe združenega dela in v skladu s svojo osnovno dejavnostjo, za katero so usposobljeni.

Menimo, da bo praksa razvila sorazmerno pestre modele oblikovanja centrov, zato bi bilo najbrž škodljivo vztrajati pri togo zasnovanih modelih. Vsekakor pa bo povsod, tudi pri organizaciji centrov, treba spoštovati temeljna načela usmerjenega izobraževanja, nenehno skrbeti za kakovost učnovzgojnih rezultatov, skladnost z interesi združenega dela in smotnost vzgojnoizobraževalnega dela. Center ni nova izdaja (ene ali več) dosedanjih zaprtih srednjih šol s sklenjeno in ločeno programsko vsebino, ampak novi zasnovi usmerjenega izobraževanja prilagojena organizacijska oblika. Njena značilnost je zlasti odprtost — ne le za prehajanje ali usmerjanje mladine, ampak tudi odprtost za vzgojnoizobraževalne programe. Te oblikuje in izvaja center sam, s svojimi zmogljivostmi, ali pa s sodelovanjem drugih centrov v skladu s svojo temeljno usmeritvijo, ki bo temeljila na širše dogovorjeni delitvi dela v regiji in republikah. Prek take delitve dela in medsebojnega sodelovanja centrov naj bi sedanje ozko usmerjene, med seboj nepovezane in vase zaprte srednje šole prerasle v monolitne, notranje prehodne in na vseh točkah z združenim delom neposredno povezan sistem usmerjenega izobraževanja.

V razpravi o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje bo mogoče vsestransko preveriti dosedanje zamisli o organizaciji vzgojnoizobraževalne dejavnosti na tej stopnji, nastalo pa bo gotovo tudi mnogo novih zamisli in rešitev, ki jih bodo narekovale izkušnje iz prakse in aktualne družbene potrebe. Na takem temelju bo mogoče ustrezno zasnovati in natančneje opredeliti tudi organizacijo centrov usmerjenega izobraževanja in njihovo medsebojno povezovanje v skladno delujoč sistem.

Nekateri vidiki oblikovanja mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji

Na oblikovanje sedanje mreže srednjih, višjih in visokih šol so v preteklosti vplivali različni vzroki. Sedanje stanje se ni izoblikovalo samo iz načrtnih prizadevanj, ob upoštevanju interesov in potreb družbe in združenega dela.

Z reformo sistema vzgoje in izobraževanja, ki jo snujemo in jo bomo uvajali v naslednjem obdobju, se pojavlja tudi vprašanje prostorske razporeditve vzgojnoizobraževalnih organizacij reformirane usmerjenega izobraževanja.

V splošnih izhodiščih za načrtovanje mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji je treba upoštevati:

- dolgoročni načrt družbenoekonomskega razvoja naše republike z njegovimi prednostnimi usmeritvami (primarni, sekundarni, terciarni in kvartarni sektor);

- potrebe združenega dela po strokovnih kadrih za družbene dejavnosti in gospodarske panoge glede na raven strokovnosti;

- policentrični razvoj naše republike in načrtovani razvoj posameznih regij;

- dolgoročni program razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, ki bo izhajajoč iz navedenega določil za načrtno obdobje izobrazbeno raven prebivalstva, število tistih, ki se bodo izobraževali, potrebno število in vrsto pedagoških kadrov, prostorske zmogljivosti, opremo in tehnologijo vzgojnoizobraževalnih organizacij ter sredstva, potrebna za vzgojnoizobraževalno dejavnost, merjena z deležem v družbenem proizvodu.

Na temelju teh načrtov in splošnih izhodišč bodo posebne izobraževalne skupnosti in izobraževalna skupnost Slovenije ob sodelovanju z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi načrtovale mrežo vzgojnoizobraževalnih organizacij ter jo z medsebojnim usklajevanjem oblikovale, tako da bo rabila resničnim potrebam združenega dela po kadrih. Pri tem bodo morale izobraževalne skupnosti ali drugi ustanovitelji vzgojnoizobraževalnih organizacij zagotoviti delovanje vzgojnoizobraževalnega sistema usmerjenega izobraževanja, samoupravno organiziranost in povezanost vzgojnoizobraževalnih organizacij z združenim delom in s samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Kar najtesneje bodo morale sodelovati med seboj, z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi in z republiško izobraževalno skupnostjo.

Predlog o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje nakazuje različne organizacijske možnosti vzgojnoizobraževalnih organizacij prihodnjega usmerjenega izobraževanja, ki jih je treba upoštevati pri snovanju njihove mreže.

Cepav I. faze usmerjenega izobraževanja institucionalno ne bomo mogli ločevati od II. faze in bodo najbolj idealne organizacijske rešitve tiste, ki bodo v isti vzgojnoizobraževalni organizaciji vključevale I. in II. fazo, bo ponekod morda možno in potrebno organizirati le I. fazo. Če bomo namreč hoteli približati usmerjeno izobraževanje tudi mladini v manj razvitih krajih in delovnih ljudem v krajih, kjer so zaposleni in tako dvigniti splošno izobrazbeno raven vsega prebivalstva, bomo morali širše zasnovati predvsem mrežo I. faze usmerjenega izobraževanja; ta je namreč pogoj vsega nadaljnjega izobraževanja. Krajevno ločeno organizirana I. faza usmerjenega izobraževanja pa bo morala biti v vseh primerih vključena v vzgojnoizobraževalno organizacijo, ki bo izobraževala za poklic v drugi fazi kot njena dislocirana enota. Strokovno povezanost in programsko enotnost ter obliko samoupravne organiziranosti in povezanosti bodo urejali posebni akti o ustanavljanju in združenju takšnih vzgojnoizobraževalnih organizacij. Razumljivo je, da zaradi širše zasnovane mreže I. faze ne smemo zmanjševati zahtevnosti glede izpolnjevanja vzgojnoizobraževalnih programov niti pogojev glede pedagoškega kadra, organizacije pouka, potrebnega prostora, opreme in izobraževalne tehnologije.

Pri oblikovanju vzgojnoizobraževalnih organizacij s I. in II. fazo usmerjenega izobraževanja bodo bolj kot doslej pričujoči tudi integracijski procesi med posameznimi izobraževalnimi organizacijami ter njimi in proizvodnimi organizacijami združenega dela. Posebne izobraževalne skupnosti bodo podpirale zlasti vertikalno povezovanje vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki usposablajo kadre za določene panoge ali sorodne poklice na vseh ravneh strokovnosti, saj se bo tako uresničeval kadrovskega interes združenega dela, usklajevali se bodo programi in snovale nove smeri in usmeritve izobraževanja.

Zahtevnost programov usmerjenega izobraževanja je odvisna od ravni strokovnosti in terja poleg usposobljenega pedagoškega kadra tudi ustrezen izobraževalni prostor, tehnologijo in opremo. Glede na to, kako bodo ustanovitelji vzgojnoizobraževalnih organizacij mogli kakovostno zadostiti tem pogojem, bo odvisno, katere usmeritve in smeri ter na kakšni ravni bodo lahko organizirali usmerjeno izobraževanje. Gotovo bo mogoče posamezne usmeritve, smeri in ravni strokovnega izobraževanja organizirati že za območje občine, nekatere le za območje regij, obe fazi na vseh ravneh izobraževanja za večje število usmeritev ter smeri pa le v enem ali obeh slovenskih visokošolskih središčih.

Za organizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa je pomembno tudi število učencev v vzgojnoizobraževalni organizaciji. V vzgojnoizobraževalni organizaciji, ki bi vključevala I. in II. fazo do ravni sedanje srednje šole za eno od usmeritev ali smeri, bi moralo biti vsaj 400 učencev, v horizontalno organiziranih centrih s I. in II. fazo za več usmeritev ali smeri pa 600 in več učencev. V krajih z večjim številom prebivalstva in bolj razvitim gospodarstvom ter močnejšim zaledjem bo treba organizirati tudi več vzgojnoizobraževalnih organizacij vertikalnega in po potrebi horizontalnega ali celo kombiniranega tipa.

Poleg navedenih izhodišč bodo izobraževalne skupnosti pri oblikovanju mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja upoštevale še posebnosti krajev in regij, predvsem potrebe gospodarskih panog in družbenih dejavnosti, za katere bodo organizirale izobraževanje.

Glede na raven strokovnosti vzgojnoizobraževalne organizacije, ki jih bodo imele, je mogoče razvrstiti kraje v tele skupine:

- kraji s I. fazo usmerjenega izobraževanja (dveletna skupna programska osnova s tistimi primarnimi programskimi usmeritvami, ki jih narekujejo krajevne in ožje regionalne potrebe združenega dela);

- kraji s I. in II. fazo usmerjenega izobraževanja (do ravni sedanje štiriletna šole — centri usmerjenega izobraževanja, izobraževalni centri v integraciji s proizvodnimi organizacijami);

- kraji z obema fazama usmerjenega izobraževanja in za vse ravni strokovnosti za določeno dejavnost ali panogo;

- kraji z obema fazama usmerjenega izobraževanja za vse ravni strokovnosti in za več dejavnosti ali panog.

Samo I. fazo usmerjenega izobraževanja bodo lahko organizirale izobraževalne skupnosti v krajih, ki imajo v osmih razredih osnovnih šol najmanj 150 učencev (torej vsaj toliko kandidatov za vpis v I. razred I. faze, da je mogoče organizirati najmanj štiri oddelke I. razreda in 4. oddelke 2. razreda ali skupaj 8 oddelkov), ki izpolnjujejo za organizacijo pouka skupnih programskih osnov s primarnimi programskimi usmeritvami pogoje glede pedagoškega kadra, prostora in tehnologije (ali ki si te pogoje lahko v doglednem času ustvarijo) in kjer se je pokazalo, da potrebuje združeno delo kadre s takšno ravni strokovnosti (npr. v Cerknici, Litiji, Metliki, Trebnjem, Trzinu, itd.).

I. in II. faza usmerjenega izobraževanja do ravni sedanje štiriletna srednje šole bi bili lahko v krajih, ki so že doslej imeli eno ali več srednjih šol, kjer bi izpolnjevali za organizacijo obeh faz vse verifikacijske pogoje (npr. Ajdovščina, Brežice, Črnomelj, Domžale, Grosuplje, Idrija, Jesenice, itd.) in seveda tudi tam, kjer so doslej že imeli višje in visoke šole (Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica, Velenje, itd.). V to skupino bo treba vključiti tudi kraje, ki so že doslej imeli organizirano izobraževanje za posamezne usmeritve ali smeri na srednji stopnji v dislociranih enotah ali pa pri delavskih univerzah in bi si za izobraževanje v obeh fazah morali pridobiti verifikacijo za svoje vzgojnoizobraževalne organizacije (npr. Radlje, Sežana, Žalec, itd.).

Obe fazi usmerjenega izobraževanja za vse ravni strokovnosti za določeno dejavnost ali panogo bodo imeli kraji, ki so že doslej razvili dislocirane enote višjih ali visokih šol (npr. Celje, Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Velenje in Murska Sobota, ki sicer doslej takšnih oddelkov še nima, a je s policentričnim razvojem kot središče regije za to predvidena) in naj bi te smeri finalnega izobraževanja na teh ravneh obdržali, ter Kranj (visoka šola za organizacijo dela) in Piran (višja šola za pomorje).

Ljubljana in Maribor ostajata še naprej edini slovenski mesti, ki razvijata vse ravni strokovnosti usmerjenega izobraževanja za več dejavnosti in panog in lahko organizirata finalno izobraževanje za najvišje ravni strokovnosti za posamezne dejavnosti ali panoge v dislociranih enotah. Seveda bo tudi med tema visokošolskima središčema treba načrtno razvijati takšne smeri najvišje ravni strokovnega izobraževanja, ki se bodo dopolnjevale, podvajale pa le tedaj, če bo družba resnično potrebovala toliko strokovnih kadrov, da jih eno samo središče ne bi mogli zagotoviti ali pa prevelika koncentracija ne bi bila smotna.

Skupaj z mrežo dijaških in študentskih domov naj mreža vzgojnoizobraževalnih organizacij za usmerjeno izobraževanje zagotovi večjo učinkovitost vzgoje in izobraževanja (odprava osipa), pa tudi večjo dostopnost izobrazbe za mladino in delovne ljudi, ki se bodo izobraževali v skladu z družbenimi potrebami, svojimi sposobnostmi in nagnjenji ne glede na svoj materialni položaj in oddaljenost od šolskih središč.

Enotna nomenklatura poklicev in profili poklicev — element za oblikovanje sistema usmerjenega izobraževanja

Vsaka družbena skupnost nenehno in sistematično proučuje svojo delitve dela ter spremlja oblikovanje in razvoj poklicev. Na rezultatih teh proučevanj ter na načrtovanjih družbenih potreb po delavcih ter njihovih potrebnih znanjih gradi in posodablja nomenklaturu poklicev (I), sistem razvrščanja poklicev (II) in pripravlja, dopolnjuje ter spreminja profile poklicev (III).

I.

Nomenklatura poklicev je odsev razvojnega stanja produktivnih sil v neki družbeni skupnosti. V najširšem pomenu besede je nomenklatura tudi odsev družbenoekonomskega sistema. Kot rezultat družbene delitve dela pomeni pregled poklicev z določenimi podatki o posameznih poklicih. Nomenklatura poklicev je eno temeljnih družbenih izhodišč, predvsem za načrtovanje kadrovskih potreb, za urejanje dejavnosti zaposlovanja, za statistično in analitično spremljanje poklicne strukture prebivalstva, za vrednotenje dela pa tudi za načrtovanje sistema usmerjenega izobraževanja. Uradna jugoslovanska nomenklatura poklicev iz leta 1952 je zajemala 12.000 poklicev. Ta je bila osnova za ves nadaljnji razvoj združevanja, delitve in razvrščanja poklicev. V istem letu je bil izdan tudi pravilnik o strokah in poklicih, ki predstavlja v zveznem merilu seznam poklicev na stopnji kvalificiranih delavcev. Žal ta pravilnik ni vključeval tudi poklicev drugih kvalifikacijskih stopenj, kot npr. poklicev na ravni tehnikov, poslovodij, delovodij, inženirjev in drugih. Zaradi pomanjkljivosti takratne metodologije oblikovanja nomenklature

poklicev, njenega spremljanja in dopolnjevanja, enostranosti pravilnika o strokah in poklicih ter družbenega nesprejemljivega rangiranja poklicev na fizično in umsko delo, smo v Sloveniji že leta 1964 začeli izdelovati novo metodologijo za oblikovanje nomenklature poklicev. K temu nas je vodilo tudi stališče republikanskih upravnih organov, da administrativno razvrščanje in priznavanje kvalifikacijskih stopenj, ki nista v skladu z resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov (Uradni list FLRJ, št. 25-267/61) in s priporočilom o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Sloveniji (Uradni list SRS, št. 30-267/61), zavira uveljavljanje takega sistema strokovnega izobraževanja, ki bi bilo v skladu z načelom delitve osebnih dohodkov po delu. Nova nomenklatura je pomenila napredek prav v tem, da je zajela vse takratne zahtevnostne ravni, hkrati pa vključuje vse podatke o posameznih poklicih, in sicer:

- naziv poklica;
- delovna mesta, ki so značilna za poklicno dejavnost;
- opis dela;
- razvrstitev poklica v stopnjo in skupino glede na zahtevnost in vsebino dela;
- opredelitev načina izobraževanja.

Na temelju tako oblikovanih nomenklatur poklicev, ki so že izdelane skoraj za vse gospodarske dejavnosti (22), smo evidentirali okrog 2000 poklicev. To pa je bistveno manj, kot jih prikazuje nomenklatura zavoda za statistiko iz leta 1971 (zadnje ljudsko štetje). Ta jih navaja kar 16.000. Pregled poklicev zveznega statističnega zavoda je v bistvu izbor delovnih mest, ki jih le-ta pojmuje kot poklice.

II.

Ker je poklicev veliko, jih je treba v nomenklaturi ustrezno razvrstiti. Klasifikacija poklicev je sestavni del nomenklature poklicev. Po dejavnosti je to dvodimenzionalen proces; eno dimenzijo — vertikalni vidik predstavlja zahtevnost dela, drugo dimenzijo — horizontalni vidik pa vsebina dela. Horizontalni vidik obsega razvrščanje poklicev v sorodne skupine glede na podobnost po vsebini dela, panogi ali dejavnosti. Vertikalni vidik pa obsega razvrščanje poklicev glede na različno zahtevnost dela. Model, ki se oblikuje na temelju razvrščanja poklicev po vertikalnem vidiku, se v praksi imenuje klasifikacijska lestvica.

Ta klasifikacijska lestvica je obsegala devet stopenj. Delavca je razdelila na štiri vrste (nekvalificirani, polkvalificirani, kvalificirani in visoko kvalificirani delavci), uslužbenca pa na pet vrst (pomožni uslužbenec, nižji strokovni uslužbenec, srednji strokovni uslužbenec, višji strokovni uslužbenec, visoko strokovni uslužbenec). Lestvica je bila skladna z dualističnim sistemom izobraževanja.

Takšno razvrščanje poklicev temelji na delitvi poklicev na intelektualne in manualne; nekateri ljudje (intelektualci) se razvrščajo po šolski izobrazbi, drugi (manualni) pa po zahtevnosti dela in delovnem uspehu. Dualizem v kvalifikacijski lestvici je odsev tradicionalne preteklosti in predstavlja temeljno oviro pri oblikovanju vzgojnoizobraževalnega sistema.

S pripravljanjem nove metodologije za izdelavo nomenklature poklicev v l. 1964 smo v Sloveniji želeli odpraviti med drugimi tudi te slabosti. V letu 1964 pripravljena razvrstitev poklicev obsega 6 kategorij poklicev, enotnih za delavce in uslužbence: poklic ozkega profila, poklic širokega profila, poklic profila tehnik in njemu podobni, poklici profila inženir in njemu podobni, poklici profila diplomirani inženir in njemu podobni, poklici profila magister.

Takšna razvrstitev poklicev se je v Sloveniji do danes uveljavila na nekaterih področjih, kot npr.: v delovnih organizacijah v zvezi z izdelavo sistemizacij, v zaposlovanju, v srednjem šolstvu, pa tudi v zveznem merilu, saj je od l. 1970 uveljavljen in na tej klasifikaciji pripravljen šifrant poklicev, ki zajema okrog 2000 poklicev. Z manjšimi dopolnitvami je ta razvrstitev uveljavljena tudi na področju samoupravnega sporazumevanja v zvezi z nagrajevanjem.

Za sistem usmerjenega izobraževanja je v zveznem merilu pripravljen za javno razpravo predlog nove kvalifikacijske lestvice, ki obsega enajst stopenj. Ta predlog je izdelan zgolj z vidika razvrščanja delavcev na podlagi tega, koliko časa (v letih) se bodo ali so se strokovno izobraževali. Ne daje pa odgovora, katere poklice zahteva združeno delo.

III.

Na temelju nomenklature poklicev in na razvoju dejavnosti, ki jih vključujejo poklici, navedeni v nomenklaturi, se ugotavljajo profili poklicev. Podlaga za njihovo izdelavo so zahteve enega ali več konkretnih delovnih mest in dejavnosti (opravil) na teh delovnih mestih. V svojem bistvu so kombinacija opisa dela in lastnosti človeka, ki to delo opravlja. Z njimi se torej najbolje usklajujejo zahteve dela s potrebnimi sposobnostmi ljudi, ki naj ta dela izvajajo. Profili poklicev so odvisni od razvojne dinamike dela. Ker se zahteve dela nenehno spreminjajo zaradi uvajanja novih znanstvenih in tehnoloških izsledkov v proces dela, je treba tudi profile poklicev nenehno preverjati, dopolnjevati in spreminjati.

Profili poklicev so pripomoček za naslednje dejavnosti:

- smotno poklicno usmerjanje in zaposlovanje (izbiranje ljudi glede na potrebne sposobnosti, nagnjenja in interese ter glede na njihova znanja, spretnost in delovne navade), napredovanje in premeščanje ljudi;
- pripravljanje programov izobraževanja; glede tega so profili pomemben dokument in vmesni člen med analizo dela in programiranjem;
- izpolnjevanje in permanentno izobraževanje strokovnih kadrov.

Izvršni odbori panog pri gospodarski zbornici SR Slovenije in ustreznih republikanskih zavodi so od leta 1966 do konca leta 1975 potrdili profile za okrog 300 poklicev, ki jih izobražujemo v srednjih šolah in v šolah, organiziranih po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij.¹

Jugoslavija kot enotno ekonomsko tržišče, kjer se vse bolj uveljavlja usmerjanje in usklajevanje proizvodnje, zahteva temu ustrezno usmerjeno in usklajeno ravnanje na področju kadrov in kadrovske politike, še zlasti pri načrtovanju, zaposlovanju, izobraževanju, spremljanju in razvoju kadrov. Ta dejavnost naj bi torej temeljila na poenotenih strokovnometodoloških načinih obravnave in enotnih družbenopolitičnih stališčih.

Zaradi tega je treba izoblikovati poenoteno jugoslovansko metodologijo za sestavljanje nomenklature poklicev, katere temeljna sestavina je tudi klasifikacija, razvrščanje poklicev. Ta pa omogoča poenotenje pri oblikovanju in izvajanju kadrovske politike v najširšem pomenu besede.

Ko pričnemo z javno razpravo o izhodiščih za reformiranje srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, je v tej razpravi treba opredeliti vsa področja in funkcije, ki vplivajo na uresničitev reforme celotnega sistema vzgoje in izobraževanja po osnovni šoli. V

ta sklep se uvrščajo prav gotovo družbena in strokovna opravila v zvezi z:

— nomenklature s klasifikacijo poklicev kot podlago za izdelavo profilov poklicev, načrtovanje kadrov, analitično statistično spremljanje gibanja kadrov, izvajanje politike zaposlovanja, kadrovskega ravnanja v organizacijah združenega dela in podobno;

— profili poklicev kot podlago za programiranje usmerjenega izobraževanja že v primarnih osnovah in še posebej v finalnem izobraževanju po I. fazi tega izobraževanja.

Da bi prispevali k uresničevanju načrtosti in skladnejšemu razvoju Jugoslavije kot celote tudi v kadrovski politiki, katere del je tudi izobraževanje, smo se v Sloveniji lotili izdelave konkretnega predloga nomenklature s klasifikacijo poklicev in njihovega razvrščanja. O predlogu, ki ga bomo pripravili v Sloveniji, bo potekala javna razprava v organizacijah združenega dela. Ta predlog bomo predstavili medrepublikanskim in pokrajinskim organom kot različice enotnejšega urejanja vprašanj kadrovske politike in izobraževanja.

Od javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje pričakujemo, da bi dala čimveč predlogov in pobud, kako in v kateri smeri bi bilo treba razvijati analitično proučevalno dejavnost na področju delitve dela in poklicev glede na potrebe združenega dela. Odgovoriti moramo, kaj in v kakšnem obsegu je treba enotno urejati na ravni SFRJ. Hkrati pričakujemo predloge, kritične pripombe in mnenja.

Posebne izobraževalne skupnosti

Za uresničevanje človekovih ustavnih pravic, interesov in potreb po znanju določajo ustava in zakoni tako organiziranost vzgojnoizobraževalnih dejavnosti, da lahko delavci v temeljnih organizacijah združenega dela sodooločajo o uporabi sredstev, ki so jih ob delitvi dohodka namenili za vzgojnoizobraževalno dejavnost. Delavci vsega združenega dela uresničujejo to svojo samoupravno pravico s tem, da:

1. sodelujejo pri upravljanju vzgojnoizobraževalnih organizacij;
2. s svobodno menjavo svojega dela z delom prosvetnih delavcev razvijajo nov družbenoekonomski odnos, ki temelji na enakopravnosti vseh delavcev v združenem delu in njihovem deležu pri ustvarjanju družbenega proizvoda in družbenem napredku. Svobodno menjavo dela uresničujejo delavci:

- a) v neposredni menjavi dela med delavci TOZD (uporabniki in izvajalci vzgojnoizobraževalnih storitev);
- b) združeni v samoupravnih interesnih skupnostih, v katerih usklajujejo svoje medsebojne splošne in posebne interese in potrebe po vzgoji in znanju.

I. IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI

Na temelju zakona o izobraževalnih skupnostih (Uradni list SRS, št. 38-443/74) delujejo v SR Sloveniji tri vrste izobraževalnih skupnosti: občinske izobraževalne skupnosti, posebne izobraževalne skupnosti in izobraževalna skupnost Slovenije.

Vsaka skupnost ima svoje področje delovanja. Vse se v delovanju dopolnjujejo in so skupaj odgovorne za celotno izobraževanje v SR Sloveniji.

Občinske izobraževalne skupnosti¹ opravljajo naloge na področjih predšolske vzgoje, osnovnega izobraževanja otrok in odraslih, usposabljanja otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in drugih oblikah vzgoje in izobraževanja v času obveznega šolanja. Občinske izobraževalne skupnosti se vključujejo tudi v sistem usmerjenega izobraževanja, saj sodelujejo pri oblikovanju politike, izgrajevanja sistema in načrtovanju razvoja usmerjenega izobraževanja v občini, za kar se dogovarjajo s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in izobraževalno skupnostjo Slovenije.

Občinski izobraževalni skupnosti je šestdeset, kolikor je občin v SR Sloveniji. Poleg njih je ustanovljena še obalna izobraževalna skupnost, ki združuje skupnosti na obali in mestna izobraževalna skupnost Ljubljana, ki so jo ustanovili ljubljanske občinske izobraževalne skupnosti.

Posebne izobraževalne skupnosti ustanovljajo delavci TOZD kot uporabniki in delavci TOZD kot izvajalci (člani) za posebna področja vzgojnoizobraževalnih dejavnosti ali za skupino sorodnih področij, če ugotovijo skupne izobraževalne potrebe in interese. V posebnih izobraževalnih skupnostih se združujejo vzgojnoizobraževalne organizacije vseh stopenj usmerjenega izobraževanja določene področja po končani osnovni šoli. Do konca leta 1975 so bile ustanovljene štiri posebne skupnosti, vendar sta prejšnje leto delovali samo dve skupnosti.

Izobraževalna skupnost Slovenije je po svoji funkciji zveza občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti, ki prek nje oblikujejo in izvajajo enotno vzgojnoizobraževalno politiko v SR Sloveniji, zagotavljajo razvoj vzgoje in izobraževanja in uresničujejo vzajemnost ter neposredno zadovoljevanje potreb in interesov na tistih področjih usmerjenega izobraževanja, kjer ni posebnih izobraževalnih skupnosti. Prek izobraževalne skupnosti Slovenije člani enakopravno odločajo v skupščini SR Slovenije v zadevah, za katere je z zakonom predvideno takšno odločanje.

II. IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE POSEBNIH IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTI

Demokratizacija izobraževanja se ne more izražati le v izenačevanju dostopnosti in ustvarjanju enakih možnosti za izobraževanje, ampak mora v socialistični samoupravni družbi temeljiti na usklajevanju izobraževalnih interesov posameznika s potrebami združenega dela. Zato ni mogoče uresničiti reforme, ki bi bila zasnovana brez organiziranega sodelovanja združenega dela in ne-

skladna z razvojnimi potrebami posameznih področij dejavnosti. To ne velja samo za organizacijo posameznih smeri in usmeritev. Prav toliko zadeva tudi zgradbo vsebinske strukture in vzgojnoizobraževalne smotre posameznih programov, saj morajo zagotavljati poleg zadostnega števila potrebnih kadrov tudi tiste kvalitete, ki so potrebne glede na predvidene razvojne potrebe, zlasti večjo prilagodljivost kadrov za spremembe v zahtevah, ki jih povzroča razvoj tehnologije ter njihovo usposobljenost za stalno in sprotno izpolnjevanje. Te zahteve je mogoče kvalitetno izpolniti z vzpostavljanjem čimbolj neposrednih odnosov med vzgojnoizobraževalno dejavnostjo in drugim združenim delom.

Tudi ustavno načelo svobodne menjave dela terja neposredno izpeljavo družbenoekonomskih odnosov med organiziranimi področji izvajalcev in uporabnikov, ki imajo skupne izobraževalne interese. Zaradi specifične vloge izobraževanja v družbenoekonomskem razvoju pa je hkrati treba zagotavljati poleg konkretnih potreb posameznih subjektov v združenem delu tudi medsebojno usklajevanje med posameznimi področji ter širše in dolgoročne potrebe združenega dela. Sistem samoupravnega organiziranja na tem področju mora omogočati potrebno stopnjo usklajevanja in solidarnosti, ki jo bo združeno delo, organizirano v posebnih izobraževalnih skupnostih, uresničevalo zlasti v izobraževalni skupnosti Slovenije, v nekaterih primerih pa tudi s sodelovanjem z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi.

Zahteve in potrebe tako organiziranega združenega dela bodo odločujoče dejavniki pri spreminjanju obstoječih oblik in vsebine izobraževanja. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ki je v razpravi, mora zaradi skupnih interesov združenega dela in socialistične samoupravne družbe zagotoviti predvsem enotna izhodišča in organizacijske okvire. Konkretna izpeljava, zlasti pa oblikovanje finalnih programskih usmeritev in smeri pa bo mogoča le s sodelovanjem ustrezno organiziranih asociacij združenega dela, ki jih v sistemu samoupravnega organiziranja predstavljajo posebne izobraževalne skupnosti.

III. ORGANIZIRANJE POSEBNIH IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTI

Zakon o izobraževalnih skupnostih je že leta 1975 opredelil izhodišča za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti. Vendar so jih doslej ustanovili le na nekaterih področjih združenega dela (gozdarstvo, kmetijstvo in živilska industrija, usnjarska industrija, tekstilna industrija, kemijska industrija, farmacija in gumarska industrija). S tem je seveda zajet le majhen del izobraževalnih interesov združenega dela. Na nekaterih drugih področjih (lesna industrija, grafična industrija, gradbeništvo, poštni promet, železniški promet, pomorski promet) se delovne organizacije povezujejo med seboj, zato da uresničujejo in usklajujejo določene kadrovske izobraževalne funkcije in se povezujejo z izobraževalnimi organizacijami, niso pa še oblikovale samoupravnih interesnih skupnosti in ne uresničujejo menjave dela. Ti zametki pa so prav gotovo že dobra podlaga za preraščanje teh oblik v posebne izobraževalne skupnosti, zato moramo pospešiti njihovo organiziranje.

Na drugih področjih združenega dela doslej ni bilo pobud za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti. Za sedaj ta področja se uresničujejo svoje izobraževalne interese prek izobraževalne skupnosti Slovenije, ki pa je očitno preširok in preveč heterogen okvir za učinkovito uveljavljanje neposrednih odnosov in pretok vplivov med šolami in uporabniki njihovih storitev.

Za nadaljnje oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti bo verjetno treba upoštevati nekatere značilnosti, ki so se pokazale pri dosedanjem oblikovanju teh skupnosti.

Razmeroma lahko je organizacijsko in vsebinsko povezati tista področja združenega dela, ki uporabljajo pretežno kadre ene ali nekaj sorodnih programskih usmeritev in ustrezne izobraževalne organizacije. Doslej ustanovljene izobraževalne skupnosti so take narave. Tudi v nadaljnjem procesu organiziranja in ustanavljanja bo mogoče izoblikovati še določeno število takšnih skupnosti.

Večji problemi se kažejo pri povezovanju tistih področij združenega dela, ki uporabljajo kadre večjega števila programskih usmeritev in smeri ter vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki usposabljajo takšne strokovnjake, ki se zaposlujejo na širših področjih združenega dela. V teh primerih se doslej niso pokazali tako določeno izraženi interesi za oblikovanje posebnih skupnosti. Menimo pa, da to stanje ne more bistveno ovirati oblikovanja posebnih izobraževalnih skupnosti, če bomo pobude in postopek za njihovo organiziranje oprli predvsem na tiste nosilce v združenem delu, ki pri svoji osnovni dejavnosti zaposlujejo pretežen ali pomemben delež kadrov posameznih profilov. Pri financiranju ustrezne izobraževalne dejavnosti bo treba zagotoviti sodelovanje drugih področij združenega dela, ki tudi zaposluje te kadre, čeprav v manjši meri. Na primer: strojniki se zaposlujejo skoraj na vseh proizvodnih področjih združenega dela, v strojni industriji jih je celo manj kot na vseh drugih področjih skupaj. Vendar pa predstavljajo strojniki, zaposleni zunaj strojne industrije praviloma samo manjši del zaposlenih za določena opravila, ki so podobna osnovnim opravilom v strojni industriji (vzdrževanje, remont, servisi, itd.). Zato bi bilo možno in smotno oblikovati posebno izobraževalno skupnost, npr. strojne industrije in izobraževalnih organizacij, ki usposabljajo za skupine strojniških poklicev, ker bo ta industrija s svojo proizvodnjo, tehnologijo in razvojnimi usmeritvami najustrežnejše oblikovala oblike in programe izobraževanja za te poklice. Pridobivanje potrebnega števila teh kadrov za celotno združeno delo in ustrezno materialno soudeležbo pa bo mogoče zagotoviti s sodelovanjem med to skupnostjo in drugimi. Podobne razmere so še na nekaterih drugih področjih združenega dela in izobraževanja (npr. elektro industrija, blagovni promet, itd.).

V neposredne odnose bo potrebno vključiti tudi tiste vzgojnoizobraževalne organizacije, ki usposabljajo kadre bolj ali manj za celotno združeno delo, vendar za take poklice, ki praviloma niso nikjer prevladujoči (upravno administrativni, pravniki, politološki in sociološki, organizacijski in drugi kadri najširših profilov). Usposabljanje teh kadrov je v bistvu skupna funkcija vseh posebnih izobraževalnih skupnosti, dogovoriti pa se bo treba, ali bomo njihovih izobraževanje povezali v posebnih izobraževalnih skupnostih z določenimi področji združenega dela ali pa bodo posebne izobraževalne skupnosti zagotavljale izobraževanje teh kadrov kot eno od skupnih nalog, ki jih bodo uresničevale v izobraževalni skupnosti Slovenije.

Takšna zasnova posebnih izobraževalnih skupnosti bi utegnla voditi k odtujevanju usmerjenega izobraževanja od lokalne ali območne problematike. Zato bo nujno, da se bodo zlasti večje posebne izobraževalne skupnosti organizirale tudi v temeljne skupnosti ali enote za ustreznejše upravljanje in uveljavljanje določenih posebnih interesov. Temeljne skupnosti ali enote bodo nastajale tudi znotraj večjih posebnih izobraževalnih skupnosti, zato bodo zagotavljale interese nekaterih specifičnih proizvodnih področij (npr. elektronska industrija v sklopu elektro industrije, farmacija v sklopu kemijske industrije, itd.).

¹ Zavod SRS za šolstvo je v skladu s 5. členom zakona o pedagoški službi (Uradni list SRS, št. 16-146/74) na podlagi ugotovljenih profilov poklicev izdelal, strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije pa potrdil načrte in predmetnike za 184 poklicev, od tega za 60 poklicev, ki se šolajo po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij in za 124 poklicev, ki se šolajo po zakonu o srednjem šolstvu.

¹ Povzeto po 12., 13. in 14. členu zakona o izobraževalnih skupnostih (Uradni list SRS, št. 38/73)

PRIPOMBE H GRADIVU

Vsebina priloge

1. Organizacija javne razprave o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
2. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje
3. Zakaj je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva?
4. Center usmerjenega izobraževanja
5. Nekateri vidiki oblikovanja mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji
6. Posebne izobraževalne skupnosti
7. Enotna nomenklatura poklicev in profili poklicev — element za oblikovanje sistema usmerjenega izobraževanja

PREOBRAZBA SREDNJEGA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

(gradivo za javno razpravo)

Izdala komisija IS skupščine SR Slovenije za pripravo in izvedbo akcije za reformo sistema vzgoje in izobraževanja.

Založilo ČZP Prosvetni delavec, Ljubljana, Poljanska c. 6

Za založbo: Neža Maurer

Natisnila tiskarna Ljudske pravice v nakladi 60.000 izvodov

Gradivo kot priloga Prosvetnega delavca št. 5 je izšlo tudi v Delavski enotnosti št. 9

Naročilnice za dodatne izvide sporočite upravi Prosvetnega delavca, Nazorjeva 1, tel. 22-284.